

0054 - 38260

ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
 ของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษาตักนักเรียนมัธยมศึกษาใน

จังหวัดสมุทรปราการ

THE RELATION OF CHILD REARING, FAMILY RELATIONSHIP AND CHILD IMPROPER
 BEHAVIOR IN SINGLE PARENT FAMILIES : A STUDY OF SECONDARY SCHOOL
 STUDENTS IN SAMUT PRAKARN PROVINCE

โดย

นางกัญญา จุฑามณี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารสังคม บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2546

ISBN 974 - 7145 - 55 - 3

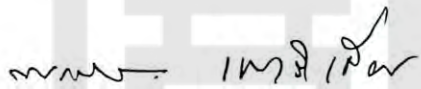
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

สารนิพนธ์ ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรม
ที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษาเด็ก
นักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

The Relation of Child Rearing, Family Relationship and Child Improper
Behavior in Single Parent Families : A Study of Secondary School
Students in Samut Prakarn Province

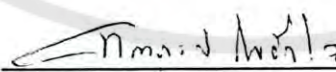
ชื่อนักศึกษา นางกัญญา จุฑามณี
รหัสประจำตัว 446016
สาขาวิชา การบริหารสังคม
ปีการศึกษา 2545

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้ตรวจสอบและอนุมัติให้สารนิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต เมื่อวันที่
16 มีนาคม พ.ศ. 2546

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณราย แสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐษา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล)

กรรมการ
(อาจารย์ ดร. เสาวนิจ นิจอนนต์ชัย)

สารนิพนธ์ ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษาเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

The Relation of Child Rearing, Family Relationship and Child Improper Behavior in Single Parent Families : A Study of Secondary School Students in Samut Prakarn Province

ชื่อนักศึกษา นางกัญญา จูทามณี

รหัสประจำตัว 446016

สาขาวิชา การบริหารสังคม

ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาพฤติกรรมของวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของการเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวพ่อหรือแม่ที่เลี้ยงดูถูกตามลำพังกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในสังกัดโรงเรียนสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 417 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 15 ปี มีแม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิด กรณีที่จำแนกตามระดับอายุ พบว่า เด็กที่อายุ 14 ปีขึ้นไป พ่อจะเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดมากกว่าแม่ แต่เด็กที่อายุ 13 ปีลงมา จะเป็นแม่ที่ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดมากกว่าพ่อ

ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็วสูงที่สุด รองลงมาคือแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และแบบควบคุมน้อยมากกว่า ควบคุมมาก ท้ายที่สุด คือ แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย ซึ่งเด็กที่มีผู้ดูแลใกล้ชิดเป็นแม่และเครือญาติของแม่ กับพ่อและเครือญาติของพ่อจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก

ผลการวิจัยสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูใกล้ชิดจากพ่อและเครือญาติ และจากแม่และเครือญาตินั้นมีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงที่สุด

นอกจากนี้การสำรวจด้านพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียนมีความเหมาะสมในระดับปานกลางค่อนข้างมาก และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศมีความเหมาะสมในระดับปานกลางค่อนข้างมาก จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเด็ก คือ เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อย

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาสภาพของครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว พบว่า การมีหรืออยู่ในครอบครัวที่มีเครือญาติเกื้อหนุนจะช่วยลดความรุนแรงในปัญหาด้านจิตใจ การเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมาก

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว ได้แก่

การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็ก การสร้างเครือข่ายในกลุ่มเพื่อน และกลุ่มครอบครัวของพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยว เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำในการแก้ไขปัญหา จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวและระหว่างครอบครัวในมิติต่างๆ อีกทั้งรัฐควรมีส่วนร่วมในการปรับพื้นฐานสวัสดิการสังคมมีการรวบรวมลักษณะครอบครัวที่ต้องประสบปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว โดยกำหนดเป็นนโยบายอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือของผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐยา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ที่ได้เสียสละ ทูมเวลาอันมีค่าของท่านให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่อง ตลอดจนได้ช่วยเหลือแนะนำด้านการวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติ และให้กำลังใจผู้วิจัยอย่างต่อเนื่องด้วยความเมตตาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง รวมทั้งกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล อาจารย์ ดร.เสาวนิจ นิจอั่นตชัย ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จครบถ้วน สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหาร โรงเรียน ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บแบบสอบถามครั้งนี้ โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง โรงเรียนวัดทรงธรรม โรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง โรงเรียนบางบ่อวิทยาคมและโรงเรียนสมุทรพิทยาคม พร้อมทั้งนักเรียนที่สละเวลาตอบแบบสอบถามแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ บิดามารดา บุตรธิดา และเพื่อนบัณฑิตศึกษาที่ให้กำลังใจ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่คอยช่วยเหลือตลอดการศึกษา

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ได้เป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และคุณธรรมแก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะนำสิ่งเหล่านี้ไปปรับใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติบ้านเมืองสืบไป สมกับคำว่า “ เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม ”

กัญญา จุฑามณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(3)
สารบัญ.....	(4)
สารบัญตาราง.....	(6)
สารบัญแผนภูมิ.....	(8)
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.4 นิยามศัพท์.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว.....	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	17
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	21
2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น.....	25
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	38
3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการทดสอบค่าความเชื่อมั่น.....	42
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	46
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	57
4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	66
4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน.....	69
4.5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน.....	75
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	76
5.2 การอภิปรายผล.....	78
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	81
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม.....	87
ประวัติผู้เขียน.....	92

สารบัญตาราง

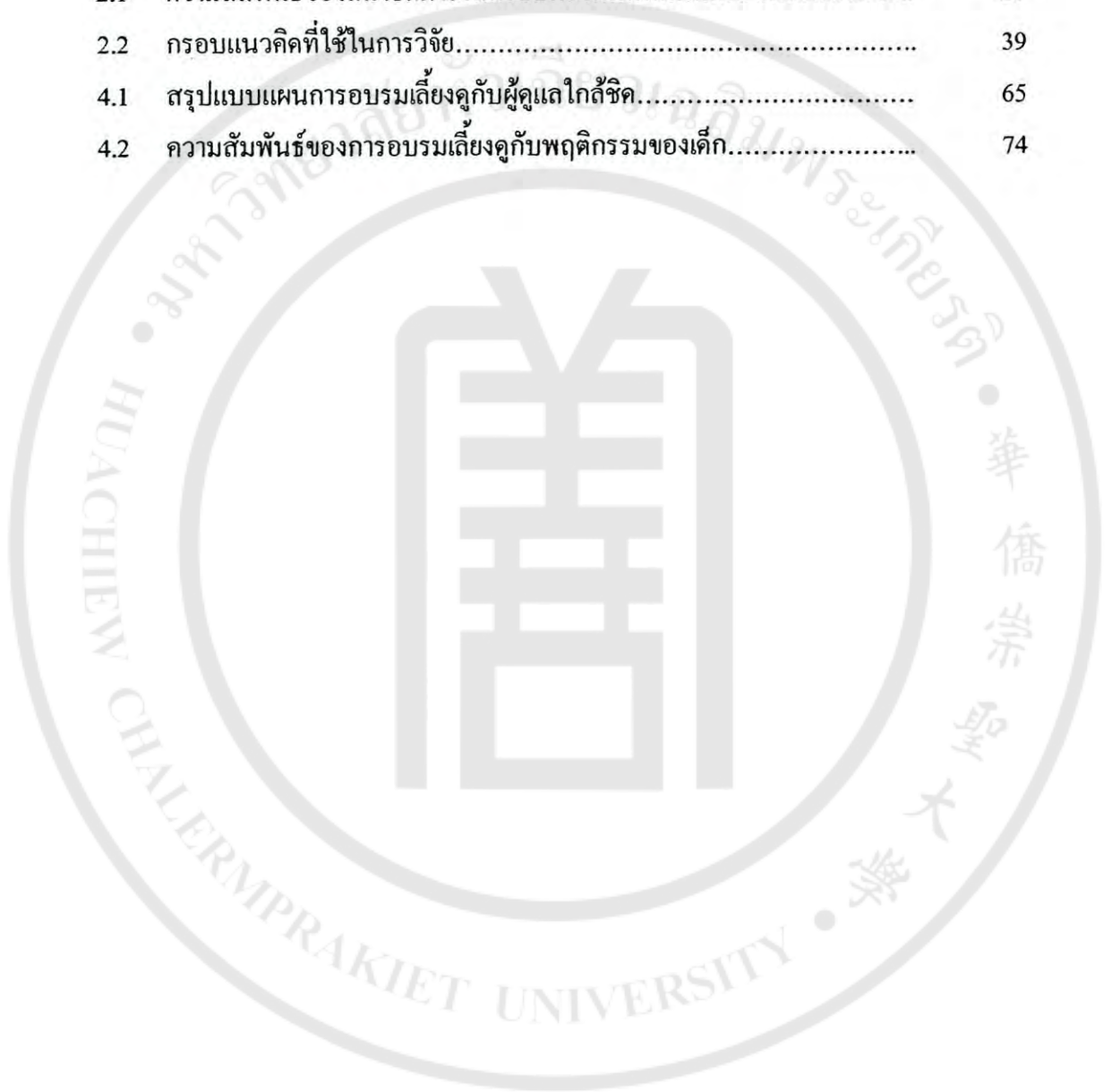
ตารางที่		หน้า
2.1	ลักษณะของครอบครัวรูปแบบต่าง ๆ.....	13
3.1	จำนวนประชากรนักเรียนและกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนที่สุ่มได้แยกตาม อำเภอ.....	42
4.1	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	47
4.2	ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน.....	48
4.3	ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว.....	50
4.4	การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วยกับ ผู้ดูแลนักเรียนอย่างไรก็ดี.....	53
4.5	การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย ระหว่างนักเรียนชายหญิง.....	54
4.6	การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ระหว่างเพศชายหญิง.....	55
4.7	การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ระหว่างนักเรียนที่อายุต่างกัน.....	56
4.8	ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	58
4.9	การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของ การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนระหว่างนักเรียนกับผู้ให้การอบรม ดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	60
4.10	ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนระหว่างนักเรียนกับ ผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	60
4.11	การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของ การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ระหว่างนักเรียนกับ ผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	62
4.12	ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ระหว่าง นักเรียนกับผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมากระหว่างนักเรียนกับผู้ที่ทำให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	64
4.14 ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมากระหว่างนักเรียนกับผู้ที่ทำให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	64
4.15 ค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัว.....	66
4.16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างนักเรียนกับผู้ดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	68
4.17 ค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างนักเรียนกับผู้ดูแลใกล้ชิดต่างกัน.....	68
4.18 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน.....	69
4.19 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน.....	70
4.20 ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศของนักเรียน.....	71
4.21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว.....	73
4.22 ลำดับความสำคัญของปัญหาของนักเรียน.....	75

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว.....	23
2.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	39
4.1 รูปแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูกับผู้ดูแลใกล้ชิด.....	65
4.2 ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมของเด็ก.....	74

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนต้องเริ่มที่การพัฒนาครอบครัวให้ดีและอบอุ่น ครอบครัวมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกทุกคนทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ชีวิตคนเราก่อกำเนิดขึ้นในครอบครัว โดยมีพ่อและแม่เป็นเบื้องต้น ตั้งแต่วัยทารกผ่านวัยเด็กและวัยรุ่น จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ คนแต่ละคนจะมีบุคลิกภาพเป็นแบบใด มีความมั่นคงทางจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณภาพและมีคุณธรรมเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาตั้งแต่เล็กจนโต จากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นสำคัญ ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญที่จะทำให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข

ในอดีตการเลี้ยงดูบุตรหลานไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เนื่องจากครอบครัวในสังคมไทยแต่เดิมเป็น ครอบครัวขยาย (Extended Family) คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกภายในครอบครัว 3 รุ่น ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่และลูก อยู่ร่วมกัน เด็กๆ จะมีทั้งพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ช่วยกันดูแลอย่างใกล้ชิดและให้การอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำปรึกษาแก่ลูกหลาน แต่ปัจจุบันลักษณะของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป จากการสำรวจประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติในแต่ละปีพบว่า สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนลดลงจาก 6.6 คนต่อครอบครัวใน พ.ศ. 2503 เป็น 4.98 คนต่อครอบครัวใน พ.ศ. 2528 และลดลงเหลือ 4.3 คนในปี พ.ศ. 2534 และในปี พ.ศ. 2543 เหลือสมาชิกเพียง 3.9 คนต่อครอบครัวและมีแนวโน้มเล็กลง คาดว่าในปี พ.ศ. 2548 ขนาดครอบครัวจะเหลือ 3.7 คน (กรมการพัฒนารัฐบาล, 2545 : 4) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนส่งผลให้จำนวนครอบครัวขยายซึ่งเป็นลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่ของสังคมไทยในอดีตมีจำนวนลดลง และมีผลกระทบให้จำนวนครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่มีเพียง 2 รุ่น ได้แก่ พ่อแม่และลูก จากการสำรวจประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2530 พบว่าอัตราส่วนโดยเฉลี่ยของจำนวนครอบครัวเดี่ยวมีมากกว่าจำนวนครอบครัวขยายถึง 1.29 เท่า โดยในเขตชนบทครอบครัวเดี่ยวมีสัดส่วนเป็น 1 ใน 4 ของครอบครัวขยาย ในขณะที่สัดส่วนในเขตเมืองยังคงมีอัตราใกล้เคียงกัน (ศรีนุช ธงไชย, 2540 : 2)

การที่ลักษณะของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไทย ตามที่กล่าวกันว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อครอบครัว เด็กและเยาวชนหลายประการ เนื่องจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Infrastructure) เพื่อหวังที่

จะเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นสำคัญ มีการยอมรับวิทยาการใหม่ๆ และวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาใช้อย่างไม่มีขอบเขตเป็นไปตามการพัฒนาที่มุ่งแต่ภาวะทันสมัย โดยไม่คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมของประเทศ ไม่คำนึงถึงการกระจายรายได้ ความไม่เป็นธรรมในสังคม ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ประชาชนในชนบทเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อมุ่งสร้างรายได้ รวมถึงอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ การสื่อสาร การได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงรวดเร็วโดยผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ ก่อให้เกิดสถานการณ์เปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตของประชากร คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น เกิดช่องว่างระหว่างผู้มีรายได้สูงกับคนส่วนใหญ่ที่มีรายได้น้อยขยายตัวกว้างมากยิ่งขึ้นส่งผลให้วิถีชีวิต ค่านิยมดั้งเดิมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามเริ่มจางหายไปพร้อมๆ กับการแตกแยกของสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ชุมชนเริ่มอ่อนแอ สาเหตุมาจากการที่พ่อแม่ต้องดิ้นรนเพื่อการแข่งขันและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทที่อยู่ในวัยทำงานจะละทิ้งครอบครัวเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม งานรับจ้างหรืองานบริการต่างๆ ในเมืองและชานเมืองเป็นส่วนใหญ่ ทำให้สังคมส่วนใหญ่กลายเป็นสังคมเมืองแทนสังคมชนบท เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลที่มากเกินไป ก่อให้เกิดการมองข้ามความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความเข้มข้นลดน้อยลง คนจำนวนมากคิดว่าครอบครัวไม่ใช่สิ่งสำคัญ บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องมีครอบครัว เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสทำให้เกิดการหย่าร้างกันง่ายขึ้น และสาเหตุของการหย่าร้างนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดโดยเฉพาะ แต่เกิดจากหลายๆ สาเหตุร่วมกัน ซึ่งสาเหตุของการหย่าร้างแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ สาเหตุการหย่าร้างโดยตรง ซึ่งคู่สมรสใช้เป็นข้ออ้างในการหย่าร้าง อาทิเช่น สามีหรือภรรยาอกใจ การทะเลาะวิวาทกัน ปัญหาจากบิดา มารดาหรือญาติพี่น้องของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น และอีกประการหนึ่ง คือ สาเหตุการหย่าร้างโดยอ้อม ได้แก่ ปัจจัยแสดงคุณลักษณะของคู่สมรส เช่น อายุแรกสมรส ความแตกต่างของอายุระหว่างสามีภรรยา จำนวนบุตร เป็นต้น นอกจากนี้อาจมีสาเหตุของการหย่าร้างอีกมากมายที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้อง และก่อให้เกิดปัญหาการหย่าร้างได้ เป็นผลให้เกิดรูปแบบครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียว (Single Parent Family) ซึ่งนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงไปของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวนี้เอง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลจากพ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ที่น้อยลง ระบบความมั่นคงทางสังคมของสถาบันครอบครัวซึ่งเคยมีมาแต่เดิมต้องเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเหตุเป็นผลทางเศรษฐกิจมากกว่าการดำเนินชีวิตตามประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม การดำรงชีวิตอยู่ในกรอบสังคมเมืองแบบวัตถุนิยม ทำให้สถาบันครอบครัวที่เคยทำหน้าที่ดูแล และนำ ให้ความรักความอบอุ่นและความเข้าใจ

ซึ่งกันและกันไม่สามารถทำหน้าที่ได้เหมือนเดิม ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัวลดน้อยลง หน้าที่ในการเลี้ยงดูอบรมเด็กซึ่งเคยเป็นหน้าที่หลักสำคัญของครอบครัวกลายเป็นหน้าที่ของสถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนและสื่อต่างๆ แทน ทำให้ความผูกพันในครอบครัวเสื่อมคลายลงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะในประเทศไทยมีการวิจัย พบว่า ครอบครัวที่สมาชิกมีสัมพันธภาพไม่ดีได้สร้างปัญหาให้แก่เยาวชนไทยโดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นอย่างมาก สถานการณ์ปัญหาเด็กไทยนับวันยิ่งหลากหลายและทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม และพฤติกรรม ความฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ ดัดจริต การพนัน พฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนไปของวัยรุ่น อาทิ การไม่รักษาวลสงวนตัวก่อให้เกิดการตั้งครรภ์นอกสมรส ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาเด็กถูกทิ้ง ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามแม่ที่เลี้ยงลูก พบว่า สาเหตุหนึ่งคือรู้สึกที่ตัวเองจนตรอกไม่มีทางจะเลี้ยงลูกได้ ผลที่ตามมาคือทารกถูกทิ้งหลังคลอดตามโรงพยาบาลเฉลี่ยวันละ 7 คน จากเดิม 5 คนต่อวัน และบางส่วนยังถูกแม่นำไปทิ้งไว้ตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ เพราะคิดว่าเด็กจะได้รับการดูแลดีกว่าอยู่กับตัวเอง ปัญหาเด็กขาดที่พึ่งมีถึง 37,524 คน ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ รวมทั้งเด็กที่หนีออกจากบ้านมาใช้ชีวิตเร่ร่อนทั่วไปประมาณ 20,000 คน ปัญหาเด็กถูกทำร้ายในลักษณะต่างๆ เช่น กักขัง ล่ามโซ่ ครอบงำทารุณ พาดค้ำยสายไฟ ใช้นุหรี่หรือรูปปั้นตามร่างกาย เอาน้ำร้อนลวก เคาร์คานาหรือใช้ไฟลน ส่วนความรุนแรงด้านจิตใจนั้นเด็กถูกข่มขืนจากบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ พ่อ พ่อเลี้ยง ญาติ ครู ปัญหายาเสพติด ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ ที่สุดที่รัฐบาลต้องหาทางช่วยเหลือและป้องกัน ซึ่งจะมีเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดตั้งแต่การร่วมผลิต จำหน่ายและเสพมีจำนวนทั้งสิ้นกว่า 600,000 คน ปัญหาเด็กขายบริการทางเพศ สถิติล่าสุดมีเด็กหญิงที่อยู่ในกระบวนการค้าประเวณีประมาณ 30,000 คน ส่วนใหญ่เป็นเด็กทางภาคเหนือ (มดิชนรายวัน. 26 ธันวาคม 2545 : 32) และอีกหลายๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นเกือบทุกวัน ส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุมาจากความไร้ระเบียบในสังคมกับความค้ำคองคุณภาพของสมาชิกในสังคม

ในที่สุดเมื่อพิจารณาถึงประเด็นปัญหาอย่างรอบด้านแล้วจะได้ข้อสรุปว่าเรื่องราวของปัญหาทางสังคมทั้งหมดที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นเรื่องที่เกิดมาจากครอบครัวเกือบทั้งสิ้น และขณะนี้ปัญหาที่สำคัญที่ควรให้ความสนใจมากที่สุดถือว่าเป็นสาเหตุหลักของการเกิดปัญหาต่างๆ ดังได้กล่าวแล้ว นั่นก็คือ ปัญหาการล่มสลายของสถาบันครอบครัวที่นับวันจะเข้าสู่ครอบครัวพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยวมากขึ้น จากการประมาณการจำนวนครัวเรือนประเภทต่างๆ ของไทย พบว่า ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 22.3 ในปี พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 23.6 ในปี พ.ศ. 2538 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25.3 ในปี พ.ศ. 2543 (กรมการพัฒนาชุมชน. 2545 : 20) ในขณะที่ครอบครัวที่มีคู่สมรสอยู่ร่วมกันมีจำนวนลดลง และมีแนวโน้มที่จะลดลงอีกในอนาคต สาเหตุที่ทำให้เกิดครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียวในอดีตนับสาเหตุมาจากการที่

คู่สมรสเสียชีวิต แต่ในปัจจุบันสาเหตุส่วนใหญ่คือ การหย่าร้างหรือแยกทางกัน (ตรีสุข ธงไชย, 2540 : 2) จะเห็นได้จากสถิติการหย่าร้างเมื่อปี 2539 มีสูงถึง 56,718 คู่ เปรียบเทียบกับปี 2543 มีการหย่าร้างเพิ่มขึ้นถึง 70,882 คู่ ภายในระยะเวลา 4 ปี มีการหย่าร้างเพิ่มขึ้นมาก (สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ปี 2539 – 2543) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นชีวิตของสมาชิกภายในครอบครัว ทุกคนไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมรอบข้าง รวมไปถึงประสิทธิภาพในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในปกครองของพ่อหรือแม่ก็ตาม เด็กจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบนั้นๆ ในทุกด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากเด็กต้องการมากกว่าพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว แม้จะมีตัวแทนของพ่อหรือแม่อยู่ในครอบครัวเดียวกันก็ตาม และการมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวก็จัดเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในเด็ก นอกจากนี้จะส่งผลกระทบต่อเด็กในด้านการขาดความรัก ความอบอุ่นจากพ่อหรือแม่ที่ขาดหายไปแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อตัวของผู้เป็นพ่อหรือแม่ในด้านจิตใจด้วย

ถ้าการที่พ่อหรือแม่ที่ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน จำเป็นจะต้องมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดูและการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัวที่เหลือนั้นขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนที่ต้องมีการเรียนรู้ ทั้งๆ ที่กำลังเผชิญกับสถานการณ์ที่รุนแรงอยู่ก็ตาม แต่ก็ต้องเตรียมตัวรับกับสถานการณ์ของครอบครัวใหม่ที่ตามมาด้วยลำพังคนเดียว ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้ยากลำบากสำหรับพ่อแม่เดี่ยว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และคนในครอบครัวก็ยังวิวัฒนาการสำคัญขึ้นภายใต้ภาวะดังกล่าว จากแนวคิดของจรรยา สุวรรณทัต (1984 อ้างถึงคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535 : 16 – 17) ซึ่งได้เสนอปัญหาสำคัญของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กไว้ 7 ประการ ได้แก่

1. ความไม่สามารที่จะเข้าใจหรือตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมักจะมีการเปรียบเทียบลูกกับเด็กคนอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่สภาพเก็บกดและการมีปมด้อยของเด็ก นอกจากนี้ยังรวมไปถึงความไม่เข้าใจในความแตกต่างภายในตัวเด็กที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วงอายุอีกด้วย
2. การเน้นในเรื่องความสามารถในทางสติปัญญาของเด็กมากเกินไป จนทำให้เกิดแรงกดดันในการเรียนต่อของเด็กและละเลยพัฒนาการด้านอื่นๆ ไป
3. การเลี้ยงดูเด็กแบบถือตัวพ่อแม่เป็นศูนย์กลาง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก วัฒนธรรม ที่เน้นการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ และนำไปสู่การใช้อำนาจมากกว่าเหตุผลในการปฏิบัติต่อเด็ก
4. การขาดความสมดุลย์ในบทบาทระหว่างพ่อและแม่ในการเลี้ยงดู ซึ่งในสังคมไทยพ่อมีบทบาทค่อนข้างน้อยในการเลี้ยงดู ทั้งที่ตามหลักที่ถูกต้องพ่อและแม่ควรมีบทบาท ส่งเสริมซึ่งกันและกันในการเลี้ยงดู
5. ความคิดที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ในการเลี้ยงดูยังมีอยู่มาก หากมีเรื่องร้ายใดๆ เกิดขึ้นกับเด็กก็จะถือเป็นเรื่องบุญทำกรรมแต่งมากกว่าจะใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์แก้ไขอย่างถูกต้อง

6. การปลุกภาวะในการเลี้ยงดูเด็กให้กับบุคคลอื่นๆ จนมองข้ามความสำคัญของตัวพ่อแม่เอง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีบุคคลหลายฝ่ายที่มีบทบาทในการเข้ามาช่วยเลี้ยงดูเด็ก เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง ครู หรือแม้แต่คนรับใช้ก็ตามบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูก็ยังคงเป็นของพ่อแม่อยู่ซึ่ง เป็นสิ่งที่พ่อแม่จะละเลยมิได้

7. การขาดความรู้ความเข้าใจของพ่อแม่ ทำให้การเลี้ยงดูถูกไม่มีทิศทาง หรือวิธีการที่ชัดเจน หรือขาดความคงเส้นคงวาในการเลี้ยงดู

ถ้าครอบครัวแตกแยกอันเนื่องมาจากการหย่าร้างกันด้วยสาเหตุใดก็ตาม เด็กที่มาจากครอบครัว หย่าร้างไม่ว่าจะเป็นเด็กวัยใดก็ตามต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ ล้วนแต่มีผลกระทบทาง อารมณ์ จิตใจ และสังคม ผลกระทบของการหย่าร้างต่อบุตรไม่ว่าจะเป็นช่วงชีวิตจากวัยเด็กจนถึง ช่วงวัยรุ่น และการสะสมปัญหาจากช่วงวัยต่างๆ จนกระทั่งเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นก็จะทำให้ช่วงวัยรุ่นจะ ประสบความยุ่งยากกับปัญหาต่างๆ มากมาย และมีความลำบากในการปรับตัว โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่น เยาวชนเริ่มมีความสามารถทางการเรียนรู้ การคิดและสติปัญญาที่ใกล้เคียงกับ ผู้ใหญ่ เยาวชนในช่วง วัยนี้จึงมีภาระสำคัญในการพัฒนาตนเองที่สำคัญต่ออนาคตที่แท้จริง เช่น ต้องมีความชัดเจน รู้และ เข้าใจในความเป็นตัวของตัวเองที่ทำให้มีความมั่นคงพร้อมไปหลายๆ ด้าน ซึ่งคงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 89) ได้ยกตัวอย่างภาระที่สำคัญในช่วงนี้ว่าเยาวชนจะต้องเลือกวิชาเรียนหรือเลือกอาชีพ และ ท้ายที่สุดคือจะต้องออกจากสถานศึกษา เป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ขณะที่เยาวชนเหล่านี้อยู่ใน สถานศึกษา เยาวชนเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาทางจิตใจในด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางจิตใจที่ พัฒนาอย่างปกติให้สูงขึ้นไป ดังนั้นในด้านการพัฒนา จิตใจทั้งทางตรงและทางอ้อมจากครอบครัว นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางด้าน จิตใจและอารมณ์ของวัยรุ่น

จากข้อมูลต่างๆ ที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า การที่เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอาจมีความ สัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสัมพันธภาพของพ่อและแม่ หรือพ่อแม่กับลูกเพราะว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ เพียงฝ่ายเดียวซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์อยู่แล้ว พ่อหรือแม่จะต้องมีภาระหน้าที่เพิ่ม ขึ้นในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การเอาใจใส่ดูแลลูกแต่เพียงลำพังมากขึ้น เพื่อให้พัฒนาการของเด็กให้ เป็นไปตามช่วงวัย และเป็นการป้องกันการก่อให้เกิดปัญหาของครอบครัวตามมาสืบเนื่องมาจาก พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กที่เกิดจากผลกระทบที่เด็กได้รับจากการเป็น ครอบครัวที่มีพ่อหรือ แม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิธีการเลี้ยงดูเด็กของพ่อเดี่ยวแม่ เดี่ยวที่เลี้ยงดูลูกตามลำพัง รวมถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยเลือกที่จะศึกษาครอบครัวที่อยู่ อาศัยในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอื่นๆ เพื่อเข้า

มาทำงานในย่านอุตสาหกรรมซึ่งมีมากมายทั่วจังหวัด ครอบครัวในจังหวัดสมุทรปราการจึงเป็นครอบครัวที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน ทำงานหนักและมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลางถึงระดับค่อนข้างต่ำ ข้อมูลจากการพูดคุยกับผู้บริหาร โรงเรียนบางแห่งในจังหวัดสมุทรปราการจะพบว่านักเรียนวัยรุ่นในโรงเรียนต่างๆ อยู่ในสภาพบ้านแตก พ่อแม่หย่าร้างแยกทางกันในสัดส่วนสูงมาก ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางครอบครัวกับพฤติกรรมของวัยรุ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว
2. เพื่อศึกษารูปแบบของการเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว กับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาพฤติกรรมของเด็กที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการเฉพาะที่พ่อแม่แยกทางกัน โดยนักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อ หรือแม่ หรือญาติของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

1.4 นิยามศัพท์

ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว หมายถึง ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียวอาจจะเป็นพ่อเลี้ยงดูลูก หรือแม่เลี้ยงดูลูกก็ได้

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองเด็กปฏิบัติต่อเด็กโดยวิธีการต่างๆ อันเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งในด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การพักผ่อน ตลอดจนความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการฝึกให้เด็กมีพฤติกรรมของระเบียบวินัยที่พึงประสงค์

สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวตามบทบาทหน้าที่ที่ทุกคนมีต่อคนอื่นๆ ในครอบครัว มีผลให้การดำเนินชีวิตในครอบครัวราบรื่น โดยผ่านกระบวนการสื่อสารในครอบครัว

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก หมายถึง การกระทำผิดไปจากปกติวิสัยของเด็กปกติ ได้แก่ พฤติกรรมด้านการเรียน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและพฤติกรรมทางเพศ อันมีสาเหตุมาจากอิทธิพลด้านต่างๆ และก่อให้เกิดผลเสียขึ้นทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงพฤติกรรมของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว
2. ได้ทราบถึงรูปแบบของการเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวของครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว
3. ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว และสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมของเด็ก
4. ได้นำผลการวิจัยไปเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครอบครัวต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวของพ่อหรือแม่ที่เลี้ยงดูเด็กเพียงฝ่ายเดียวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว ดังชี้แจงไว้แล้ว เพื่อให้การศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปเป็นประเด็นที่จะนำเสนอ ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว
- 2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.4 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมวัยรุ่น
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว

2.1.1 ความหมายของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุด คือ มีคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานในการผลิตคนหรือสมาชิกให้แก่สังคม ทรัพยากรมนุษย์ในชาติจะมีคุณภาพดีหรือไม่ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะทำให้เป็นเช่นนั้น (นิสา ชูโต วิมลศิริ ชำนาญเวช ชัดติยา กรรณสูต และธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2545 : 2) แต่เมื่อพิจารณานิยามของครอบครัวจากแง่วิชาการต่างๆ ความหมายของครอบครัวก็ต่างกันออกไป คือ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของครอบครัวว่าหมายถึงสถาบันสังคมที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร เป็นต้น

นักสังคมวิทยา มีทัศนะต่อครอบครัวว่าเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุดที่ทำหน้าที่สำคัญที่สุดในสังคมมนุษย์เพราะแต่เดิมนั้นสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่รวมกิจกรรมทั้งหลาย เช่น พิธีกรรมทางศาสนา การปกครอง การพักผ่อนหย่อนใจและเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถรวมอยู่ในครอบครัวเป็นแห่งแรกทางสังคมวิทยานั้นจะจัดให้ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกสุด ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิและมีความสำคัญที่สุดในจำนวนกลุ่มสังคมทั้งหลายที่มีอยู่เพราะเป็นหน่วยที่สามารถชี้ให้เห็นถึงโอกาส

และคุณภาพของผู้ที่เกิดมาด้วยว่าจะดีหรือเลวเพียงใด ครอบครัวเป็นที่รวมความสัมพันธ์ระหว่างสามี / ภรรยา พ่อ / แม่ / ลูก รวมทั้งญาติของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างเด็ก กับผู้ใหญ่อย่างแนบแน่น ครอบครัวเป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีการ ประพฤติปฏิบัติต่อกัน มีความเชื่อมั่นร่วมกัน ครอบครัวเป็นแหล่งรวมของการใช้ภาษา จารีต ประเพณี กฎ ศีลธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งของความรับผิดชอบร่วมกันทุกชีวิต (พิมพ์ใจ ไมตรีเปรม. 2543 : 8 – 9)

โสภา ขปิลมันท์ และคณะ (2534 : 2) ได้ให้ความหมายของครอบครัวที่สอดคล้องกัน คือ การที่คน 2 คน หรือมากกว่านั้นอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกัน โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีการให้ความรัก มีความผูกพันเอาใจใส่ มีความปรารถนาดีต่อกัน ส่วน ในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวจะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารในฐานะที่เป็นสามีภรรยา พ่อแม่ลูกชายลูกสาวพี่น้อง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ของครอบครัวจะอาศัยความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและจริยธรรมต่างๆ แก่สมาชิก

สุพัตรา สุภาพ (2541 : 65) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่าเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด และเป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเป็นสถาบันที่มีความคงทน ที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์ใดไม่มีสถาบันครอบครัวปรากฏอยู่เพราะมนุษย์ทุกคนต้อง อยู่ในสถาบันนี้ เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่เราต้องเผชิญตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตในครอบครัว โดย ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ – สกุล ซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วม ด้วย ตลอดจนกำหนดคตินิยมและหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคมซึ่งจะเห็นได้ว่าสถาบัน ครอบครัวยังเป็นจุดที่ช่วยยึดโยงชีวิตคนให้มีเสถียรภาพให้มีคุณภาพมากที่สุด ภายใต้ความรัก ความ อบอุ่น ความเข้าใจ และความเอื้ออาทรด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว

คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2537) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่า คือ กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์ และจิตใจ มี การดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย และทางสายโลหิต

ในส่วนของการศึกษาของ Haber และคณะ (1987) กล่าวว่า ครอบครัว คือ กลุ่มคนที่รวมกัน โดยการแต่งงาน มีความผูกพันรักใคร่กัน มีความขัดแย้งกันในบางครั้ง แต่สามารถที่จะช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ มีการอบรมลูกหลาน มีระบบระเบียบในการปกครองดูแล มีการแบ่งหน้าที่ บทบาทกันเองในครอบครัว

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครอบครัว คือ หน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม และมีความสำคัญที่สุด ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่รวมกันภายใต้หลังคาบ้านเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความผูกพันใกล้ชิดกัน ความผูกพันนั้นเกิดขึ้นจากการสมรสหรือทางสายโลหิต มีการให้ความรักการเอาใจใส่ มีความปรารถนาดีต่อกัน และสมาชิกมีบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกัน รวมทั้งการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้สมาชิกในครอบครัวยังต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและ จริยธรรมต่างๆ แก่สมาชิก

2.1.2 ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวมีความสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน . 2544 : 99)

1. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกทุกคน และหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในครอบครัว อันได้แก่ การใช้ชีวิต การอุปถัมภ์ให้อยู่รอด การอบรมเลี้ยงดู เป็นต้น
2. วิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อกันและกัน การอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษแก่สมาชิกในครอบครัว จึงกำหนดบุคลิกภาพและคุณภาพของคน รวมทั้งค่านิยม เจตคติและพฤติกรรม
3. ครอบครัวประกอบด้วยสมาชิกที่ดำเนินชีวิตร่วมกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและจริยธรรม คุณภาพของครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคม จึงมีผลต่อคุณภาพของสังคมในส่วนรวมด้วย
4. ครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่อกันและกัน ต่างมีกระบวนการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโดยไม่หยุดนิ่ง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลและคุณภาพชีวิตครอบครัว

2.1.3 หน้าที่ของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยย่อย ที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างเสริมความสัมพันธ์ ความเข้าใจมวลมนุษยและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของกลุ่มตามฐานะและวัฒนธรรม 5 ประการ คือ (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว. มปป. : 216)

1. สร้างความรักและความรู้สึกที่ดีต่อการเป็นครอบครัว โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีและเสริมประสบการณ์ที่ดีให้กับคนในครอบครัว
2. สร้างการเรียนรู้ทางสังคมให้กับลูก โดยการพูดคุยกับลูก การให้เวลากับลูก ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดีจะได้เรียนรู้สังคม อบรมบ่มนิสัยทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม

ตลอดจนถึงระเบียบของสังคม เพื่อให้ลูกเติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและไม่เป็นภาระของสังคม

3. การดำรงเผ่าพันธุ์ ผลิตรคนที่มีคุณภาพให้กับสังคมและในปริมาณที่สามารถให้การเลี้ยงดูเพื่อเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศได้ด้วย

4. การสร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของครอบครัว ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและส่งเสริมความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในระหว่างญาติมิตร

5. การดูแลสุขภาพและส่งเสริมความเจริญเติบโตส่วนบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย และสติปัญญาให้กับลูก

2.1.4 โครงสร้างและประเภทของครอบครัว

ครอบครัวจะมีหลายรูปแบบ และครอบครัวแต่ละแบบนั้นเหมาะสมกับสภาพของสังคม แต่ละสังคม โดยทั่วไปเราอาจแบ่งครอบครัวออกเป็น 3 แบบใหญ่ๆ คือ (ศรีนุช ธงไชย, 2540 : 10 – 11)

1. ครอบครัวเชิงเดี่ยว (Nuclear families) มีรูปแบบที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบทางชีวภาพ และรูปแบบทางสังคม

1) ครอบครัวเชิงเดี่ยวทางชีวภาพ หมายถึง การที่หญิงชายคู่หนึ่งมีความสัมพันธ์ร่วมกันจนมีบุตร ประกอบด้วย พ่อแม่และลูก 1 คน เด็กทารกจะเกิดจากหญิงคนหนึ่งและมีพ่อโดยสายเลือด 1 คน ผู้ใหญ่ทั้งสองคนอาจจะอยู่หรือไม่อยู่ด้วยกันก็ได้ แต่ครอบครัวเดี่ยวทางชีวภาพของเด็กคนนี้จะได้อานิยมจากการที่พวกเขาที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันจนมีบุตร ถ้าพ่อแม่หย่าร้าง และแต่งงานหรือไปอยู่กินกับคู่ครองคนใหม่ก็อาจเรียก ครอบครัวนี้ว่าเป็นครอบครัวเชิงเดี่ยวที่มีการปรับโครงสร้างใหม่ ในส่วนของรูปแบบที่พบมากที่สุด ได้แก่ ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียวซึ่งประกอบด้วยแม่หรือพ่อและลูก 1 คน หรือมากกว่านั้น ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียวเกิดจากการตายของคู่ครอง การหย่าร้าง การอพยพย้ายถิ่น การแยกทาง การทอดทิ้ง หรือการตัดสินใจโดยคู่สมรสที่จะเลิกอยู่ร่วมกัน ครอบครัวตะวันตกสมัยใหม่มักเป็นครอบครัวเชิงเดี่ยวทางชีวภาพที่มีคนสองรุ่น คือ พ่อหรือแม่และลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน

2) ครอบครัวเชิงเดี่ยวทางสังคม เกิดจากการที่คนสองคนมีความสัมพันธ์ร่วมกันทั้งโดยสมรสหรือการอยู่กินร่วมกันเฉยๆ ไม่ว่าจะมียุทธทางสายเลือดหรือไม่ ครอบครัวตะวันตกสมัยใหม่ที่ลูกๆ ย้ายออกไปจากบ้านเหลือแต่พ่อกับแม่ 2 คน เรียกว่า เป็นครอบครัวเชิงเดี่ยวทางสังคม

ครอบครัวบุญธรรม และครอบครัวเด็กหลอดแก้ว ก็ถือเป็นครอบครัวเชิงเดี่ยวทางสังคม เนื่องจากพ่อและแม่ไม่ใช่พ่อแม่ทางชีวภาพ นอกจากนี้บางประเทศเริ่มยอมรับให้ครอบครัวที่มีคน 2 คนซึ่งเป็นเพศเดียวกันอยู่ร่วมกันจัดเป็นครอบครัวเชิงเดี่ยวทางสังคมอีกประเภทหนึ่ง

2. ครอบครัวแบบขยาย (Extended family) คือ ลักษณะครอบครัวในประเทศตะวันออกส่วนมาก ลักษณะครอบครัว คือ กลุ่มญาติพี่น้องจะอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด แม้มีครอบครัวใหม่แล้ว ก็ยังอยู่ร่วมกัน แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ

1) ครอบครัวขยายตามปกติ คือ ครอบครัวที่มีคนสามรุ่นอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และลูก บางครั้งครอบครัวขยายลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ โดยอาจจะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ที่มีแต่เพียงยายกับหลาน อาศัยอยู่ร่วมกันเท่านั้นก็ได้

2) ครอบครัวที่มีญาติพี่น้องอื่นๆ ด้วย (Kinship families) คือ ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันตั้งแต่ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่และญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด เพราะนอกจากจะมีสมาชิกสามรุ่นหรือมากกว่าที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อกันแล้ว ก็อาจจะมีญาติพี่น้องอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และถือว่าเป็นสมาชิกของครอบครัวนั้นๆ ด้วย

3) ครอบครัวแบบชนเผ่าดั้งเดิม (Tribal families) คือ ครอบครัวที่มีรากฐานอยู่บนความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าชีวภาพ การเลี้ยงดูเด็กอาจจะเป็นความรับผิดชอบของคนหลายคน น้องสาวของแม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะถูกเรียกว่าแม่ด้วยก็ได้ ครอบครัวแบบนี้มักจะไม่ทอดทิ้งเด็กกำพร้า เพราะมีผู้ที่จะทำหน้าที่แทนพ่อแม่ที่แท้จริงของเด็กจำนวนมาก

3. ครอบครัวที่มีการจัด โครงสร้างใหม่ (Reorganized families) รูปแบบครอบครัวในลักษณะนี้อาจจะมาจากการสมรสใหม่หรือใช้ชีวิตร่วมกัน หลังจากที่สามีภรรยาผู้นั้นเคยมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมาแล้ว ยิ่งถ้ามีการสมรสใหม่หลายๆ ครั้ง หรือถ้าการสมรสใหม่เกิดขึ้นในครอบครัวขยาย ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ยิ่งทวีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น และในบางครั้งจะรวมถึงครอบครัวที่มีเพศเดียวกันอาศัยอยู่ร่วมกัน และหรือการอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกันในลักษณะของกลุ่มครอบครัวเดี่ยวหลายๆ ครอบครัว หรือกลุ่มคน โสดที่อาศัยอยู่ร่วมกันในลักษณะพึ่งพากันตามสภาวะการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถจำแนกลักษณะของครอบครัวแบบต่างๆ ดังตารางที่ 2.1 แต่อย่างไรก็ตามลักษณะครอบครัวที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันมักเป็นใน 2 ลักษณะแรก คือ ลักษณะของครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย

ตารางที่ 2.1
ลักษณะของครอบครัวรูปแบบต่าง ๆ

ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวขยาย	ครอบครัวแบบจัดโครงสร้างใหม่
เชิงสายเลือด	มีคน 3 รุ่น	สมรสใหม่ ³
เชิงสังคม	รวมญาติพี่น้องคนอื่น ๆ	อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน
มีพ่อหรือแม่คนเดียว	แบบชนเผ่า	เพศเดียวกันอยู่ร่วมกัน ²
รับเป็นบุตรบุญธรรม ¹	มีภรรยาหลายคน ²	
เด็กหลุดแก๊ง ²		

หมายเหตุ ¹ ในประเทศที่ยอมรับบุตรบุญธรรมทางกฎหมาย

² เป็นที่ยอมรับทางกฎหมายมากขึ้นในบางประเทศ

³ การหย่าร้างเป็นที่ยอมรับในประเทศส่วนมาก

(United Nations. 1992 ; อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ . 2537)

2.1.5 สาเหตุของการเกิดสภาพครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียว

ครอบครัวที่มีโครงสร้างชนิดใหม่ที่มีหัวหน้าครอบครัวเพียงผู้เดียว ซึ่งอาจจะเป็นพ่อหรือแม่ที่เลี้ยงดูลูกแต่ลำพังนั้น แม้ว่าการหย่าร้างจะเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดครอบครัวลักษณะดังกล่าว หลังจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่น การตายจากของคู่สมรส การตั้งครรภ์นอกสมรส การทอดทิ้งครอบครัว การที่บุคคลใดขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ฯลฯ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาเฉพาะครอบครัวลักษณะพ่อหรือแม่เลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียวที่เกิดจากกรณีการหย่าร้างหรือแยกทางกัน

การที่สามีภรรยาตกลงใจสิ้นสุดความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยา ซึ่งหากทั้งคู่มีลูกในระหว่างการสมรส สิ่งที่เกิดตามมา คือ การที่ลูกจะต้องถูกเลี้ยงดูโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การหย่าร้างในปัจจุบันถือว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูลูกเพียงฝ่ายเดียวสูงที่สุด จากข้อมูลทั่วไปในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สถานภาพสมรสของพ่อแม่ที่หย่าร้างหรือแยกทางกันมีมากพอสมควร เช่น การศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครของดวงเดือน พันธุสินวินและคณะ (2537) พบว่า นักเรียน ร้อยละ 33.0 อยู่เฉพาะ

กับแม่หรือพ่อเท่านั้น นักเรียนมัธยมในจังหวัดสมุทรปราการของมลลิตา ตันศิริศรี (2541) พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวพ่อแม่หย่าร้าง ร้อยละ 11.9 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดชลบุรีของถาวร สุขสำราญ (2541) พบว่า มีพ่อแม่เลี้ยงลูกแต่เพียงลำพัง ร้อยละ 21.6 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาภูมิหลังของเยาวชนที่กระทำผิดในจังหวัดสมุทรปราการ ของ ร.ศ.อ.วรชาติ แสนคำ (2543) พบว่า เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพ่อแม่ที่แยกกันอยู่หรือหย่าร้างใน สักส่วนสูงถึงร้อยละ 51.8 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยอันส่งผลกระทบต่อชีวิตสมรส ผลการวิจัยพบว่า วุฒิกการศึกษา อายุที่สมรส และรายได้ของคู่สตรีที่สมรสแล้ว ไม่มีความสัมพันธ์กับความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสแต่อย่างใด (บุญประคอง ภาณุรัตน์. 2531) ซึ่งหมายความว่า การหย่าร้างหรือแยกทางกันของคู่สมรสมีโอกาสเกิดขึ้นได้เสมอ ไม่ว่าจะในกลุ่มที่มีการศึกษา อายุ หรือ รายได้ระดับใดก็ตาม (นิตา ชูโต วิมลศิริ จำนวนาญเวช ชัดคิยา กรรณสูต และธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2545 : 2 - 10)

ครอบครัวที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว จัดเป็นภาวะวิกฤตระดับหนึ่งของชีวิตครอบครัว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อในลักษณะที่กระจายไปทุกทิศทุกทาง (The change is pervasive) ปัญหาที่พบในครอบครัวมีความสลับซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเป็นปัญหาที่มีรูปแบบหลากหลาย (Multi-faceted) ปัญหาที่เป็นพื้นฐานในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว คือ การขาดแคลนแหล่งช่วยเหลือทางสังคมทั้งทางเศรษฐกิจและจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมโดยส่วนรวมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของลักษณะครอบครัวที่มีแม่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียว ก็เป็นผลให้เกิดกลุ่มใช้แรงงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวในเพศหญิงมากขึ้นด้วย (ตรี นุช ธงไชย. 2540 : 11 - 12)

2.1.6 ผลที่เกิดกับครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียว

การที่ครอบครัวซึ่งควรมีพ่อแม่ลูกเป็นองค์ประกอบ กลับเหลือเพียงพ่อกับลูก หรือแม่กับลูก ย่อมทำให้สภาพการณ์ในครอบครัวไม่เป็นไปตามแบบแผนครอบครัวโดยทั่วไป ผลที่เกิดขึ้นสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประการหลัก คือ ผลที่เกิดกับพ่อหรือแม่ และผลที่เกิดกับลูก นิตา ชูโต และคณะ (2545 : 4 - 10) กล่าวถึงผลกระทบของการที่ครอบครัวมีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกเพียงคนเดียว ไว้ดังนี้

1. ผลที่เกิดกับพ่อหรือแม่โดยตรง

การที่พ่อหรือแม่ต้องเลี้ยงลูกแต่เพียงลำพัง ทำให้ต้องทำหน้าที่พ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน ทั้งการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน ทำหน้าที่ซัดเซยความต้องการที่ซับซ้อนทั้งทางอารมณ์และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมิได้เป็นเพศเดียวกับลูก ความซับซ้อนยิ่งเพิ่มเป็นเงาตามตัว การจัดการในบ้าน ตลอดจนการทำงานนอกบ้านเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวตามลำพัง พบว่า เป็นภาวะที่หนักเกินกำลังที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำได้ตามลำพังแต่ผู้เดียว

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวอันมีลักษณะเฉพาะซึ่งพบว่า ภายหลังการหย่าร้างหรือสามีถึงแก่กรรม แม่ส่วนใหญ่พาบุตรย้ายกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมของตน โดยสมาชิกคนอื่นในครอบครัวเดิมที่อบอุ่นจะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กร่วมกับแม่ ในกรณีที่แม่มาจากครอบครัวแตกแยก มักจะแยกมาอยู่ตามลำพังกับลูก หรือกลับไปอยู่กับแม่แล้วอบรมเลี้ยงดูเด็กตามลำพังคนเดียวหรืออบรมเลี้ยงดูเด็กร่วมกับพี่เลี้ยง เด็กในครอบครัวที่อยู่ตามลำพังกับแม่ก็จะขาดตัวแบบเพศชายในบ้านอย่างเห็น ได้ชัดแตกต่างไปจากเด็กในครอบครัวที่แม่กลับไปอยู่กับครอบครัวเดิม จะได้ญาติผู้ใหญ่ผู้ชายเป็นตัวแบบเพศชายทดแทนพ่อ

ความผูกพันของเด็กในครอบครัวที่อยู่ตามลำพังกับแม่ มักผูกพันกันกับแม่มากกว่าปกติ หากเป็นกรณีที่แม่ต้องรับผิดชอบครอบครัวด้วยตัวเองทั้งหมด มักจะสอนให้บุตรของตน เข้าใจและยอมรับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว และฝึกให้เด็กประหยัดและช่วยตัวเองให้เร็วที่สุด

2. ผลที่เกิดกับบุตรที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว

ผลกระทบที่บุตรได้รับที่สำคัญที่สุด คือ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) สภาพจิตใจและอารมณ์ของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

เด็กที่ต้องตกอยู่ในสภาพที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว ส่วนใหญ่มักต้องผ่านสภาพการณ์ที่ครอบครัวขัดแย้งมาก่อน โดยทั่วไปอาจจะต้องรับรู้การทะเลาะวิวาทของพ่อแม่ ได้เห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เป็นพ่อหรือแม่ เช่น เจ้าชู้ ดื่มสุราจัด เล่นการพนัน ไม่รับผิดชอบครอบครัว ทะเลาะเบาะแว้ง บางครั้งก็ทำร้ายซึ่งกันและกันเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร การโจมตีซึ่งกันและกันให้ลูกฟัง การดึงลูกเข้าเป็นพวก รวมไปถึงการเอาชนะคะคานกัน ฯลฯ ผู้ใหญ่มักไม่เข้าใจและไม่คำนึงถึงความรู้สึกของเด็กว่าอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกต่างๆ ของพ่อแม่ในช่วงวิกฤติเช่นนี้จะถ่ายทอดไปสู่ลูกได้ ลักษณะนี้จะส่งผลให้ลูกเกิดความวิตกกังวลสูง บางกรณีอาจทำให้ลูกพัฒนานิสัยเป็นคนชอบหาเรื่องผู้อื่น หรือชอบเอาชนะ ผู้อื่นไปโดยไม่รู้ตัว เด็กจะมีความรู้สึกโกรธ ผิดหวังในตัวพ่อและแม่อย่างมาก เกิดความตึงเครียดวิตกกังวล ไม่สนใจเรียน ทำให้การเรียนตกต่ำ ช่วงระยะเวลาของการขัดแย้งกันก่อนแยกทางนั้นลูกเป็นผู้ได้รับเคราะห์กรรมมากที่สุด มีผลการวิจัยหลายชิ้นยืนยันตรงกันว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ขัดแย้งนั้น มีปัญหาสุขภาพจิตมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกันแล้ว

โดยทั่วไปเด็กที่อยู่ในสภาพครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว มีโอกาสสูงมากที่จะมีปัญหาพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจที่ได้กล่าวไปแล้ว พัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจที่ไม่พึงประสงค์นี้ หากมิได้รับการคลี่คลายจะส่งผลให้พัฒนาการด้านนี้ในช่วงวัยต่อไปไม่

เหมาะสมตามวัยไปด้วย เช่นเมื่อเติบโตขึ้นอาจจะไม่รักใคร่จริงและไม่คิดว่าใครจะรักเขาจริง เพราะไม่ได้เห็นแบบอย่างของการมีความรักต่อกันและกัน เป็นต้น

2) สภาพความประพฤติไม่เหมาะสมหรือการกระทำผิดของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

เด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวที่ต้องเผชิญกับสภาพในครอบครัวทั้งก่อนการหย่าร้างของพ่อแม่ และการต้องอยู่กับพ่อหรือแม่แค่เพียงฝ่ายเดียวหลังการหย่าร้างนั้นพบทั้งความขัดแย้งติดตามด้วยความรู้สึกว่าเหว่ ย่อมส่งผลไปถึงจิตใจอย่างรุนแรง อันจะทำให้เด็กมีการแสดงออกที่เบี่ยงเบนไปจากปกติได้โดยง่ายที่พบเห็นเป็นส่วนใหญ่ คือ มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่าเด็กจากครอบครัวปกติ การออกคบเพื่อนที่จะช่วยให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจ อันจะทำให้ถูกชักจูงให้กระทำผิดได้ง่าย นิสัยก้าวร้าว คือ ดึง ไม่เคารพ ต่อต้านพ่อหรือแม่ ขณะเดียวกันก็กลัวถูกลงโทษหรือถูกทอดทิ้ง พาลเกรและกระทำผิดทางกฎหมาย หรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ รวมทั้งมีความอคติลำเอียงและให้อภัยน้อย และยังพบด้วยว่า เมื่อเปรียบเทียบเด็กในครอบครัวปกติกับเด็กในครอบครัวหย่าร้าง พบว่า เด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวบางคนมีอาการป่วยทางจิต หรือเกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา รวมทั้งมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

3) สภาพเศรษฐกิจของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

ปัญหาที่พ่อหรือแม่เลี้ยงดูถูกเพียงฝ่ายเดียวต้องเผชิญเมื่อเกิดการหย่าร้างและต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวหย่าร้างต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของครอบครัวปกติ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีแม่เป็นผู้หารายได้เพียงผู้เดียว การมีรายได้ของครอบครัวต่ำ หรือมีความจำเป็นต้องมีรายได้ให้เพียงพอแก่การใช้จ่าย ทำให้พ่อหรือแม่ต้องดิ้นรนในการหารายได้ให้มากขึ้น

นอกจากปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว ที่ทำให้พ่อหรือแม่ต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้มีเวลาในการดูแลลูกลดน้อยลง การขาดเวลาให้แก่ครอบครัวอาจสืบเนื่องไปยังปัญหาอื่นๆ ได้ เช่น ขาดค่าเล่าเรียนหรือแม่แต่ขาดเงินสำหรับซื้ออุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้า ตลอดจนอาหารกลางวัน ฯลฯ อันอาจส่งผลให้เด็กต้องย้ายโรงเรียนหรือออกจากโรงเรียนตามมา หรืออาจทำให้เด็กอยู่ในสภาพขาดแคลนโภชนาการการเจริญเติบโตไม่สมวัย เป็นต้น

4) สภาพปัญหาด้านการเรียนของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

ผลกระทบด้านอารมณ์และจิตใจที่เด็กได้รับ เนื่องจากการอยู่ในครอบครัวที่มีแต่พ่อหรือแม่นั้นยังส่งผลไปถึงการเรียนของเด็กด้วย เนื่องจากความว้าเหว่ ความสิ้นหวังหรือความไม่มั่นใจ เมื่อขาดสมาธิทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ ไม่อยากเรียนรู้ อยากเก็บตัวไม่สนใจเรียน ไม่อยากไปโรงเรียน ไม่

ยอมทำการบ้าน ไม่รวมกิจกรรมของโรงเรียน ทำให้มีอัตราการขาดเรียน การหนีเรียน การถูกพักการเรียน ถูกไล่ออกจากโรงเรียน หรือออกจากโรงเรียนกลางคันสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวปกติ รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนจากครอบครัวปกติ ตลอดจนการฝ่าฝืนกฎระเบียบ และกระทำความผิดอื่นให้เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนเดียวกันด้วย

จากการสรุปสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูแต่เพียงผู้เดียวที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจะได้นำไปใช้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมของเด็ก เกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน เช่น การไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่อยากเรียนรู้ ไม่ยอมทำการบ้าน ไปจนถึงการหนีเรียน ฯลฯ และพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ต่อไป

+ 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดู เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ โดยปกติเด็กจะมีพัฒนาการตามวัย และมีบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมหลายอย่างที่เป็นสามัญร่วมกับเด็กทุกๆ ไป แต่การถ่ายทอดทางสังคม หรือการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย จะทำให้เด็กคนนั้นมีบุคลิกภาพเฉพาะของตน แตกต่างจากเด็กอื่น แต่จะคล้ายคลึงกับบุคคลที่ถ่ายทอดลักษณะนั้นให้ (งามตา วรินทร์านนท์, 2534 : 72) ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมถูกต้องตามพัฒนาการ ทำให้เด็กได้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นพื้นฐานของการมีพัฒนาการขั้นต่อไป แต่หากการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับไม่เหมาะสม เด็กอาจเติบโตขึ้นมาพร้อมกับการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็ได้ การที่เด็กจะเป็นคนดี มีคุณธรรมหรือเห็นแก่ตัว ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี ฯลฯ ก็ได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเด็กคนนั้นถูกเลี้ยงดูมาแบบใด ถูกอบรมสั่งสอนมาอย่างไร ถูกปลูกฝังให้เป็นแบบใด ทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ครอบครัวจะเป็นผู้มอบให้ (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2545 : 118 – 120)

2.2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร (2522 : 18 – 22) ได้กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูและทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้ คือ บุคลิกภาพและพัฒนาการของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดู ตั้งแต่วัยเด็ก เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่นจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัว และสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น ๆ ได้ ส่วนเด็กที่ขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่จะรู้สึกลัวตนเอง ถูกทอดทิ้ง มีลักษณะก้าวร้าวปรับตัวในสังคมไม่ได้

สุรางค์ จันทร์เอม (2529 : 89) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลต้องพบตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของทุกๆ ชีวิตการอบรมเลี้ยงดู

ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ระเบียบต่างๆ ในสังคม สร้างสรรค์พฤติกรรมของบุคคลช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลภายในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของสังคม

คุษฎี โยเหลา (2535 : 20) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปรากฏต่อเด็กทั้งทางบวกและทางลบ ในทางบวก ได้แก่ การสนับสนุนให้สมาชิกมีเหตุผลยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก มีความสม่ำเสมอและเหมาะสมในการให้รางวัลหรือลงโทษ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูในทางลบ ได้แก่ การออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตาม ควบคุมไม่ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก หรือการปฏิบัติของผู้ปกครองแบบปล่อยให้เด็กปฏิบัติตามไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบเรียกร้องเอาจากตัวเด็ก ปล่อยปละละเลยไม่ใช่เหตุผล

กล่าวโดยสรุป การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เด็กเจริญเติบโต มีพัฒนาการถูกต้องตามวัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมถึงการถ่ายทอดทักษะด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิต การ อบรมเลี้ยงดูถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญซึ่งส่งผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก การที่เด็กจะมีบุคลิกภาพในทางบวกหรือลบก็ขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดู การถ่ายทอดความรู้ ทักษะของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก

2.2.2 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 5 – 6) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูมากมายและพบว่า พ่อแม่ไทยมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นแบบแผนคล้ายคลึงกัน 5 แบบแผน ซึ่งในแต่ละครอบครัวจะใช้การเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบแผนนี้มากน้อยต่างกัน ลักษณะการเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก
5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขของลูก มีความใกล้ชิดลูก ทำกิจกรรมร่วมกับลูก สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความสำคัญกับลูก การเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้ลูกมีความสุขความพอใจ เกิดความรู้สึกไว้วางใจแม่ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูลักษณะนี้จะมีผลทำให้เขามีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ เป็นคนมีวินัย รับผิดชอบ เป็นผู้นำมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง และมุ่งอนาคต

ส่วนเด็กที่พ่อแม่เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยจะมีลักษณะตรงกันข้าม เช่น มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำ แต่หากพ่อแม่รักมากและโอบอ้อมก็จะทำให้เด็กเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก ไม่เป็นตัวของตัวเอง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่พ่อแม่ได้อธิบายเหตุผลให้แก่ลูกในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของลูกหรือลงโทษลูก นอกจากนั้นยังมีการให้รางวัลและลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของลูก การเลี้ยงดูแบบนี้ทำให้ลูกได้รับทราบถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ

เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลจะทำให้เด็กรู้จักการใช้เหตุผลในการเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง สามารถต้านทานสิ่งที่ยั่วยู่ได้ เมื่อกระทำผิดแล้วจะรู้สึกอายและกล้ายอมรับผิด

ในทางกลับกัน หากพ่อแม่ใช้การเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล จะพบว่าเด็กมีปัญหาสุขภาพจิต การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ และขาดการมุ่งอนาคต

3. การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การลงโทษเมื่อเด็กกระทำผิดที่รู้จักกันมานานแล้วมักจะเป็นการลงโทษทางกาย เช่น การตี การหยิกทิ้ง ฯลฯ และยังมี การลงโทษแบบอื่น โดยไม่มีการลงโทษทางกาย เช่น การคร่ำครวญ การว่า การงดแสดงความรัก การงดให้วัตถุสิ่งของ การตัดสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้เรียกรวมกันว่า การลงโทษทางจิต

การลงโทษทางกายนั้นกระทำได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อทำโดยใช้อารมณ์ อาจได้ผลทันทีเพื่อหยุดการกระทำที่ผู้ใหญ่คิดว่าไม่น่าพึงปรารถนา แต่การลงโทษแบบนี้มีผลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือสามารถหยุดยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว ซึ่งหากพ่อแม่ใช้วิธีการลงโทษลูกแบบนี้เป็นประจำ เด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว ซอปรังแกข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า

ส่วนการลงโทษทางจิตไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็ก ในทางตรงกันข้ามเด็กที่เมื่อกระทำผิดแล้วถูกลงโทษทางจิต จะมีลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีมโนธรรมสูง

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจสอบใกล้ชิดว่าเด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ หากเป็นการควบคุมมากเด็กจะถูกลงโทษหากไม่ทำตาม ส่วนการควบคุมน้อยเด็กจะถูกปล่อยให้ตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำ และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก

การเลี้ยงเด็กแบบควบคุมมากและควบคุมน้อย จะมีผลต่อเด็กอย่างไรขึ้นอยู่กับวัยและเพศของเด็ก การควบคุมมากมีประโยชน์ต่อเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น และมีประโยชน์สำหรับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ส่วนเด็กวัยรุ่นตอนกลางควรให้การเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย

ผลของการเลี้ยงดูแบบควบคุมที่เหมาะสมตามวัยจะมีผลต่อเด็กมาก เด็กวัยรุ่นตอนต้นที่ถูกควบคุมมากเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ กตัญญู และยึดบาปบุญ และเมื่อเด็กอยู่ในวัยรุ่นตอนกลาง แต่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก เด็กจะมีสุขภาพจิตเสื่อมและ ก้าวร้าวได้มาก แต่ถ้าถูกควบคุมอย่างพอเหมาะเด็กจะมีจริยธรรมสูง

การเลี้ยงดูแบบควบคุมมากหรือน้อยนี้ มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนอย่างยิ่งมีผลอย่างสำคัญต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กดังนี้ (สถิติ วงศ์สวรรค์. 2529 : 144)

1) เด็กที่ได้รับความรักมาก แต่ถูกควบคุมมากจะเป็นเด็กเชื่อฟังพ่อแม่ มีความสุขสบายเรียบร้อย สะอาด รักษากฎระเบียบอย่างดี ไม่ค่อยก้าวร้าว แต่จะไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ คัดลอกตามคนอื่น ได้มาก และอาจมีลักษณะไม่ค่อยเป็นมิตรกับคนอื่น

2) เด็กที่ได้รับความรักมากแต่ควบคุมน้อย จะเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ ชอบการพบปะผู้คนและเข้าสังคม มีความเป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบสูง มีวินัยในตนเองสูง มีวุฒิภาวะ มีความเป็นผู้ใหญ่ได้เร็ว แต่อาจมีลักษณะก้าวร้าว มั่นใจในตนเองสูง และการรักษากฎหรือทำตามกฎเกณฑ์น้อย

3) เด็กที่ได้รับความรักน้อย แต่ควบคุมมากจะมีลักษณะที่เป็นด้านลบค่อนข้างมาก คือ ขี้อาย ชอบทะเลาะวิวาท หลบหลีกสังคม มีความก้าวร้าว รับผิดชอบต่ำ มีวินัยในตนเองต่ำ มีอาการโรคประสาท

4) เด็กที่ได้รับความรักน้อย และควบคุมน้อยจะมีความก้าวร้าวสูง ความรับผิดชอบต่ำ คือ ค้างต่อคำ สามารถประกอบอาชีพการมาได้

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากพ่อแม่ ทำให้เด็กช่วยตนเองได้เร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป การเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีภาระมาก เด็กได้มีโอกาสช่วยงานในบ้านเพื่อลดภาระ เช่น ทำอาหาร ทำความสะอาดบ้าน เลี้ยงน้อง ฯลฯ จะทำให้เด็กพึ่งตนเองได้จริง ส่วนในครอบครัวที่พ่อแม่ปรนนิบัติลูกมาก เด็กจะมีนิสัยพึ่งคนอื่นมาก ช่วยตนเองได้น้อย

เด็กที่ถูกเลี้ยงดูให้พึ่งตนเองได้เร็วจะเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มุมานะฟันฝ่าอุปสรรคในการทำงาน ทำงานในสถานการณ์แข่งขันและแก้ปัญหาได้ดี

การให้เด็กฟังตนเองนี้ควรเริ่มใช้ตั้งแต่เด็กยังเล็ก การเริ่มใช้เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นแล้วจะช้าเกินไป การฝึกเด็กเล็กให้ฟังตนเองทำได้จากเรื่องง่ายๆ เช่น อาบน้ำเอง เก็บออมเงินเอง พับเสื้อผ้า แต่งตัวเอง ฯลฯ (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2545 : 122 – 126)

การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมทั้ง 5 แบบดังกล่าว มีผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา คือ เป็นผู้มีจริยธรรมสูง มีสุขภาพจิตดี มุ่งอนาคตสูง มีความสามารถในการเข้าใจ คนอื่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ไม่ก้าวร้าว ไม่ทำผิดระเบียบหรือกฎหมายของบ้านเมือง เป็นต้น การเลี้ยงดูเด็กโดยลักษณะดังกล่าวจึงควรเป็นรูปแบบการเลี้ยงดูที่เหมาะสม โดยพ่อแม่ควรอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมาก ลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย ให้เด็กฟังตนเองเร็ว ควบคุมมากในระยะก่อนวัยรุ่น และควบคุมน้อยลงและใช้การลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายเมื่อเด็กเข้าวัยรุ่นแล้ว การเลี้ยงดูแบบนี้อาจรวมเรียกว่าเป็นการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง (งามตา วานิชานนท์. 2536 : 133 – 134 อ้างถึงในธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2545 : 122 – 126)

สรุปวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบ เป็นวิธีการที่มีความสำคัญในการที่จะเสริมสร้างลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่พึงประสงค์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบต่างๆ กัน อันได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก-น้อย จะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างไร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ความสัมพันธ์กันของสมาชิกในครอบครัวน่าจะมีความหมายทั่วไปว่า การที่สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ผูกพันกัน ห่วงใยเอื้ออาทรกัน ความสัมพันธ์อันดีน่าจะทำให้คนกลุ่มนั้นดำรงสถานะครอบครัวไปยาวนาน ไม่แตกสลายกลางคัน (ไม่นับการตายจากกัน) แต่สถานการณ์การแตกแยกของครอบครัวไทยมีปรากฏให้เห็นชัดเจนมาก สถิติการหย่าร้างของครอบครัวไทยทั่วไป ใน พ.ศ. 2543 สูงถึง 70,882 คู่ (กรมการปกครอง) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่มั่นคงเท่าที่ควร

สมพงษ์ ธนธัญญา (มปป. : 185 – 210) ได้รวบรวมแนวคิดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ในบทความเรื่องประมวลประเด็นแนวคิดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว สรุปความหมายของความสัมพันธ์ในครอบครัวจากนักวิชาการหลายท่านได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวตามบทบาทหน้าที่ที่ทุกคนมีต่อกันอื่นๆ ในครอบครัว อันจะมีผลทำให้การดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมราบรื่น

ความสัมพันธ์ในครอบครัวประกอบด้วย (สมพงษ์ ธนธัญญา. มปป. : 195 – 196)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา มีความรักใคร่กัน ปรับตัวเข้าหากัน เกื้อกูลกันและกัน รับผิดชอบต่อปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหาที่ครอบครัวเผชิญ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก เป็นความผูกพันที่โยงใยมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา มีความรักใคร่ผูกพัน ห่วงใยกัน คิดถึงจิตใจของกันและกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง มีความรักใคร่ ห่วงใย เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือป้องกันซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ ความยุติธรรม ความรัก ความเข้าใจของพ่อแม่ที่มีต่อลูกทุกคนเท่าๆ กันด้วย

สุธีรา นุ้ยจันทร์ (2530 : 20) สรุปความสัมพันธ์ในครอบครัวว่า มีองค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ตามบทบาทของแต่ละคน การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว อารมณ์ของสมาชิก (รัก ผูกพัน ชัดแย้ง ฯลฯ) และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองให้สมาชิกคนอื่นได้รับรู้

องค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด และมักจะถูกระบุว่าเป็นสาเหตุของปัญหาครอบครัวที่ลึกซึ้งมากขึ้นคือ การสื่อสารระหว่างสมาชิกหรือการสื่อสารในครอบครัว เช่น อรอนงค์ อินทรจิตร (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว. 2538) ระบุว่า ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมักมาจากพ่อแม่ไม่มีความสามารถจะสื่อสารความรู้สึกดีๆ ต่อลูกได้ จึงหันมาใช้วาจารุนแรง คำว่า เข้มยอ คี เป็นต้น

นอกจากนั้น วินัดดา ปิยะศิลป์ (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว. 2538) ระบุว่า ลักษณะของพ่อแม่ที่มีลูกวัยรุ่นแต่ไม่มีปัญหากับลูกข้อหนึ่ง คือ การมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ปรึกษาหารือกัน เล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ประสบมาให้ฟัง ฯลฯ รวมทั้ง สายสุรี จุติกุล (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว. 2538) ระบุถึงลักษณะประการสำคัญที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่น คือการสื่อสารทางบวกในครอบครัว สมาชิกมองกันและกันไปในทางที่ดีหรือทางบวกใช้คำพูดท่าทางในทางบวก มีความคิดที่ดีต่อกัน

นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ จิตแพทย์ที่ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ใน ครอบครัว โดยผ่านการสื่อสารในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ระบุถึงระดับการสื่อสารในครอบครัว 3 ระดับ คือ (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว. 2538 : 3)

1. การสื่อสารในชีวิตประจำวัน เป็นการสื่อสารความรู้สึกนึกคิดต่อกันในชีวิตประจำวัน เช่น ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ความพอใจหรือไม่พอใจ ความกลัวหรือความวิตกกังวล ความคาดหวังและความปรารถนา หากการสื่อสารนี้เป็นไปด้วยดีจะนำมาซึ่งความผูกพันในครอบครัวที่ใกล้ชิดมากขึ้น

2. การสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาหรือการสื่อสารเมื่อมีความต้องการต่างกัน ในชีวิตครอบครัวการขัดแย้งกันย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา หรือแม้แต่เกิดปัญหาในครอบครัว หากทั้ง 2 ฝ่ายช่วยกันหาทางออกด้วยดี ไม่เกิดการสะสมปัญหา ความรู้สึกผูกพันและความรู้สึกรับผิดชอบต่อครอบครัวจะทวีขึ้น

3. การสื่อสารในสถานการณ์ที่ยากลำบากในชีวิตครอบครัว จะมีบางขณะที่เกิดเหตุการณ์ที่ทั้ง 2 ฝ่ายยากจะสื่อสารกันให้เข้าใจ เช่น ปัญหาเรื่องเพศ ปัญหาเรื่องบุคคลที่ 3 การสื่อสารเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้มักจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอาการ และไม่ว่าพร้อมจะเข้าใจ การสื่อสารให้สถานการณ์เหล่านี้คลี่คลายจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นความสามารถในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งการสื่อสารระหว่างสามีภรรยาและพ่อแม่ลูก ดังนี้ แสดงในแผนภูมิที่ 2.1

ที่มา : รัชญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2540 : 11)

สตินเนทท์ (Stinnett N. อ้างใน พรฤดี นิธิรัตน์. 2540 : 39 – 40) ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานการสร้างสัมพันธภาพที่ดีว่ามี 6 ประการ

1. ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว โดยปกติทุกคนจะมีส่วนดีในตัวเองมากมายนั่นเอง เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึกแสดงการกระทำที่พึงพอใจในคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในครอบครัวเดียวกัน ตระหนักถึงคุณค่าซึ่งกันและกัน คุณสมบัติเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของความอบอุ่น และความมั่นคงในครอบครัว

2. มีเวลาอยู่ร่วมกันทุกคนในครอบครัวควรได้ทำกิจกรรมร่วมกันและควรเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกัน มิใช่เป็นการบังคับหรือบังคับ

3. มีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน ครอบครัวที่มีคุณภาพมักจะมีพันธะดังกล่าวนี้สูง โดยที่แต่ละคนจะมานั่งลงพร้อมหน้าพร้อมตากัน แล้วเล่าให้คนในครอบครัวฟังถึงกิจกรรมที่หน่วยของแต่ละคน

4. มีการติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ และเป็นไปอย่างเปิดเผย มีความไว้วางใจต่อกัน การนำความขัดแย้งมาพูดคุยกันไม่ปกปิดหรือเก็บไว้ในใจ ซึ่งจะช่วยให้การค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหาเป็นไปได้ด้วยดีสำหรับทุกคน

5. มีศรัทธาต่อศาสนาจะช่วยให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยผู้อื่น ระวังความโกรธได้และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

6. มีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ของครอบครัวได้อย่างดี ทุกคนร่วมกันต่อสู้ปัญหาแทนที่จะทอดทิ้ง คุณสมบัตินี้จะเป็นการป้องกันปัญหาสังคมได้อย่างดี

สรุปการมีสัมพันธภาพที่ดี ประกอบด้วย สมาชิกในครอบครัวมีความรักความผูกพัน การเอื้ออาทรต่อกัน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่มีต่อคนอื่นในครอบครัว มีการปรึกษาหารือร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และมีการสื่อสารทางบวกภายในครอบครัว ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้ มีผลต่อการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็ก

ผลกระทบจากปัญหาการมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ความเสียหายย่อมจะเกิดแก่ครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวเป็นอันมาก ดังจะนำมากล่าวเฉพาะส่วนที่สำคัญเพียง 3 ประการ คือ (พรฤดี นิธิรัตน์. 2540 : 39 - 40)

1. การขาดความสุขในครอบครัว ความไม่ปรองดองของสมาชิกในครอบครัวทำให้เกิดความเห็นห่าง ขาดคุณค่าความสัมพันธทางใจ บรรยากาศในครอบครัวย่อมขาดความเป็นมิตร นับเป็นการบั่นทอนความสุขสงบในครอบครัวที่พึงมี

2. ผลกระทบต่อบุคลิกภาพและสุขภาพของคนในครอบครัว เป็นผลกระทบด้านจิตใจเกิดขึ้นได้กับสมาชิกที่อยู่ในครอบครัวทุกคน ทำให้สุขภาพจิตเสื่อมโทรมเกิดความไม่สบายใจจนกลายเป็นความวิตกกังวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี มักมีบุคลิกภาพไม่ดีหลายอย่าง เช่น ขาดความรับผิดชอบไม่เป็นมิตรกับคนอื่น วิตกกังวลและมีความอิจฉา เป็นต้น

3. พฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการที่บ้านไม่มีความสุข ทำให้สมาชิกในบ้านบางคนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ดี เช่น ออกเที่ยวเตร่ เล่นการพนัน ดื่มสุรา เป็นต้น ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาความยากจน ปัญหาเด็กเร่ร่อนและปัญหาอื่นๆ อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในครอบครัว ย่อมจะทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความอบอุ่นใจ รู้สึกมั่นคง มีกำลังใจใน

การดำเนินชีวิตและต่อสู้กับปัญหาโดยไม่ทอดทิ้ง และส่งผลถึงพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาได้อย่างเหมาะสม แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัวไม่ดี ก็จะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ครอบครัวขาดความสงบสุข สุขภาพ จิตของคนในครอบครัวเสื่อมโทรม รวมถึงการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดที่จะ ศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัวเป็นตัวแทนหนึ่ง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น

2.4.1 ความหมายของคำว่า วัยรุ่น (Adolescence)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 759) ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า เป็นวัยย่าง เข้าสู่วัยหนุ่มสาว

วัยรุ่น (Adolescence) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Adolescere หมายถึง การเจริญสู่ วุฒิภาวะ (To grow into maturity) การพิจารณาวัยรุ่นตามความหมายนี้ เป็นการพิจารณาวัยรุ่นในแง่ ของกระบวนการ (Process) ในช่วงหนึ่งของชีวิตซึ่งเป็นผลมาจาก ทักษะคิด ความเชื่อ ความต้องการ ของสังคมมากกว่าพิจารณาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของชีวิต (เอื้ออารี แจ่มผล. 2533 : 6) แต่ถ้าถือเอา ความพร้อมทางร่างกาย หรือภาวะเจริญสูงสุดของร่างกายเป็นเกณฑ์ตัดสินจะหมายถึง ช่วงชีวิตที่มี พัฒนาการสู่ความเจริญเติบโต พ้นจากความเป็นเด็ก เป็นวัยที่ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (ศรีเรือน แก้ว กังวาล. 2540 : 330) เป็นวัยที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นเด็ก ต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะบรรลุ ถึงวุฒิภาวะขั้นนี้ได้ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาทุกๆ ด้านของชีวิต คือ ด้านร่างกาย ด้านความคิดและ สติปัญญา ด้านอารมณ์หรือจิตใจ และทางด้านสังคมไปพร้อมกัน ช่วงวัยนี้จัดเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ของชีวิต ถ้าเด็กวัยรุ่นผู้ใดดำเนินชีวิตในช่วงนี้ ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น ตามพัฒนาการที่ควรจะเป็น และประสบปัญหาที่ไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทั้งด้วยตนเองและหรือ บุคคลรอบข้างแล้ว เด็กผู้นั้นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้ดี แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามวัยรุ่น ผู้นั้นก็จะกลายเป็นวัยที่ประสบกับความยุ่งยากในชีวิตมาก (ศักดิ์พิสุทธิ์ อัครศิริธิรุก. 2544 : 8 - 9 ; อ้าง ถึงในศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540 : 329)

2.4.2 การแบ่งลักษณะวัยรุ่นตามเกณฑ์อายุ

โดยทั่วไป นักวิชาการนิยมจัดแบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วงวัยด้วยกัน โดยใช้อายุเฉลี่ยลักษณะ ทั่วไปของวัยรุ่น และพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยมาเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่ง และเนื่องจากความแตกต่าง ระหว่างเพศ ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายมีพัฒนาการเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นไม่พร้อมกัน โดยผู้หญิงจะมี พัฒนาการสู่ความเป็นวัยรุ่นเร็วกว่าผู้ชายเฉลี่ย 2 ปี และถ้าใช้อายุของเพศหญิงเป็นเกณฑ์แล้ว ก็ สามารถแบ่งช่วงวัยของวัยรุ่นได้ ดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) คือ ช่วงวัยที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี พัฒนาการที่เด่นชัดที่สุดในช่วงวัยนี้ คือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย มีความเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่เกือบเต็มที่ทุกๆ ส่วนรวมทั้งลักษณะเพศทั้งกายภาพและสรีรภาพมีการเจริญโดยสมบูรณ์ตั้งแต่ช่วงนี้เป็นต้นไป แม้ว่าพฤติกรรมโดยทั่วไปยังจะแสดงออกค่อนข้างไปทางเด็กอยู่มาก แต่การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและระบบเพศดังกล่าวมานั้น จะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่นๆ ตามมา เช่น พัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และพัฒนาการทางด้านสังคมด้านต่างๆ เป็นต้น

2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) คือ ช่วงวัยที่มีอายุระหว่าง 16 – 19 ปี จะมีพฤติกรรมการแสดงออกที่กำกวมระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ พัฒนาการทางร่างกายจะเจริญเติบโตน้อยลง หรือในบางด้านจะมีการเจริญเติบโตเท่าผู้ใหญ่แล้ว จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสติปัญญา และความคิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่นแบบค่อยเป็นค่อยไป มีเหตุผลมากขึ้น มีพัฒนาการทางจิตใจที่แตกต่างกันออกไปเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดูและอาหาร เป็นต้น

3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) คือ ช่วงวัยที่มีอายุระหว่าง 20 – 23 ปี พฤติกรรมที่แสดงออกจะค่อนข้างไปทางผู้ใหญ่เป็นระยะที่พัฒนาการด้านต่างๆ เข้าสู่ภาวะอย่างสมบูรณ์แบบพัฒนาการด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและสติปัญญาจะเจริญเติบโตเต็มที่ มีความพยายามจะปรับตัวให้เข้ากับสังคม หัดคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง พยายามแสดงศักยภาพให้สังคมรู้ว่าคนมิใช่เด็กอีกต่อไป (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540 : 329)

สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดที่จะศึกษาเด็กวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลาง ซึ่งยังเป็นวัยที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางอารมณ์และสังคม ซึ่งเด็กวัยนี้คือช่วงวัยที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย

2.4.3 พัฒนาการของมนุษย์

อีริก เอช. อีริกสัน (Erik H. Erikson อ้างถึงในลักษณะ สรีรวิวัฒน์, 2544 : 142 – 144) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางบุคลิกภาพว่า การพัฒนาการทางบุคลิกภาพเกิดขึ้นเนื่องจากการที่คนคิดต่อสัมพันธ์กับสังคม โดยแบ่งขั้นพัฒนาการทางบุคลิกภาพออกเป็น 8 ขั้น ซึ่งจะสืบเนื่องติดต่อกันไปตลอดชีวิตในแต่ละขั้นของพัฒนาการทางบุคลิกภาพ มีโอกาสที่จะพัฒนาไปได้ไม่ทางบวกก็ทางลบ ถ้าองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเป็นไปอย่างเหมาะสมก็จะส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลนั้นๆ ไปในลักษณะที่สมบูรณ์ มีสุขภาพจิตที่ดี มีชีวิตที่มีความสุข ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์ประกอบต่างๆ ในขั้นนั้นๆ ไม่เหมาะสมก็จะทำให้คนนั้นเป็นผู้ที่มีปัญหาทางการปรับตัว มีปัญหาทางอารมณ์ แต่ละขั้นของพัฒนาการจะได้รับอิทธิพลจากขั้นที่มาก่อนและขั้นต่างๆ ทฤษฎีที่เสนอเรียกว่า ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Neo – Freudian Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะแรกเกิดถึง 1 ขวบ การพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจ (Trust Versus Mistrust) ขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กจะพัฒนาความไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ซึ่งความรู้สึกนี้จะพัฒนาขึ้นมาได้เนื่องจากความเสมอต้นเสมอปลายของพ่อแม่ ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งความรักใคร่ผูกพันอย่างแท้จริงของพ่อแม่ ทำให้เด็กมองเห็นว่าโลกนี้ปลอดภัยและสามารถที่จะวางใจได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสมเด็กจะเกิดความไม่ไว้วางใจจะมีแต่ความหวาดระแวง

ขั้นที่ 2 ระยะตั้งแต่ 1 – 3 ขวบ ความเป็นตัวของตัวกับความไม่มั่นใจในตัวเอง (Autonomy Versus Doubt) เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นมา พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อแข็งแรงเริ่มจะทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองได้บ้าง แต่ยังไม่แน่ใจในความสามารถของตัวเอง จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวเด็ก เด็กในวัยนี้ต้องการคำแนะนำความเข้าใจจากผู้ใหญ่ ถ้าเด็กได้รับอนุญาตให้ทำสิ่งต่างๆ ได้รับการกระตุ้นหรือได้รับกำลังใจ และลองทำในสิ่งที่เขาทำได้ตามความสามารถและวิธีการของเด็กแต่ละคนแล้วก็จะเป็นการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง แต่ถ้าพ่อแม่ไม่มีความอดทนไม่ให้ออกสแกนเด็กหรืออาจจะทำทุกๆ อย่างแทนเด็กเสียหมด เด็กจะเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความสามารถของคนในการที่จะทำสิ่งต่างๆ

ขั้นที่ 3 ช่วงวัย 3 – 5 ขวบ ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative Versus Guilt) เด็กในวัยนี้จะเริ่มช่วยตัวเองได้แต่ความสามารถของเขายังมีขอบเขตอยู่ มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เริ่มใช้คำพูดแปลกๆ ทำกิจกรรมตามเพื่อนและสังคมที่โรงเรียน ถ้าเด็กได้รับอิสระในการคิดและได้ทำกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งพ่อแม่มีเวลาให้กับเด็กในการตอบคำถามที่เขาซักถามอย่างดีแล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เขามีแนวโน้มที่จะค้นคว้า ศึกษา หรือสำรวจ แต่ถ้าผู้ใหญ่เข้มงวดไม่เข้าใจเขา ไม่เปิดโอกาสให้ซักถาม หรือไม่ตอบคำถามที่เขาซักในสิ่งที่เขาอยากรู้อยากเห็นและอาจรู้สึกว่าการกระทำของเด็กเป็นสิ่งที่ก่อความน่ารำคาญใจ ไร้สาระ แล้วเด็กก็จะขาดความเชื่อมั่นเกิดความรู้สึกผิด และไม่กล้าที่จะพูดหรือซักถามต่อไป

ขั้นที่ 4 ช่วงอายุ 6 – 12 ปี ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry Versus Inferiorty) ซึ่งเป็นช่วงวัยเด็กตอนปลาย เด็กในวัยนี้มีความเจริญเติบโตมากเริ่มแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เด็กจะเริ่มพัฒนาความรู้สึกเด่นโดยการพยายามเรียนรู้ที่จะทำงานได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด เริ่มขยันขันแข็งหาความรู้ใส่ตนเอง สิ่งที่เป็นอันตรายสำหรับการพัฒนาในวัยนี้ คือความรู้สึกมีปมด้อยถ้าเขาทำงานไม่สำเร็จ หรือช่วยตนเองไม่ได้ แต่ถ้าเด็กได้รับการกระตุ้นให้ทำสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ ให้กำลังใจ คำชมเชย ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามและขยันหมั่นเพียร

ขั้นที่ 5 ช่วงอายุ 13 – 19 ปี ความเป็นเอกลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity Versus Confusion) วัยรุ่นที่ได้รับความรักความอบอุ่นและความไว้วางใจก็จะเข้าใจถึงความสามารถ ตลอด

จนความขัดแย้งต่างๆ ที่ตนมีอยู่ได้อย่างถูกต้อง โดยเริ่มจากพ่อแม่เห็นคุณค่าสร้างความรู้สึกว่าเขาเป็นบุคคลหนึ่งที่สามารถแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ รับผิดชอบบางอย่างในครอบครัวได้ เขาก็จะไม่สับสนในบทบาทและสามารถรับรู้ตนตามความเป็นจริงได้ สามารถพัฒนาความรู้สึกที่เป็นเอกลักษณ์ของเขาได้ การที่วัยรุ่นเข้าใจเอกลักษณ์จะช่วยให้เขาเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ และสามารถตัดสินใจในเรื่องการเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง

ขั้นที่ 6 ช่วงอายุ 20 – 24 ปี ความรู้สึกผูกพันเป็นมิตรกับความรู้สึกโดดเดี่ยว (Intimacy Versus Isolation) ช่วงเริ่มต้นของวัยรุ่นใหญ่ หลังจากที่ผ่านมาขั้นที่ 5 มาแล้ว บุคคลสามารถรับรู้ได้ว่าเอกลักษณ์ของเขาทำอะไร ตนเองต้องการอะไร จุดมุ่งหมายในชีวิตคืออะไร ทำให้เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนที่จะรับรู้ แลกเปลี่ยนในสิ่งต่างๆ ความรู้สึกผูกพันจึงพัฒนาขึ้นและทำให้เกิดความรัก แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันและมีแต่ความต้องการที่จะชิงดีชิงเด่นก็จะทำให้เขารู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง ไม่มีเพื่อน หรือบุคคลที่ผูกพันกับเขาได้เลย

วัยนี้เริ่มมีชีวิตของการเป็นสมาชิกของสังคมรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ การพัฒนาที่สมบูรณ์ คือการมีความเจริญทางกาย ได้รับการยอมรับจากสังคม มีอาชีพการงานที่เหมาะสมกับคน รู้จักสมาคมกับเพศตรงข้ามเพื่อเลือกคู่ครอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับคู่ครองได้ดี มีความเข้าใจกันและกัน เข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี วัยนี้จึงเป็นการปรับตัวของผู้ใหญ่ในเรื่องงานและความรัก

ขั้นที่ 7 ช่วงอายุ 25 – 40 ปี การทำประโยชน์ให้สังคมกับการคิดถึงแต่ตนเอง (Generativity Versus Despair) ช่วงวัยกลางคน วัยนี้เป็นวัยที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคม เมื่อบุคคลพัฒนาถึงขั้นนี้แล้วเอกลักษณ์ของบุคคลจะเป็นที่ประจักษ์ในสังคม มีการสั่งสอนอบรมลูกหลานให้เป็นคนดีต่อไป แต่ถ้าบุคคลไม่พัฒนาถึงขั้นนี้ ไม่สามารถผ่านอุปสรรคต่างๆ ก็จะเกิดความรู้สึกท้อถอย เบื่อหน่ายในชีวิต คิดถึงแต่ตนเองตลอดเวลา เพราะไม่มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

ขั้นที่ 8 ช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป ความรู้สึกมั่นคงสมบูรณ์กับความรู้สึกสิ้นหวัง (Integrity Versus Despair) ช่วงนี้เป็นวัยชรา เป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายของชีวิต ถ้าบุคคลสามารถผ่านขั้นตอนของพัฒนาการมาด้วยดี บุคคลจะมีประสบการณ์ในชีวิตพึงพอใจชีวิตของตนรู้จักหาความสุขความสงบ พอใจกับการมีชีวิตในวัยชรา ยอมรับสภาพความเป็นอยู่ตามสภาพความเป็นจริง เกิดความมั่นคงในจิตใจ แต่ถ้าพัฒนาการขั้นนี้ไม่เหมาะสมเมื่อมาถึงขั้นนี้แล้วจะรู้สึกผิดหวัง รู้สึกเสียดายเวลาที่ผ่านมามีไม่ยอมรับสภาพความเป็นอยู่ และหาความสุขสงบให้กับตนเองไม่ได้เลย

จากลำดับขั้นการพัฒนาการตามทฤษฎีของอีริคสัน (ณัฐวัตร ลุณหงส์. 2544 : 13) จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากการปรับตัวในลักษณะทางบวกของวัยต่างๆ ของบุคคล การได้พัฒนาในทางที่ดีมาแต่ต้นจะทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่ดี แต่ถ้าการพัฒนาในวัยหนึ่งวัยใดล้มเหลวยอมทำให้บุคคลนั้นมีความบกพร่องทางบุคลิกภาพ และเกิดปัญหาในการปรับตัวให้เข้า

กับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงที่มนุษย์ต้องต่อสู้กับความขัดแย้งในจิตใจมากที่สุด มีความสับสนในการค้นหาตนเองมากที่สุด สภาพแวดล้อมที่ดี ครอบครัวที่ดี พ่อแม่ที่เข้าใจและเอาใจใส่ลูกเป็นอย่างดีจะช่วยให้อายุรุ่นได้รู้จักตนเอง และเลือกลักษณะของคนที่เหมาะสมต่อไป

2.4.4 พัฒนาการของวัยรุ่น

มนุษย์มีการเจริญเติบโตตลอดชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ มนุษย์ที่จะสามารถมีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขจะต้องมีพัฒนาการที่เหมาะสมรอบด้านตามวัย ซึ่งพัฒนาการของมนุษย์รวมทั้งวัยรุ่นด้วยแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคมและ พัฒนาการทางสติปัญญา (นุชลดดา โรจนประภาพรรณ. 2541 : 34 - 42) ได้อธิบายรายละเอียดของพัฒนาการแต่ละด้านของวัยรุ่น ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางกาย การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่นๆ วัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเต็มที่ทางโครงสร้างและอวัยวะส่วนต่างๆ ทั้งส่วนสูง น้ำหนัก สัดส่วนของร่างกายและการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเพศ
2. พัฒนาการทางอารมณ์ อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่รุนแรงหรือบางที่เรียกว่าวัยนี้ เป็นวัย “ พายุบุแคม ” ซึ่งหมายถึง การมีอารมณ์ที่รุนแรง เชื้อมั่นในตนเอง มักมีความคิดเห็น ขัดแย้งกับผู้ใหญ่ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย อารมณ์ที่เกิดง่ายและรุนแรง จึงทำให้วัยรุ่นง่ายต่อการถูกเหยียด หรือชักนำให้เกิดความรู้สึกอียากลองทั้งในทางที่ดีและที่เลว ลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ที่พบได้บ่อยในวัยรุ่นมี 2 ลักษณะ คือ ความกลัว และความวิตกกังวล ซึ่งพฤติกรรมแสดงออกได้ต่างๆ กัน
3. พัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ระยะวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางสังคมดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับในวัยเด็ก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของเด็กกับพ่อแม่และการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับ ซึ่งเด็กจะจดจำเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่จะเตรียมเด็กให้ได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่ดีและอบรมเด็กให้เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ในช่วงระยะวัยรุ่นเด็กชายและเด็กหญิงจะเริ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และพัฒนาความเป็นอิสระจากพ่อแม่ แต่ก็ยังต้องการความช่วยเหลือแนะนำ สังคมวัยรุ่นเป็นกลุ่มของเพื่อนร่วมวัย (peer group) เด็กรู้สึกเป็นสุขปลอดภัยและสบายในการเล่นเที่ยว เรียน กินนอน ทำงานกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าการปฏิบัติกิจดังกล่าวร่วมกับบุคคลต่างวัย เด็กมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม ยอมรับเอาค่านิยม ความเชื่อ ความสนใจของคณะด้วยความเต็มใจและสนิทสนมกับเพื่อนร่วมกลุ่มแน่นแฟ้น การรวมกลุ่มทำให้เด็กมีความรู้สึก อบอุ่นใจ และกล้าแสดงความคิดเห็นผู้ใหญ่ เด็กจะต่อต้านกรณีที่เขาเห็นว่าไม่ยุติธรรม

4. พัฒนาการทางสติปัญญา ยีน พีอาเจต์ (Jean Piaget) ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดออกเป็นขั้นใหญ่ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ระยะแรกก่อนที่เด็กจะพูดและใช้ภาษาได้เด็กจะเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ หลังจากนั้นก็จะเปลี่ยนแปลงระดับการใช้ประสาทสัมผัสเพื่อการรับรู้และการเคลื่อนไหวมาเป็นการเตรียมตัวเพื่อใช้กระบวนการคิดในสมอง และเด็กจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงวัยรุ่น เด็กจะมีความรู้ ความคิดสามารถ ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ได้อย่างถูกต้องกว้างขวางจนสามารถคิดและแก้ไขปัญหาได้โดยอาศัยเหตุผลทางสติปัญญา

จะเห็นว่า วัยรุ่นมีพัฒนาการอย่างเต็มที่ในทุกๆ ด้าน มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการใช้ความคิด การใช้เหตุผล การคบหาสมาคมกับคนวัยต่างๆ ฯลฯ แต่ขณะเดียวกัน พัฒนาการบางด้านก็อยู่ในช่วงวิกฤติของวัย เช่น พัฒนาการด้านอารมณ์ที่วัยรุ่นยังอยู่ในช่วงของการมีความสับสนทางอารมณ์ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกาย วัยรุ่นที่จะผ่านช่วงวิกฤติแห่งวัยนี้ไปได้จะต้องมีการดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความเข้าใจจากบุคคลใกล้ชิดเป็นอย่างมาก หากวัยรุ่นนั้นๆ ได้รับการประคับประคอง ดูแลเป็นอย่างดีตลอดช่วงวัย เขาย่อมพร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ แต่หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นระหว่างการปรับตัวต่อสู้กับการสับสนทางอารมณ์ เช่น ไม่ได้ได้รับความรักความเข้าใจ ถูกขัดขวางความคิดที่ต้องการอิสระค่อนข้างสูง หรือต้องอยู่กับครอบครัวท่ามกลางความขัดแย้ง หรือถูกชักจูงให้หลงผิดในเรื่องต่างๆ ฯลฯ วัยรุ่นนั้นๆ อาจมีชีวิตที่หักเหจากเส้นทางที่ควรจะเป็นไปสู่วิถีชีวิตที่ยุ่ยยากและสับสนไปจนตลอดชีวิตก็เป็นได้

2.4.5 ความต้องการของวัยรุ่น

ศุภลักษณ์ พุทธิพงษ์ศิริ (2534 : 37 – 38) วัยรุ่น คือ วัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยอายุระหว่างประมาณ 13 – 20 ปี อาจแบ่งพัฒนาการของเด็กวัยนี้ออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้คือ

1. มีความเข้าใจยอมรับสภาพร่างกายของตัวเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายได้เป็นอย่างดี และควรรู้จักระวังรักษาสุขภาพของตัวเองด้วย
2. การรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดี และเหมาะสมกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันได้ทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ
3. มีพฤติกรรมเหมาะสมกับเพศของตัวเองตามบทบาทที่สังคมต้องการ เด็กวัยรุ่นชายรู้จักรับและเรียนบทบาทผู้ใหญ่ “ผู้ชาย” และเด็กวัยรุ่นหญิงก็เรียนบทบาทผู้ใหญ่ “ผู้หญิง”
4. รู้จักควบคุมอารมณ์ได้เองโดยไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ ไม่หวังให้ผู้ใหญ่พะเน้าพะนอ หรือคอยช่วยเหลือเหมือนเมื่อยังเป็นเด็ก รู้สึกว่าตนเองโตขึ้นสามารถช่วยตนเองได้ และตัดสินใจทำอะไรได้เองอย่างเหมาะสม

5. มีความมั่นใจในเศรษฐกิจการเงินของตนเอง รู้จักรับผิดชอบการเงิน และการใช้จ่ายส่วนตัวได้เป็นอย่างดี

6. มีการเลือกการเตรียมตัวเพื่ออาชีพที่เหมาะสมกับระดับสติปัญญา ความสามารถความถนัด และความสนใจของตัวเอง

7. เริ่มเตรียมตัวเพื่อที่จะเป็นพลเมืองดี โดยการหาทักษะทางการใช้ภาษาและการสื่อความหมาย การหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น กฎหมาย รัฐบาล เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

8. มีความต้องการและรู้จักพัฒนาตัวเองให้มีความรับผิดชอบทั้งตัวเองและต่อสังคมส่วนรวม

9. มีความรู้ลึกความเข้าใจในคุณค่าแล้วรู้จักตัดสินใจเลือกคุณค่าและมาตรฐานที่ตนควรยึดถือเป็นหลักเป็นแนวทางแห่งชีวิต

10. มีการเตรียมตัวเพื่อแต่งงาน และชีวิตครอบครัวเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และมีความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานสำหรับชีวิตที่สมบูรณ์

สุพัตรา สุภาพ (อ้างใน นุชลดดา โจนนประภาพรรณ. 2541 : 21 – 23) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์โดยเฉพาะของวัยรุ่นมักขึ้นอยู่กับค่านิยม (Value) ที่แต่ละคนยึดถือ และส่วนใหญ่มักจะยึดค่านิยมในกลุ่มที่ตนเองเข้าร่วมด้วย ค่านิยมอาจเปลี่ยนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในระยะวัยรุ่นนั้นมีความต้องการดังนี้ คือ

1. ต้องการความสัมฤทธิ์ผล หมายถึง ความต้องการทำอะไรให้ดีที่สุด ต้องการความสำเร็จ ชอบทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความชำนาญและความพยายาม อยากให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นผู้ชำนาญงานต้องการทำงานชิ้นสำคัญให้สำเร็จ หรือทำงานชิ้นยากๆ ให้เป็นอย่างดี ต้องการแก้ไขปัญหายุ่งยาก ชอบทำอะไรที่ดีกว่าคนอื่น ฯลฯ

2. ความต้องการยกย่องผู้อื่น หมายถึง ความต้องการรับคำแนะนำจากผู้อื่น อยากรู้ว่าผู้อื่นคิดอย่างไร ชอบทำตามคำชี้แจงหรือความคาดหวังของผู้อื่น ชอบยกย่องเคารพผู้อื่น ชอบชมผู้อื่นว่าทำงานได้ดี ยอมรับความเป็นผู้นำของผู้อื่น ชอบอ่านชีวประวัติของบุคคลสำคัญ ชอบทำตามประเพณีนิยม และอยากให้ผู้อื่นเป็นผู้ตัดสินใจให้

3. ความต้องการความเป็นระเบียบ หมายถึง ความต้องการทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย ชอบวางแผนก่อนลงมือทำอะไรที่ยากๆ ชอบรวบรวมรายละเอียดในงานที่จะต้องทำ ชอบเก็บและจัดสิ่งต่างๆ ให้เป็นระเบียบ ชอบรับประทานอาหารเป็นเวลา ชอบวางแผนให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปอย่างราบรื่น

4. ความต้องการแสดงออก หมายถึง ความต้องการกล่าวถึงสิ่งที่ผู้อื่นเห็นว่าหลักแหลม ชอบเล่าเรื่องตลกและเรื่องที่น่าสนใจ ชอบเล่าเรื่องการผจญภัย และประสบการณ์ของตนเอง อยากให้

ผู้อื่นสังเกต และกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของคน ชอบพูดเพื่อจะดูว่าจะมีผลอย่างไรกับผู้อื่น ชอบพูดถึงความสำเร็จของคน ชอบเป็นจุดสนใจ ชอบใช้คำพูดที่ผู้อื่นไม่ค่อยเข้าใจและชอบการตั้งคำถามที่ผู้อื่นตอบไม่ได้

5. ความต้องการพึ่งตนเอง หมายถึง ความต้องการไปไหนมาไหนด้วยความพอใจ ต้องการพูดได้อย่างที่คิด ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง ชอบอิสระเวลากระทำสิ่งต่างๆ

6. ความต้องการมิตรสัมพันธ์ หมายถึง ความต้องการช่วยเหลือเพื่อนและซื่อสัตย์ต่อเพื่อนๆ ชอบทำสิ่งต่างๆ ให้เพื่อน

7. ความต้องการความเข้าใจตนเองและผู้อื่น หมายถึง ความต้องการวิเคราะห์แรงงูใจและความรู้สึกของตนเอง ชอบสังเกตผู้อื่น พยายามค้นหาว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไรเมื่อพบปัญหา มักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา มักวิเคราะห์เหตุผลของคนอื่นว่าเหตุใดเขาจึงทำอย่างนั้นมากกว่าที่จะดูเพียงสิ่งที่เขาทำ ต้องการวิเคราะห์แรงงูใจของผู้อื่น และชอบทำนายว่าผู้อื่นจะปฏิบัติอย่างไรในเหตุการณ์หนึ่งๆ

8. ความต้องการขอความร่วมมือ หมายถึง ความต้องการให้ผู้อื่นช่วยเหลือเวลาเดือดร้อน ชอบให้ผู้อื่นให้กำลังใจตน ชอบให้ผู้อื่นแสดงความเมตตากรุณาต่อตน ชอบให้ผู้อื่น เห็นใจและเข้าใจเมื่อตนประสบปัญหา อยากให้คนอื่นรัก ชอบให้ผู้อื่นทำอะไรด้วยความเต็มใจ อยากให้ ผู้อื่นปลอบเวลาตนมีความทุกข์

9. ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น หมายถึง ความต้องการขัดแย้งกับความ คิดเห็นของผู้อื่น ชอบเป็นผู้นำกลุ่ม อยากให้ผู้อื่นนับถือตนเป็นหัวหน้า อยากได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นประธานกลุ่ม อยากได้รับเชิญเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อถกเถียงของผู้อื่น ต้องการมีอิทธิพลชักจูงให้ทำตามสิ่งที่ตนปรารถนา ชอบแนะนำและบงการผู้อื่น และชอบบอกผู้อื่นว่าทำงานอย่างไร

10. ความต้องการยอมรับผิด หมายถึง ความต้องการยอมรับผิดเมื่อทำสิ่งที่ผิดพลาดไป ยอมรับการตำหนิเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น รู้สึกว่าความเจ็บป่วยและความทุกข์ที่ได้รับนั้นทำให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย อยากได้รับการลงโทษเมื่อทำผิด รู้สึกเสียใจในการที่ตนไม่สามารถทนต่อเหตุการณ์ได้ มักรู้สึกประหม่าเมื่อมีคนที่เหนือกว่าอยู่ด้วย และรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าทุกด้าน

11. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง ความช่วยเหลือเวลาที่เพื่อนเดือดร้อน มักยกโทษให้แก่เพื่อนๆ ชอบทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ให้ผู้อื่น ชอบมีน้ำใจต่อผู้อื่น ชอบเห็นใจเวลาผู้อื่นได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย ชอบแสดงความรักใคร่ชอบพอต่อผู้อื่น และชอบให้ผู้อื่นเล่าเรื่องปัญหาส่วนตัวให้ฟัง

12. ความต้องการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความต้องการทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบท่องเที่ยว ชอบพบปะกับคนแปลกหน้า ชอบเปลี่ยนกิจวัตร ชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ ชอบรับประทานอาหารตามสถานที่แปลกๆ ใหม่ๆ ชอบทดลองทำงานใหม่ๆ ไม่ซ้ำซ้อน ชอบเปลี่ยนที่อยู่ไปตามที่ต่างๆ และอยู่ในที่แปลกๆ นิยมการแต่งกายที่ทันสมัย ชอบทำอะไรที่แปลกใหม่

13. ความต้องการอดทน หมายถึง ความต้องการทำงานโดยไม่หยุดจนกว่าจะสำเร็จ ชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ชอบทำงานด้วยความมานะอดทน ชอบคิดแก้ไขปัญหาเรื่อยๆ จนกว่าจะแก้ไขได้ ชอบทำงานชิ้นหนึ่งๆ ให้สำเร็จก่อนที่จะทำงานชิ้นต่อไป ชอบทำงานจนคิดเพื่อให้งานสำเร็จ ไม่อยากให้ใครมารบกวนเวลาทำงาน ชอบทำงานหรือคิดแก้ปัญหาต่อแม้ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางสำเร็จก็ตาม

14. ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ หมายถึง ความต้องการออกไปพบเพื่อนต่างเพศ ชอบทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับเพื่อนต่างเพศที่ถูกใจ ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศ ชอบให้เพื่อนต่างเพศว่ารูปร่างหน้าตาของตัวเองชวนมอง ชอบคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศ ชอบอ่านหนังสือหรือบทละครที่มีเรื่องเพศเป็นส่วนใหญ่ ชอบพูดหรือฟังเรื่องขบขันเกี่ยวกับเพศและมักเกิดอารมณ์ตื้นตื้นในเรื่องเพศ

15. ความต้องการที่จะก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่น หมายถึง ความต้องการขัดแย้งความ คิดเห็นของผู้อื่น ชอบบอกผู้อื่นว่าคนคิดอย่างไรเกี่ยวกับตัวเขา ชอบวิจารณ์ผู้อื่นอย่างเปิดเผย ชอบหัวเราะเยาะผู้อื่น หรือตำหนิผู้อื่นเมื่อไม่เห็นด้วยกับเขา ชอบแก้แค้นคนที่สบประมาทตน มักโกรธง่าย และชอบวิจารณ์ผู้อื่นเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น และชอบอ่านหนังสือพิมพ์เรื่องฆาตกรรมและเรื่องรุนแรงอย่างอื่น

ความต้องการของวัยรุ่นที่นักวิชาการหลายท่านได้สรุปมานี้ สอดคล้องกับพัฒนาการวัยรุ่นที่กล่าวมาข้างต้น คือ วัยรุ่นต้องการที่จะค้นหาตนเอง ต้องการรู้จักตนเอง ขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะแสดงตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ว่าพร้อมแล้วที่จะเป็นผู้ใหญ่ สามารถคิด ทำ หรือแสดงออกในสิ่งต่างๆ คล้ายๆ กับที่เห็นผู้ใหญ่กระทำ ซึ่งการที่วัยรุ่นจะประสบผลสำเร็จในการแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ค้นหาตนเองได้ รู้จักตนเอง รู้ความต้องการที่แท้จริงของตนเองได้ จะต้องได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ซึ่งในทางกลับกันหากช่วงระยะนี้วัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้ได้รับความสนใจ ถูกทอดทิ้ง ถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่กับความสับสนตามลำพัง หรือที่รุนแรงกว่านั้น คือ ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ผิดๆ เป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมให้วัยรุ่น แสดงการแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรงให้วัยรุ่นเห็น หรือกดดันวัยรุ่นด้วยประการต่างๆ ฯลฯ วัยรุ่นเหล่านั้นสามารถจะก่อรูปความคิด อารมณ์ ฯลฯ ที่เบี่ยงเบนไปจากที่ควรจะเป็น และเนื่องจากช่วงวัยนี้เป็นช่วงวิกฤติของพัฒนาการของการค้นหาตนเอง ความคิดอารมณ์เบี่ยงเบนต่างๆ ที่ถูกก่อรูปในช่วงวัยนี้มักฝังลึกจนนำไปสู่การสร้างพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไม่เหมาะสมต่างๆ นานา และเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในวัยต่างๆ ไปที่จะส่งผลให้ผู้นั้นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ ไปจนตลอดชั่วชีวิต

2.4.6 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมปกติที่มนุษย์พึงแสดง และมักเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและอาจสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับผู้อื่น

ปรีชา วิหคโต (2524 : 24 - 28) ได้สรุปผลการสำรวจปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า ปัญหาของนักเรียนที่ปรากฏให้เห็นค่อนข้างมาก มีลักษณะ 6 ประการ คือ

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เช่น ไม่ทำการบ้าน เกียจคร้านไม่ทำงานที่มอบหมาย ไม่สนใจการเรียน สอบตกเสมอ
2. แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีและไม่เหมาะสมกับครูอาจารย์ ไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว นินทา
3. พฤติกรรมก่อความวุ่นวาย เช่น คุยกับเพื่อน เดินไปมาในห้องเรียน
4. ปัญหาสุขภาพ เช่น เจ็บป่วยบ่อย ๆ ร่างกายพิการ
5. พฤติกรรมบุคลิกภาพ ได้แก่ เก็บตัว ซึม เหงา ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ตกใจง่ายหวาดกลัว
6. พฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ก่อการทะเลาะวิวาท ทำลายสิ่งของ ก่ออาชญากรรม พกพาอาวุธ ในโรงเรียน ทำผิดเกี่ยวกับทางเพศ สูบบุหรี่ เสพสิ่งเสพติด ดื่มสุรา แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ลักขโมย ทุจริต

ปรีชา เกตุทัต (2527 : 192 - 193) กล่าวถึงลักษณะอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นว่าอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นมักจะเกิดขึ้นได้ง่าย เร่าร้อน รุนแรงและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย มี 4 ลักษณะ คือ

1. มีความรุนแรง บางทีสาเหตุของอารมณ์จะเป็นเพียงเล็กน้อย เช่น การที่พ่อแม่ห้ามเที่ยวหรือห้ามคบเพื่อนบางคน อาจจะทำให้วัยรุ่นบางคนมีอารมณ์ถึงกับคิดฆ่าตัวตาย
2. มีความเปลี่ยนแปลงง่าย อารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ อารมณ์บางอย่างอาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และหายได้อย่างรวดเร็ว เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์ดีใจ
3. ขาดการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ เมื่อวัยรุ่นมีอารมณ์จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผย เช่น การถกเถียง การทะเลาะวิวาท
4. อารมณ์บางชนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์ที่เกิดจากความผิดหวัง แม้ในตอนแรกจะแสดงออกอย่างรุนแรงลงไปก็ตาม แต่อารมณ์นี้จะติดค้างอยู่ในใจของนักเรียนวัยรุ่นอยู่นาน จนบางครั้งทำให้จิตใจเศร้า ว้าเหว่ จนกระทั่งเกิดความเครียดขึ้นได้

ฉรรค์ศักดิ์ ตะละภักดิ์ (2520 : 83 - 84) กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมทั่วไปของนักเรียนวัยรุ่นว่ามี 3 ประการ คือ

1. พฤติกรรมประเภทไม่มีความสุข วัยรุ่นประเภทนี้เป็นพวกที่มองโลกในแง่ร้าย มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจผู้ใหญ่ มองว่าผู้ใหญ่น่ากลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ ไม่คุ้นเคยกับใครง่ายๆ ขาดเพื่อน และด้วย

ความที่ไม่เข้าใกล้ใคร ห่างเหินคนอื่น ๆ จึงไม่เคยได้รับคำยกย่องในเรื่องต่างๆ ผลที่ตามมาคือวัยรุ่นนั้นจะไม่เคยนึกชื่นชมหรือภาคภูมิใจในตนเองเลย กลายเป็นวัยรุ่นที่ไม่มีความสุขไป

2. ประเภทที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นวัยรุ่นประเภทที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวเพราะไม่เคยคิดด้วยตนเอง คิดไม่เป็นเพราะความคิดไม่เคยถูกพัฒนา จึงกลายเป็นคนล้มเหลว ชอบคล้อยตาม

3. ประเภทชอบแข่งขัน เป็นวัยรุ่นที่มีความทะเยอทะยานสูง มีประวัติการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่มีความอิจฉาริษยา เป็นพวกที่ต้องการชนะเห็นแก่ตัว หวงวิชา หลงตัวเอง จึงมีเพื่อนน้อย ไม่มีใครรักจริงเพราะไม่จริงใจกับใคร

จากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นที่กล่าวมา ผู้วิจัยจะได้กำหนดพฤติกรรมของวัยรุ่นในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวเพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน เช่น การไม่สนใจการเรียน ไม่ทำการบ้าน ไม่เข้าเรียนและการหนีเรียน ฯลฯ

2. พฤติกรรมทางเพศ เช่น ต้องการคบเพื่อนต่างเพศ ชอบทำกิจกรรมกับเพื่อนต่างเพศ ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศ ฯลฯ

3. พฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น เกเร ก้าวร้าว ใช้คำพูดหยาบคาย การใช้ความรุนแรง ฯลฯ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพจน์ จักขุทิพย์ (2521) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤตินไม่เหมาะสมแก่สภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุแห่งการคบเพื่อน การยอมรับเพื่อนในทางเสื่อมเสียมีส่วนอย่างมากต่อการที่นักเรียนประพฤตินไม่เหมาะสมแก่สภาพการเป็นนักเรียนและยังใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่เหมาะสม ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายควบคุมความประพฤติ ส่วนมากจะมาจากครอบครัวแตกแยก จากการศึกษานี้อาจจะวิเคราะห์ได้ว่า การคบเพื่อนแล้วและอยู่ในครอบครัวแตกแยก มีส่วนผลักดันให้นักเรียนประพฤตินไม่เหมาะสม ถ้าหากสะสมมากขึ้นก็อาจจะกระทำความผิดได้

ไวยุทธ เตียมบรรจง (2523) กล่าวถึงแรงจูงใจด้านสังคมว่า ผลจากการวิจัยปรากฏว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เราสังเกตเห็นได้ในชีวิตประจำวันว่าเพศชายมีความเห็นแก่ตัว ชอบเสี่ยง ก้าวร้าว ทารุณ โหดร้ายมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงจะมีความรับผิดชอบรอบคอบระมัดระวัง ยอมรับสิ่งต่างๆ นุ่มนวล อ่อนหวาน ทะนุถนอม และมีความอดทนอดกลั้นมากกว่าเพศชาย เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ทำให้เพศหญิงมีพฤติกรรมที่น่าสนใจและมีทักษะในการที่จะสนับสนุนคำพูดทางด้านสันติและยอมรับฟังซึ่งกันและกันได้มากกว่าชาย สิ่งที่เกิดขึ้นได้ชัดคือ เวลาเพศหญิงมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ จะปฏิบัติได้ดีกว่าชาย

วาสนา วรภักดิ์ (2524) ศึกษาจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยเรียน อิทธิพลทางบ้านที่เคยได้รับจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะลดลง เด็กจะเรียนรู้จากสังคมและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และประสบการณ์จากเพื่อนมากกว่า เด็กจึงมี โอกาสเรียนรู้และได้รับการปลูกฝังจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมโดยตรงจากสังคม การอบรมสั่งสอน ระเบียบ ข้อบังคับจากทางโรงเรียนและจากการคบหากับเพื่อนๆ ซึ่งมีประสบการณ์ และมาจากสิ่งแวดล้อม ที่ต่างกัน

ศุภลักษณ์ พุทธิพงษ์ศิริ (2534) ศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจะมีปัญหาสุขภาพจิต ย้ำคิด ย้ำทำ ซึมเศร้า สนใจ เรียนน้อย ขาดเรียน มีพฤติกรรมชอบแกล้งเพื่อน มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ในเรื่องการพกพาอาวุธ ลักขโมย เล่นการพนัน เสพของมีนเมา ตลอดจนเรื่องซู้สาว ตั้งกลุ่มมั่วสุม และเที่ยวกลางคืนมากกว่า

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536) ศึกษาลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียน วัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน พบว่า

1. เด็กนักเรียนจากครอบครัวฐานะค่อนข้างต่ำในกรุงเทพมหานครเป็นเด็กที่ขาดพ่อหรือแม่ หรือไม่ได้อยู่กับพ่อและแม่ซึ่งเรียกว่าเด็กในครอบครัวแตก นอกจากนั้นจัดได้ว่าเป็นครอบครัวที่ เครียดมาก
2. ครอบครัวแตกมีผลเสียต่อเด็กหลายด้าน เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวปกติที่พ่อแม่ มี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ครอบครัวแตกแยก คือ ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่อยู่ตามลำพังกับเด็กมีผลเสีย ต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กในหลายด้านมากที่สุด กล่าวคือ เด็กในครอบครัวแตกมีสุขภาพจิตด้อย กว่า มีความเชื่ออำนาจในตนเองน้อยกว่า มุ่งอนาคตน้อยกว่า ก้าวร้าวมากกว่าในครอบครัวปกติในทุก กรณี
3. ในครอบครัวเครียด และครอบครัวแตกนั้นมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม คือ เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และแบบใช้เหตุผลน้อยด้วย นอกจากนั้นในครอบครัวเครียดเด็กมี ความสัมพันธ์กับพ่อแม่และกับพี่น้องน้อยกว่าในครอบครัวปกติ เด็กได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ จากบุคคลนอกครอบครัวน้อยที่สุดด้วย
4. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวเป็นตัว ทำนายที่สำคัญของจิตลักษณะและพฤติกรรมของเด็กในครอบครัวแตกและครอบครัวเครียดอย่าง เด่นชัดมากกว่าในครอบครัวปกติในกรณีส่วนใหญ่

ศรีนุช ธงไชย (2540) ศึกษาปัญหาความเครียดภายในครอบครัวและวิถีจัดการกับปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียวและครอบครัวปกติ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียวมีปัญหาความเครียดด้านการเปลี่ยนแปลงทั่วไปภายในครอบครัว ด้านพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกในครอบครัว การสูญเสียที่เกิดขึ้นและมีแนวโน้มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาต่อไปในสังคม โดยเฉพาะปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร อันนำไปสู่ปัญหาการทำแท้ง รวมถึงภาวะเสี่ยงของการเกิดปัญหาทางค่านิยมซึมเศร้าได้มากกว่าวัยรุ่นในครอบครัวปกติ

นุชลดดา โรจนประภาพรรณ (2541) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น จังหวัดสระแก้ว พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี การได้รับการยอมรับจากเพื่อน และได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

สุรัชย์ วิริยะมนศรี (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกถึงคุณค่าต่อตนเองของวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวหย่าร้าง พบว่า เพศ อายุบุตรขณะพ่อแม่หย่าร้าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคคลที่เป็นผู้ปกครอง สาเหตุการหย่าร้างและการมาเยี่ยมของพ่อหรือแม่ มีผลต่อความรู้สึกถึงคุณค่าต่อตนเองของนักเรียนครอบครัวหย่าร้าง โดยนักเรียนหญิงมีความรู้สึกถึงคุณค่าต่อตนเองต่ำกว่านักเรียนชาย และมีผลต่อการมองโลกและอนาคตต่ำกว่านักเรียนกลุ่มอื่นๆ

รุ่งทิภา กันหาทิพย์ (2543) ศึกษาผลของการอบรมเลี้ยงดูต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขัน มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนมากขึ้นเรียงตามลำดับ นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความรับผิดชอบมากกว่านักเรียนชาย

ศักดิ์พิสุทธิ์ อัครศิริรกุล (2544) ศึกษาความคาดหวังของวัยรุ่นที่มีต่อการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ พบว่า วัยรุ่นต้องการให้พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตของตนในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมตลอดไป

ณัฐวัตร ลุณหงส์ (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัว สังคมและสภาพแวดล้อมกับการควบคุมตนเองและการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมากลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายและควบคุมมากอยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดีจะมีการควบคุมตัวเองสูง รวมถึงความสัมพันธ์กันระหว่างสังคมกับสภาพแวดล้อมในทุกด้าน เช่น โรงเรียน เพื่อน ชุมชน สื่อมวลชนและแบบอย่างจากผู้ปกครองมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยวัยรุ่นที่มีสภาพแวดล้อมดีจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

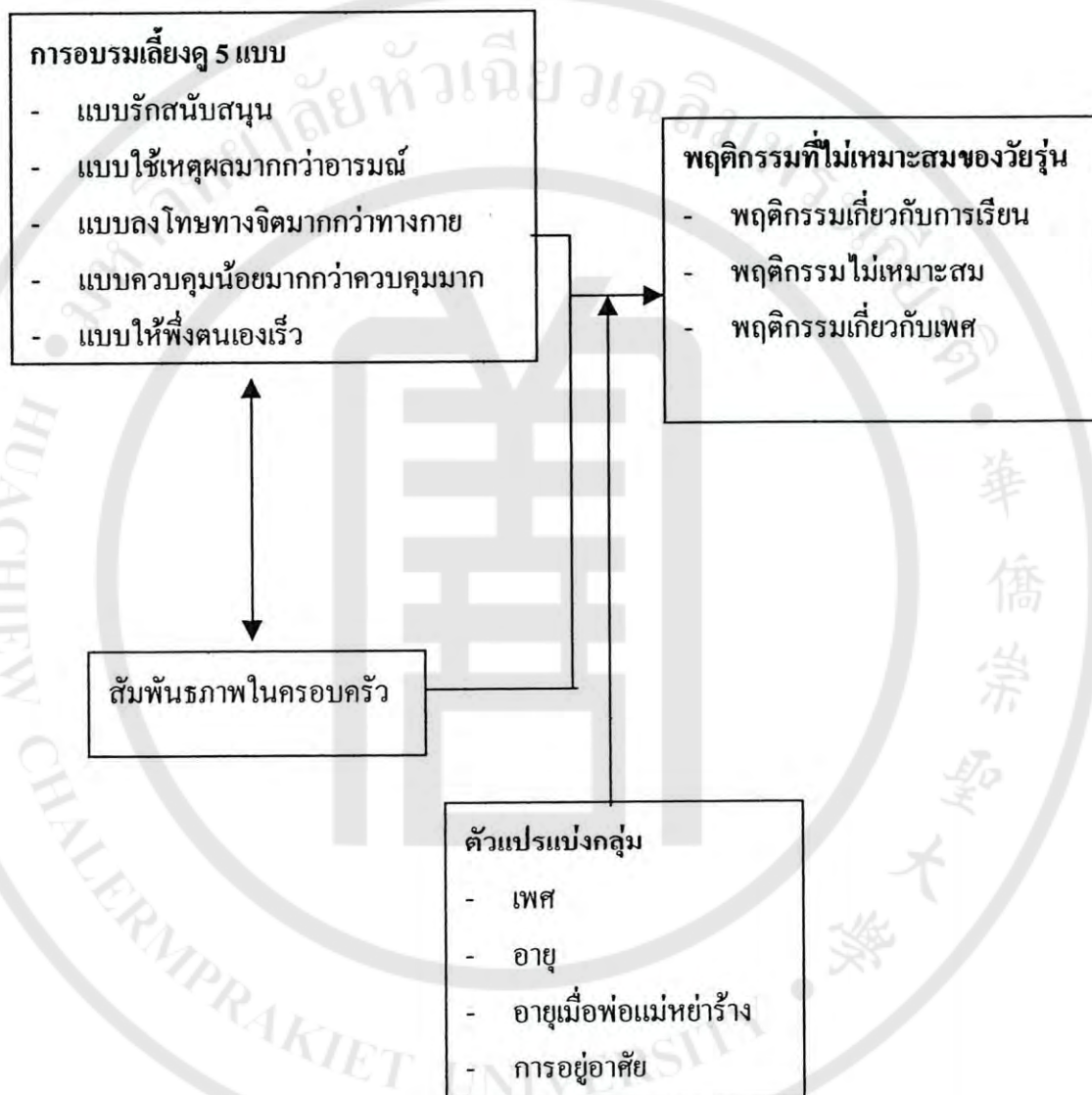
นิตา ชูโต และคณะ (2545) ศึกษาเพื่อหามาตรการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเนื่องจากการมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว พบว่า สาเหตุที่เกิดครอบครัวพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว เกิดจากสาเหตุ 4 ประการ คือ การหย่าร้าง คู่สมรสตายจาก คู่สมรสทอดทิ้ง สาเหตุอื่นๆ ได้แก่ หนีจากคู่สมรส คู่สมรสสูญหาย รับเด็กอื่นมาเลี้ยงเป็นลูก ตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ แม่เป็นภรรยาไม่ยอม แม่เดี่ยวที่มีปัญหาซ้ำซ้อน ทำให้เกิดปัญหากับลูก ได้แก่ ปัญหาด้านการเงินเนื่องจากต้องรับภาระฝ่ายเดียว ปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาด้านการเลี้ยงดูและพฤติกรรมของลูกที่ขาดตัวแบบ ปัญหาด้านกฎหมาย กรณีลูกบุญธรรม ปัญหา 3 ด้านข้างต้นจะมากขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ วิธีการเลี้ยงดูลูกทั้งก่อนและหลังเกิด ปัญหาครอบครัว การเลี้ยงดูภายหลังจำต้องยืดหยุ่นมากขึ้น ปรับตัวและสร้างความเข้าใจแก่เด็ก ช่วงวัยของลูกในขณะที่ครอบครัวเริ่มมีปัญหา เด็กเป็นผู้รับผลของการที่พ่อแม่ทะเลาะกัน ทำให้เด็กบอบช้ำและสับสนส่งผลทางพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมแก่เด็กที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่น การสนับสนุนของเครือญาติจะช่วยลดปัญหาได้ทั้งด้านตัวพ่อหรือแม่ในเรื่องเศรษฐกิจ ความเครียดและความวิตกกังวลที่ต้องพึ่งตนเอง และด้านตัวเด็กเครือญาติจะช่วยสร้างความเข้าใจ ความอบอุ่นใจ

2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่า อิทธิพลของสภาพทางครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงได้นำลักษณะต่างๆ เหล่านี้มากำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ตัวแปรตาม กำหนดให้การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นตัวแปรตาม โดยศึกษาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 3 ลักษณะ คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน พฤติกรรมทางเพศและพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่นๆ
2. ตัวแปรอิสระ กำหนดกลุ่มตัวแปรอิสระที่จะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมของนักเรียน 2 กลุ่มตัวแปร ได้แก่ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู และลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว
 - 1) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู มี 5 รูปแบบ คือ แบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบหลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย แบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมากและแบบให้พึ่งตนเองเร็ว
 - 2) สัมพันธภาพในครอบครัว
3. ตัวแปรแบ่งกลุ่ม ได้แก่ เพศ อายุเด็กปัจจุบัน อายุเด็กเมื่อพ่อแม่หย่าร้าง การอยู่อาศัย

แผนภูมิที่ 2.2
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษาเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจาก หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในจังหวัดสมุทรปราการ ดังมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 22 โรงเรียน มีนักเรียน 41,009 คน (ข้อมูลเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2545)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มหลายระดับ (Multistage Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

ขั้นที่ 1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของบุญชม ศรีสะอาด (2535 : 39) สำหรับการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ที่รู้จำนวนประชากร ดังนี้

$$n = \frac{p(1-p)}{\frac{e^2}{z^2} + \frac{p(1-p)}{N}}$$

- เมื่อ n แทนจำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง
 p แทนสัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม = .2
 z แทนระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้มีค่า = 1.96
 ที่ระดับความมั่นใจ 95% (ระดับ .05)
 e แทนสัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้มีค่า .05
 N แทนจำนวนประชากร = 41,009 คน

แทนค่าสูตรโดยจำนวนประชากร ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{(.2)(1-.2)}{\frac{.05^2}{2.58^2} + \frac{(.2)(1-.2)}{41,009}} \\ &= \frac{(.2)(.8)}{\frac{.0025}{6.66} + \frac{(.2)(.8)}{41,009}} \\ &= \frac{.16}{.00038 + \frac{.16}{41,009}} \\ &= \frac{.16}{.00038 + .000039} \\ &= \frac{.16}{.0003839} \end{aligned}$$

= 416.7 หรือเท่ากับกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 417 คน

จากการคำนวณโดยใช้สูตรได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 417 คน ซึ่งเก็บข้อมูลในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ

ขั้นที่ 2 การเลือกอำเภอ

จังหวัดสมุทรปราการแบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และ กิ่งอำเภอบางเสาธง ผู้วิจัยจึงกำหนดเลือกโรงเรียนจากทั้ง 5 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ

ขั้นที่ 3 การสุ่มเลือกตัวอย่างในแต่ละอำเภอ

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนในแต่ละอำเภอ โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก โดยผู้วิจัยได้เชิญประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสังคมมาเป็นผู้จับสลาก ได้โรงเรียนสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ 6 โรงเรียน สรุปรายชื่อประชากรและตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

จำนวนประชากรนักเรียนและกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนที่สุ่มได้แยกตามอำเภอ

อำเภอ	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน ม. ต้นและ ม. ปลาย	จำนวนนักเรียนที่ สุ่มได้
เมืองสมุทรปราการ	มัธยมด่านสำโรง	2,373	76
พระประแดง	วัดทรงธรรม	2,604	83
พระสมุทรเจดีย์	ป้อมนาคราชสว่างยานนท์	2,024	65
บางพลี	บางพลีราษฎร์บำรุง	3,007	97
บางบ่อ	บางบ่อวิทยาคม	1,545	49
กิ่ง อ.บางเสาธง	สมุทรพิทยาคม	1,469	47
รวม		13,022	417

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการทดสอบค่าความเชื่อมั่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบวัดจำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบวัดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยดัดแปลงจากแบบสอบถามของ ณีจิวัตร์ ลุณหงส์ (2544) และในบางส่วนผู้วิจัยจัดทำขึ้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กมี 5 แบบ ได้แก่ แบบ

รักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย แบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก และแบบพึ่งตนเองเร็ว มีระดับการวัด 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ไม่จริง และไม่จริง ที่สุด มีค่าคะแนน 1 – 5 คะแนน ข้อความใดที่มีความหมายเชิงบวก คะแนนจะเป็นดังนี้ จริงที่สุด = 5 คะแนน จริง = 4 คะแนน ก่อนข้างจริง = 3 คะแนน ไม่จริง = 2 คะแนน และไม่จริงที่สุด = 1 คะแนน ส่วนข้อความเชิงลบ คะแนนจะเป็นดังนี้ จริงที่สุด = 1 คะแนน จริง = 2 คะแนน ก่อนข้างจริง = 3 คะแนน ไม่จริง = 4 และ ไม่จริงที่สุด = 5 คะแนน ผลการวัดระดับการอบรมเลี้ยงดูที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมาก หมายถึง ได้รับการเลี้ยงดูในแบบนั้นๆ มาก ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อย หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในแบบนั้น ๆ น้อย

ตอนที่ 3 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว โดยดัดแปลงจากแบบสอบถามของ ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อรุณยา (2545) เป็นการวัดระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวมีระดับ การวัด 4 ระดับ ได้แก่ มาก มากพอสมควร ปานกลาง และน้อย มีค่าคะแนน 1 – 4 คะแนน ข้อความใดที่มีความหมายเชิงบวก คะแนนจะเป็นดังนี้ มาก = 4 คะแนน มากพอสมควร = 3 คะแนน ปานกลาง = 2 คะแนน และน้อย = 1 คะแนน ส่วนข้อความเชิงลบ คะแนนจะเป็นดังนี้ มาก = 1 คะแนน มากพอสมควร = 2 คะแนน ปานกลาง = 3 คะแนน และน้อย = 4 คะแนน ผลการวัดระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากหมายถึงเด็กมีครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อย หมายถึงเด็กมีครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดี

ตอนที่ 4 แบบวัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 3 ด้าน โดยดัดแปลงจากแบบสอบถามของ ณัฐวัตร ถูณหงส์ (2544) ประกอบด้วย การวัดพฤติกรรมต่าง ๆ 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ และพฤติกรรมทางเพศ มีระดับการวัด 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด มีค่าคะแนน 1 – 5 คะแนน ข้อความทุกข้อความเป็นข้อความเชิงลบ คะแนนจะเป็นดังนี้ จริงที่สุด = 1 คะแนน จริง = 2 คะแนน ก่อนข้างจริง = 3 คะแนน ไม่จริง = 4 คะแนน และไม่จริงที่สุด = 5 คะแนน ค่าคะแนนที่ได้รับหากมีค่าเฉลี่ยสูง หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อย (เหมาะสมมาก) ค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำ หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมาก (เหมาะสมน้อย)

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่กลุ่มตัวอย่างตอบกลับมานำมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น พบผลการทดสอบ ดังนี้

	ค่าความเชื่อมั่น
แบบวัดการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	.8575
แบบวัดการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	.8341
แบบวัดการเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย	.6618
แบบวัดการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก	.6870
แบบวัดการเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว	.6787
แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว	.8212
แบบวัดพฤติกรรมด้านการเรียน	.8341
แบบวัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	.7661
แบบวัดพฤติกรรมทางเพศ	.8552

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและบุคคลหลายฝ่าย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปถึงผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความร่วมมือในการอนุญาตให้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 440 ชุด ไปแจกให้กับนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 โรงเรียน เพื่อความสะดวกและเพื่อให้ได้รับความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้
2. ติดต่อบริษัทโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง นัดหมาย วัน เวลา ที่จะนำแบบสอบถามไปแจกและรับกลับคืนมาด้วยตนเอง
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 5 - 19 กุมภาพันธ์ 2546 โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกในชั้นเรียนและดูแลอำนวยความสะดวกในขณะที่นักเรียนตอบแบบสอบถาม โดยมีอาจารย์ผู้สอนอยู่ด้วย หลังจากทีนักเรียนตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วและส่งคืนได้มีการตรวจดูเพื่อว่านักเรียนทุกคนได้ตอบคำถามครบทุกข้อในทุกตอนเท่าที่ทำได้
4. คัดเลือกแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยได้จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 417 ชุด

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences) โดยใช้สถิติต่อไปนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเชิงพรรณนา
2. การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้ตารางไขว้ (Crosstabulation) และสถิติไคสแควร์
3. ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Oneway Analysis of Variance) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรตามระหว่างตัวแปรอิสระที่ต่างกัน
4. การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlations Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัว กับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษาเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

4.5 ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัว กับพฤติกรรมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 417 คน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเพศชายและหญิง อายุของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแปรต้นในการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมของนักเรียนต่อไป โดยจะนำเสนอในรูปแบบเป็นร้อยละ ได้แก่

เพศ

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 และเป็นเพศชาย จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7

อายุ

นักเรียนส่วนใหญ่ อายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมา อายุ 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.5 อายุ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.8 อายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.6 อายุ 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.4 อายุ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.7 อายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.8 และอายุ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.2 (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
1. เพศ			
ชาย	178	42.7	
หญิง	239	57.3	
รวม	417	100	
2. อายุ			
10 ปี	1	0.2	
12 ปี	16	3.8	
13 ปี	102	24.5	
14 ปี	66	15.8	
15 ปี	117	28.1	
16 ปี	44	10.6	
17 ปี	32	7.7	
18 ปี	39	9.4	
รวม	417	100	

4.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน

ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน โดยจำแนกออกเป็นระดับชั้นเรียน และผลการเรียน เพื่อให้ทราบถึงตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียน ดังนี้

ระดับชั้นเรียน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 31.9 รองลงมาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 29.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 12.9

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 11.0 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 10.1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 4.8

ผลการเรียน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ระหว่าง 2.01 – 3.00 คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมา มีผลการเรียนอยู่ระหว่าง 1.01 – 2.00 คิดเป็นร้อยละ 27.3 ผลการเรียน 3.01 – 4.00 คิดเป็นร้อยละ 19.1 และผลการเรียน 1.00 ลงไป คิดเป็นร้อยละ 1.8 (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2
ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
1. ระดับชั้นเรียน			
ม. 1	122	29.3	
ม. 2	46	11.0	
ม. 3	133	31.9	
ม. 4	42	10.1	
ม. 5	20	4.8	
ม. 6	54	12.9	
รวม	417	100	
2. ผลการเรียน			
1.00 ลงไป	7	1.8	มีผู้ไม่ระบุ 25 คน
1.01 - 2.00	107	27.3	เกรดต่ำสุด 0.69
2.01 - 3.00	203	51.8	เกรดสูงสุด 4.00
3.01 ขึ้นไป	75	19.1	เกรดเฉลี่ย (X)
รวม	392	100	2.38

4.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว

ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวของนักเรียน โดยจำแนกออกเป็นจำนวนพี่น้อง ลำดับที่ของบุตร บุคคลที่พักอาศัย ลักษณะของที่พักอาศัยและผู้ให้ความเอาใจใส่ดูแล เพื่อให้ทราบถึงตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียน ดังนี้

จำนวนพี่น้อง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนพี่น้อง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 รองลงมา มีจำนวนพี่น้อง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 จำนวนพี่น้อง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12 จำนวนพี่น้อง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 จำนวนพี่น้อง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1 จำนวนพี่น้อง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 จำนวนพี่น้อง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 จำนวนพี่น้อง 8 และ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 เท่ากัน และจำนวนพี่น้อง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2

ลำดับที่ของบุตร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมา เป็นบุตรคนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 37.5 บุตรคนที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 10.3 บุตรคนที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 4.2 บุตรคนที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 1.5 และบุตรคนที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 1.0

ที่พักอาศัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักบ้านของพ่อ หรือบ้านของแม่ คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมา พักอาศัย บ้านเช่า คิดเป็นร้อยละ 21.2 พักที่อื่น (ไม่ระบุ) คิดเป็นร้อยละ 11.8 พักหอพัก คิดเป็นร้อยละ 2.6 และ พักอาศัยกับบุคคลอื่น คิดเป็นร้อยละ 2.4

ผู้ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้ให้ความเอาใจใส่ดูแล คือแม่ คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมา พ่อเป็นผู้ที่ ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 17.0 ญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 14.4 แม่ และเครือญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 7.8 พ่อและเครือญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 5.2 พ่อซึ่งสมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 4.7 แม่ซึ่งสมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 4.4 และบุคคลอื่นเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล คิดเป็นร้อยละ 0.3 (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3
ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
1. จำนวนพี่น้อง			
จำนวน 1 คน	49	12	มีผู้ไม่ระบุ 9 คน
จำนวน 2 คน	181	44.4	
จำนวน 3 คน	103	25.2	
จำนวน 4 คน	34	8.3	
จำนวน 5 คน	25	6.1	
จำนวน 6 คน	8	2.0	
จำนวน 8 คน	2	0.5	
จำนวน 10 คน	2	0.5	
จำนวน 11 คน	1	0.2	
จำนวน 12 คน	3	0.7	
รวม	408	100	
2. ลำดับที่ของบุตร			
ลำดับที่ 1	186	45.6	มีผู้ไม่ระบุ 9 คน
ลำดับที่ 2	153	37.5	
ลำดับที่ 3	42	10.3	
ลำดับที่ 4	17	4.2	
ลำดับที่ 5	6	1.5	
ลำดับที่ 6	4	1.0	
รวม	408	100	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
3. ที่พักอาศัย			
บ้านของพ่อ / แม่	258	62.0	มีผู้ไม่ระบุ 1 คน
บ้านเช่า	88	21.2	
หอพัก	11	2.6	
อาศัยผู้อื่นอยู่	10	2.4	
อื่นๆ ...ไม่ระบุ.....	49	11.8	
รวม	416	100	
4. ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล			
พ่อ	65	17.0	มีผู้ไม่ระบุ 34 คน
แม่	177	46.2	
พ่อและเครือญาติ	20	5.2	
แม่และเครือญาติ	30	7.8	
พ่อซึ่งสมรสใหม่	18	4.7	
แม่ซึ่งสมรสใหม่	17	4.4	
ญาติ	55	14.4	
บุคคลอื่น	1	0.3	
รวม	383	100	

4.1.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วยกับผู้ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด

จากตารางที่ 4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่นักเรียนพักอาศัยด้วย กับผู้ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พบว่า ส่วนใหญ่ นักเรียนอาศัยอยู่กับแม่ และมีแม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 93.5 รองลงมา มีแม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 2.8 ญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 1.9 และมีพ่อกับพ่อและเครือญาติของพ่อเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 0.9

นักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อและมีพ่อเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 88.1 รองลงมามีญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 8.5 และมีพ่อกับเครือญาติของพ่อ และพ่อกับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 1.7

นักเรียนอาศัยอยู่กับญาติ และมีญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 74.3 รองลงมาแม่ และแม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 11.4 และมีแม่กับเครือญาติของแม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 2.9

นักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อกับเครือญาติของพ่อ และมีพ่อกับเครือญาติของพ่อเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 61.5 รองลงมามีพ่อ และญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 15.4 และมีแม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 7.7

นักเรียนอาศัยอยู่กับแม่กับเครือญาติของแม่ และมีแม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 57.7 รองลงมาแม่กับเครือญาติของแม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 27.9 ญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 10.6 แม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 2.9 และมีพ่อเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 1.0

นักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อและคู่สมรสใหม่ และมีพ่อกับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 50.0 รองลงมามีพ่อเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 20.6 ญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 14.7 แม่และพ่อกับเครือญาติของพ่อเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 5.9 และแม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 2.9

นักเรียนอาศัยอยู่กับแม่และคู่สมรสใหม่ และมีแม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 50.0 รองลงมาแม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 50.0

นักเรียนอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น และมีแม่กับญาติเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 40.0 รองลงมาเป็นบุคคลอื่นเป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแล ร้อยละ 20.0

ตารางที่ 4.4

การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย กับผู้ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด

ผู้ที่นักเรียนอาศัยอยู่	ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด								รวม
	พ่อ	แม่	พ่อและ เครือญาติ	แม่และ เครือญาติ	พ่อกับ คู่สมรสใหม่	แม่กับ คู่สมรสใหม่	ญาติ	อื่นๆ	
อยู่กับพ่อ	88.1	-	1.7	-	1.7	-	8.5	-	100
อยู่กับแม่	0.9	93.5	0.9	-	-	2.8	1.9	-	100
อยู่กับพ่อและเครือญาติ	15.4	7.7	61.5	-	-	-	15.4	-	100
อยู่กับแม่และเครือญาติ	1.0	57.7	-	27.9	-	2.9	10.6	-	100
อยู่กับพ่อและคู่สมรสใหม่	20.6	5.9	5.9	-	50.0	2.9	14.7	-	100
อยู่กับแม่และคู่สมรสใหม่	-	50.0	-	-	-	50.0	-	-	100
อยู่กับญาติ	-	11.4	-	2.9	-	11.4	74.3	-	100
อยู่กับบุคคลอื่น	-	40.0	-	-	-	-	40.0	20.0	100

$$X^2 = 981.185$$

$$Df = 49$$

$$\text{Sig} = .000$$

$$\text{ระดับนัยสำคัญทางสถิติ} = .001$$

4.1.5 ความสัมพันธ์ของผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย และผู้ดูแลใกล้ชิดกับเพศและอายุของนักเรียน

จากข้อมูลผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย ที่พักอาศัยและผู้ดูแลใกล้ชิด ผู้วิจัยได้ศึกษาความแตกต่างของตัวแปรดังกล่าว โดยจำแนกตามความแตกต่างทางเพศ และอายุของนักเรียน ดังนี้

1. ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัย และผู้ดูแลใกล้ชิดกับเพศ

จากการศึกษาความแตกต่างของผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัย ที่พักอาศัยและผู้ดูแลใกล้ชิด นักเรียนระหว่างเพศชายหญิง โดยใช้ตารางไขว้ และสถิติ Chi - square (X^2) พบว่า มีเพียงที่พักอาศัยเพียงตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์กับเพศของนักเรียน ดังนี้

1) ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วยกับเพศ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับแม่ (เพศชายร้อยละ 27.1 เพศหญิงร้อยละ 30.1) และอาศัยอยู่กับแม่และเครือญาติของแม่ (เพศชายร้อยละ 20.3 เพศหญิงร้อยละ 31.0) รอง

ลงมาอยู่กับพ่อ (เพศชายร้อยละ 18.6 เพศหญิงร้อยละ 12.6) ถัดมาอยู่กับพ่อที่สมรสใหม่ (เพศชาย ร้อยละ 10.7 เพศหญิงร้อยละ 7.1) และอยู่กับญาติ (เพศชายร้อยละ 10.2 เพศหญิงร้อยละ 8.8) ส่วน นักเรียนที่อยู่กับแม่ที่สมรสใหม่มีไม่มากนัก (เพศชายร้อยละ 3.4 เพศหญิงร้อยละ 4.2) (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5

การเปรียบเทียบความแตกต่างของบุคคลที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย
ระหว่างนักเรียนชายหญิง

ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัย	เพศ	
	ชาย	หญิง
อยู่กับพ่อ	18.6	12.6
อยู่กับแม่	27.1	30.1
อยู่กับพ่อและเครือญาติของพ่อ	8.5	5.0
อยู่กับแม่และเครือญาติของแม่	20.3	31.0
อยู่กับพ่อและคู่สมรสใหม่	10.7	7.1
อยู่กับแม่และคู่สมรสใหม่	3.4	4.2
อยู่กับญาติ	10.2	8.8
อยู่กับบุคคลอื่น	1.1	1.3
รวม	100	100

2) ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิดกับเพศ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่แม่เป็นผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด (เพศชายร้อยละ 42.2 เพศหญิงร้อยละ 49.1) รองลงมาพ่อเป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิด (เพศชายร้อยละ 19.3 เพศหญิงร้อยละ 15.3) ถัดมาคือญาติเป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิด (เพศชายร้อยละ 15.5 เพศหญิงร้อยละ 13.5) แม่และเครือญาติของแม่เป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิด (เพศชายร้อยละ 5.6 เพศหญิงร้อยละ 9.5) พ่อและเครือญาติของพ่อเป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิด (เพศชายร้อยละ 5.6 เพศหญิงร้อยละ 5.0) พ่อกับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิด (เพศชายร้อยละ 6.2 เพศหญิงร้อยละ 3.6) ส่วนแม่กับ คู่สมรสใหม่เป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิดมีไม่มากนัก (เพศชายร้อยละ 5.0 เพศหญิงร้อยละ 4.1) (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6
การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียน
ระหว่างเพศชายหญิง

ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด	เพศ	
	ชาย	หญิง
พ่อ	19.3	15.3
แม่	42.2	49.1
พ่อและเครือญาติของพ่อ	5.6	5.0
แม่และเครือญาติของแม่	5.6	9.5
พ่อกับคู่สมรสใหม่	6.2	3.6
แม่กับคู่สมรสใหม่	5.0	4.1
ญาติ	15.5	13.5
บุคคลอื่น	0.6	-
รวม	100	100

2. ผู้ที่ผู้ดูแลใกล้ชิดนักเรียนกับอายุ

จากการศึกษาความแตกต่างของผู้ดูแลใกล้ชิดกับอายุของนักเรียน โดยแบ่งอายุของนักเรียนเป็น 3 ระดับ ได้แก่ นักเรียนอายุ 13 ปีลงมา นักเรียนอายุระหว่าง 14 – 15 ปี และนักเรียนอายุ 16 ปีขึ้นไป โดยใช้ตารางไขว้และสถิติ Chi – square (X^2) พบว่า ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิดกับอายุ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า อายุ นักเรียน ทั้ง 3 ระดับ ส่วนใหญ่แม่เป็นผู้ที่ดูแลใกล้ชิด (อายุ 13 ปีลงมา ร้อยละ 49.1 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 43.5 และอายุ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 48.4) รองลงมาพ่อเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด (อายุ 13 ปีลงมา ร้อยละ 8.9 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 21.2 และอายุ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.3) ญาติเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด (อายุ 13 ปีลงมา ร้อยละ 18.8 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 12.9 และอายุ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10.9) แม่และเครือญาติของแม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิด (อายุ 13 ปีลงมา ร้อยละ 7.1 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 10.0 และอายุ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.1) พ่อและเครือญาติของพ่อเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด (อายุ 13 ปีลงมา ร้อยละ 6.3 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 2.4 และอายุ

16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.1) แม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิด (อายุ 13 ปีลงมา ร้อยละ 5.4 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 3.5 และอายุ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.1) ส่วนพ่อกับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิดมีไม่มากนัก (อายุ 13 ปี ลงมา ร้อยละ 4.5 อายุ 14 – 15 ปี ร้อยละ 5.9 และอายุ 16 ปีขึ้นไปไม่มี (ตารางที่ 4.7) ซึ่งกล่าวโดยสรุป นักเรียนกลุ่มที่เป็นเด็กโต อายุ 14 ปีขึ้นไป พ่อเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดมากกว่า ขณะที่เด็กเล็ก อายุ 13 ปีลงมา แม่เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดได้มากกว่า

ตารางที่ 4.7

การเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียน
ระหว่างนักเรียนที่อายุต่างกัน

ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด	ระดับอายุ		
	13 ปีลงมา	อายุ 14 – 15 ปี	อายุ 16 ปีขึ้นไป
พ่อ	8.9	21.2	20.3
แม่	49.1	43.5	48.4
พ่อและเครือญาติของพ่อ	6.3	2.4	14.1
แม่และเครือญาติของแม่	7.1	10.0	3.1
พ่อกับคู่สมรสใหม่	4.5	5.9	-
แม่กับคู่สมรสใหม่	5.4	3.5	3.1
ญาติ	18.8	12.9	10.9
บุคคลอื่น	-	0.6	-
รวม	100	100	100

$$X^2 = 28.68$$

$$Df = 14$$

$$Sig = .012$$

$$\text{ระดับนัยสำคัญทางสถิติ} = .05$$

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

4.2.1 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว โดยกำหนดให้ศึกษา 5 แบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.8)

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน คือ การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบให้ความรักความอบอุ่นมาก ดูแลเอาใจใส่ทุกข์สุขและคอยให้คำแนะนำสั่งสอนเมื่อเด็กมีปัญหาด้วยความรักความเข้าใจ พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ค่าต่ำสุด 1.60 ค่าสูงสุด 5.00

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ คือ การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้เด็กเข้าใจอย่างเป็นเหตุเป็นผลมากกว่าการใช้อารมณ์ รวมถึงกรณีที่เด็กกระทำความผิด หรือมีการลงโทษเด็ก โดยให้เด็กรับรู้ถึงเหตุผลของเรื่องนั้นๆ ก่อน พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ค่าต่ำสุด 1.00 ค่าสูงสุด 5.00

การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย คือ การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูเด็ก กรณีเด็กกระทำความผิด จะใช้วิธีการลงโทษโดยการห้ามทำสิ่งที่เด็กชอบการว่ากล่าวตักเตือนหรือเมินเฉย พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.79 ค่าต่ำสุด 1.00 ค่าสูงสุด 5.00

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก คือ การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบคอยสอดส่องดูแลความประพฤติของเด็ก การใช้ขายนเงิน รวมถึงให้เด็กเล่ารายละเอียดสิ่งที่ไปทำมา พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ค่าต่ำสุด 1.00 ค่าสูงสุด 5.00

การอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว คือ การที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยให้เด็กรู้จักรับผิดชอบงาน ช่วยทำงานเล็กๆ น้อยๆ และการให้เด็กรู้จักการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ถูกต้องด้วยตนเอง พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ค่าต่ำสุด 1.00 ค่าสูงสุด 5.00

ตารางที่ 4.8
ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

แบบของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน				
- แสดงให้รู้ว่าท่านรักมาก	1.00	5.00	4.10	417
- ต้องการให้นักเรียนร่วมกิจกรรมทุกอย่าง	1.00	5.00	3.72	417
- เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขเสมอ	1.00	5.00	3.95	417
- ขอให้คำปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากท่านเสมอ	1.00	5.00	3.70	417
- ช่วยเหลือคลายทุกข์เสมอ	1.00	5.00	3.35	417
ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนรวม	1.00	5.00	3.76	417
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์				
- การลงโทษรุนแรงแค่ไหนขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน	1.00	5.00	3.43	416
- สนับสนุนให้ทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่อธิบายเหตุผล	1.00	5.00	3.69	417
- ท่านอารมณ์เสียมักพาลดค่าหรือลงโทษเสมอ	1.00	5.00	3.63	416
- ไม่เคยกล่าวขอโทษเมื่อท่านผิดโดยเข้าใจผิด	1.00	5.00	3.28	417
- ทำให้ไม่กล้าเข้าหน้าเมื่อท่านอารมณ์เสีย	1.00	5.00	3.19	417
ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์รวม	1.00	5.00	3.44	415
การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย				
- ลงโทษโดยทำให้เจ็บปวดทางร่างกายเสมอ	1.00	5.00	3.84	417
- ถูกห้ามทำสิ่งที่ชอบหรือถูกตัดเงินค่าขนมมากกว่า	1.00	5.00	2.43	417
ถูกลงโทษทางกายเสมอ				
- ชอบลงโทษทางกายมากกว่าว่ากล่าวตักเตือน	1.00	5.00	3.85	417
- ทำหน้าบึ้งและเมินเฉยทำให้รู้สึกว่าคุณไม่พอใจ	1.00	5.00	2.79	417
ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย	1.00	5.00	3.23	417
รวม				

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

แบบของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก				
- สอดส่องดูแลความประพฤติอย่างใกล้ชิด	1.00	5.00	3.59	416
- ไม่ชอบให้ออกนอกบ้าน โดยไม่มีผู้ใหญ่ควบคุม	1.00	5.00	3.37	415
- ควบคุมดูแลการใช้เงินตามที่เห็นสมควร	1.00	5.00	3.69	412
- ต้องการให้เล่ารายละเอียดการไปเที่ยวข้างนอก	1.00	5.00	3.12	416
ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่า	1.00	5.00	3.44	408
ควบคุมมารวม				
การอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว				
- ให้ช่วยทำสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ	1.00	5.00	4.14	417
- ให้เริ่มรับผิดชอบหน้าที่ประจำ	1.00	5.00	3.82	416
- ให้ซื้อของใช้ส่วนตัวได้เอง	1.00	5.00	3.57	416
- ท่านเชื่อว่ารักษาตัวเองได้เมื่ออยู่ไกลสายตา	1.00	5.00	3.59	417
- ไปโรงเรียนด้วยตนเอง	1.00	5.00	4.28	417
ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็วรวม	1.00	5.00	3.88	415

4.2.2 การศึกษาความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูระหว่างนักเรียนที่มีผู้อบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

ผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด แบ่งออกเป็น 8 ตัวแปร คือ พ่อ แม่ พ่อและเครือญาติของพ่อ แม่ และเครือญาติของแม่ พ่อกับคู่สมรสใหม่ แม่กับคู่สมรสใหม่ ญาติและบุคคลอื่น ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน มีผลทำให้ให้นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน พบว่า นักเรียนที่มีบุคคลอื่นเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.60 แต่มีจำนวนน้อยมาก แม่และเครือญาติของแม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 พ่อและเครือญาติของพ่อเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 พ่อเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 แม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ญาติเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 พ่อกับ

คู่สมรสใหม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และแม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.57 (ตารางที่ 4.9 และ 4.10)

ตารางที่ 4.9

การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
แบบรักสนับสนุนระหว่างนักเรียนกับผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	7	9.09	1.29	2.62	.012
ภายในกลุ่ม	375	185.72	.49		
รวม	382	194.81			

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

ตารางที่ 4.10

ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนระหว่างนักเรียนกับ
ผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย	จำนวน (N)	ร้อยละ (X)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
พ่อ	65	3.80	.76
แม่	177	3.74	.65
พ่อและเครือญาติของพ่อ	20	4.11	.69
แม่และเครือญาติของแม่	30	4.18	.59
พ่อและคู่สมรสใหม่	18	3.68	.78
แม่และคู่สมรสใหม่	17	3.57	.89
ญาติ	55	3.69	.75
บุคคลอื่น	1	4.60	-
รวม	383	3.79	.71

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ พบว่า นักเรียนที่มีบุคคลอื่นเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.80 รองลงมาคือพ่อและครูญาติของพ่อเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 แม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 แม่และครูญาติของแม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ญาติเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 พ่อเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 พ่อกับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 และแม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.03 (ตารางที่ 4.11 และ 4.12)

ตารางที่ 4.11

การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	7	14.51	2.07	2.37	.022
ภายในกลุ่ม	373	325.879	.87		
รวม	380	340.39			

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

ตารางที่ 4.12

ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย	จำนวน (N)	ร้อยละ \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
พ่อ	65	3.21	1.07
แม่	175	3.56	0.82
พ่อและเครือญาติของพ่อ	20	3.72	0.87
แม่และเครือญาติของแม่	30	3.52	1.04
พ่อและคู่สมรสใหม่	18	3.08	1.30
แม่และคู่สมรสใหม่	17	3.03	0.94
ญาติ	55	3.45	0.90
บุคคลอื่น	1	4.80	-
รวม	381	3.45	0.94

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก พบว่า นักเรียนที่มีแม่และ
เครือญาติของแม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.85 รองลงมาคือพ่อกับ
คู่สมรสใหม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 พ่อและเครือญาติของพ่อเป็นผู้ให้
การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 แม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.42 แม่กับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 พ่อเป็นผู้ให้ การอบรม
ดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 และมีญาติกับบุคคลอื่นเป็นผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุดเท่ากับ 3.25 เท่ากัน (ตารางที่ 4.13 และ 4.14)

ตารางที่ 4.13

การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุม
น้อยมากกว่าควบคุมมากระหว่างนักเรียนกับผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	7	10.53	1.50	2.45	.018
ภายในกลุ่ม	367	224.717	.61		
รวม	374	235.25			

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

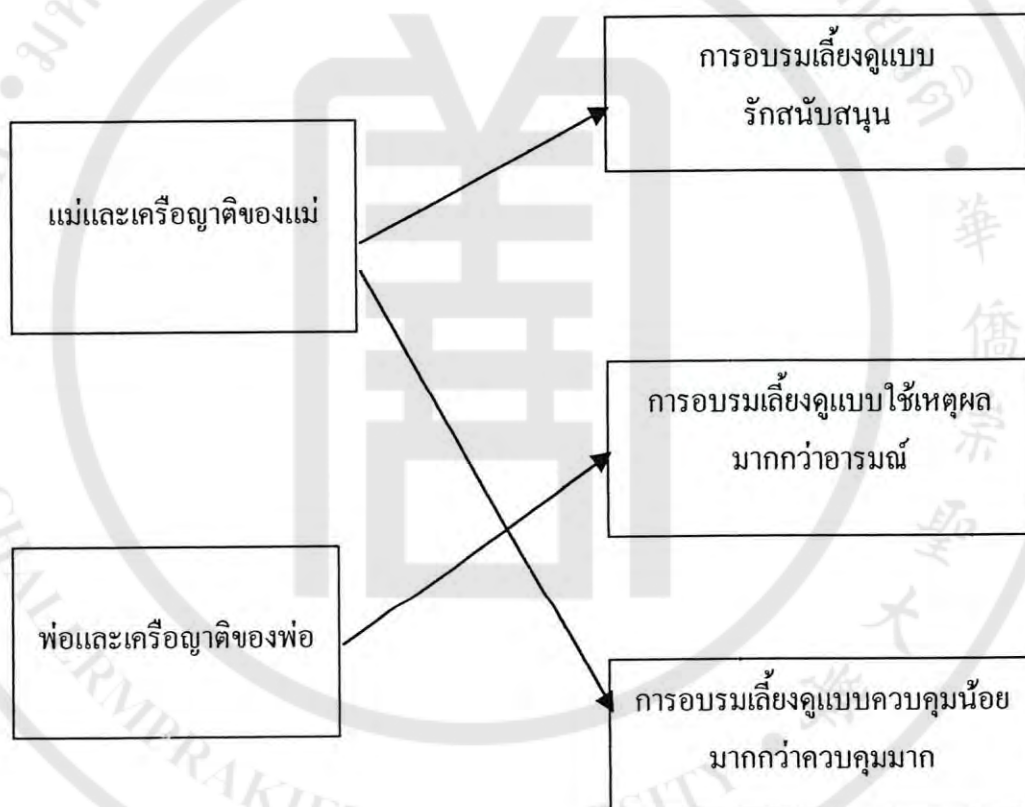
ตารางที่ 4.14

ค่าเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมากระหว่างนักเรียน
กับผู้ให้การอบรมดูแลใกล้ชิดต่างกัน

ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย	จำนวน (N)	ร้อยละ (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
พ่อ	65	3.32	0.75
แม่	171	3.42	0.78
พ่อและเครือญาติของพ่อ	20	3.60	0.76
แม่และเครือญาติของแม่	30	3.85	0.68
พ่อและคู่สมรสใหม่	17	3.80	0.93
แม่และคู่สมรสใหม่	17	3.39	0.69
ญาติ	54	3.25	0.82
บุคคลอื่น	1	3.25	-
รวม	375	3.44	0.79

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีแม่ หรือแม่และเครือญาติของแม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิดจะได้รับ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก ขณะที่นักเรียนที่มีพ่อ และเครือญาติของพ่อเป็นผู้ดูแลใกล้ชิดจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (แผนภูมิที่ 4.1)

แผนภูมิที่ 4.1
 รูปแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูกับผู้ดูแลใกล้ชิด

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนเป็นการสอบถามสภาพความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของนักเรียน เช่น ความรักความสามัคคี การพบปะพูดคุย การให้ความช่วยเหลือกับการมีความสุขในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวของนักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัวเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.46 – 3.16 และค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.80 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15

ค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัว	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
- สมาชิกครอบครัวมักสังเกตเห็นเมื่อ ไม่สบายใจ	1.00	4.00	2.76	417
- นักเรียนหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกับสมาชิกเมื่อหงุดหงิด	1.00	4.00	2.75	417
- เมื่อมีปัญหา นักเรียนเล่าให้สมาชิกร่วมรับรู้	1.00	4.00	2.46	414
- นักเรียนพยายามเข้าใจเมื่อสมาชิกทำผิดพลาดในเรื่องต่าง ๆ	1.00	4.00	2.92	416
- เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกัน นักเรียนและสมาชิกทำความเข้าใจกันได้ทุกเรื่อง	1.00	4.00	2.71	417
- นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงการใช้วาจารุนแรงหรือทุบตีกัน เมื่อไม่เข้าใจกัน	1.00	4.00	2.87	417
- เมื่อนักเรียนโกรธ สมาชิกสามารถหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งหรือไม่ตอบโต้ได้	1.00	4.00	2.76	417
- เมื่อสมาชิกในครอบครัวขัดแย้ง นักเรียนสามารถเป็นกลาง ไม่เข้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้	1.00	4.00	2.87	417
- สมาชิกทุกคนมักเล่าเรื่องที่ตนประสบมาให้ทุกคนฟัง	1.00	4.00	2.58	417
- สมาชิกของนักเรียนพูดคุยเล่นหัวกันประจำ	1.00	4.00	2.48	417

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

สัมพันธภาพในครอบครัว	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
- นักเรียนมัธยมมัธยมวิงคำพูดของนักเรียนไม่ให้ ไปกระทบจิตใจสมาชิก	1.00	4.00	2.90	416
- สมาชิกของนักเรียนมัธยมวิงคำพูดกับ นักเรียนและคนอื่น	1.00	4.00	2.83	417
- เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกับคนอื่น ๆ ใน ครอบครัว นักเรียนสามารถยอมรับฟังผู้อื่นได้	1.00	4.00	3.01	417
- นักเรียนพยายามมองผู้ที่อยู่ร่วมกับนักเรียน ในแง่ดีเสมอ	1.00	4.00	3.16	417
- สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนจะมองในแง่ดี	1.00	4.00	2.91	417
ค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวรวม	1.00	4.00	2.80	412

จากการจัดระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อศึกษาว่าระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนแตกต่างกันอย่างไร โดยศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับบุคคลที่เอาใจใส่ดูแลใกล้ชิดนักเรียน ซึ่งจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างนักเรียนที่มีผู้ดูแลใกล้ชิดต่างกัน พบว่า ผู้ดูแลใกล้ชิดนักเรียนต่างกัมีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ดูแลใกล้ชิดเป็นผู้ที่อบรมเลี้ยงดูนักเรียน คือ บุคคลอื่น นักเรียนจะมีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 รองลงมาคือ พ่อและเครือญาติของพ่อ นักเรียนจะมีสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 แม่และเครือญาติของแม่ นักเรียนจะมีสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 พ่อเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด นักเรียนจะมีสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 แม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิด นักเรียนจะมีสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 ญาติเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด นักเรียนจะมีสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 และมีพ่อกับคู่สมรสใหม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.68 (ตารางที่ 4.16 และ 4.17) ซึ่งสรุปได้ว่าครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี คือครอบครัวที่พ่อหรือแม่มีเครือญาติอาศัยร่วมอยู่ด้วย และ โดยเฉพาะร่วมดูแลอย่างใกล้ชิดด้วย

ตารางที่ 4.16

การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัว
ระหว่างนักเรียนกับผู้ดูแลใกล้ชิดต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	7	3.80	0.54	2.50	.016
ภายในกลุ่ม	370	80.20	0.21		
รวม	377	84.01			

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

ตารางที่ 4.17

ค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างนักเรียนกับผู้ดูแลใกล้ชิดต่างกัน

ผู้ที่นักเรียนอยู่อาศัยด้วย	จำนวน (N)	ร้อยละ (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
พ่อ	64	2.91	0.45
แม่	175	2.77	0.428
พ่อและเครือญาติของพ่อ	19	3.02	0.44
แม่และเครือญาติของแม่	30	2.98	0.423
พ่อและคู่สมรสใหม่	18	2.68	0.60
แม่และคู่สมรสใหม่	17	2.69	0.62
ญาติ	54	2.71	0.50
บุคคลอื่น	1	3.06	-
รวม	378	2.81	0.47

4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน

ในการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดศึกษาพฤติกรรมด้านต่างๆ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมด้านการเรียน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน และพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ ผลการวิจัยมีดังนี้

4.4.1 พฤติกรรมการเรียน

พฤติกรรมการเรียน สอดถามเกี่ยวกับนักเรียนไปโรงเรียนสายเป็นประจำ นักเรียนไม่ชอบไปโรงเรียนและมักขาดเรียนบ่อยๆ นักเรียนชอบลอกการบ้านเพื่อนเสมอ นักเรียนไม่ชอบทำการบ้านส่งครู เวลาครูมอบหมายงานให้ทำ นักเรียนมักให้คนอื่นทำให้ นักเรียนมีความคิดเห็นขัดแย้งกับเพื่อนเสมอเมื่อทำงานร่วมกัน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ค่าสูงสุดเท่ากับ 4.10 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 3.29 (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18

ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน

พฤติกรรมการเรียน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
- นักเรียนไปโรงเรียนสายเป็นประจำ	1.00	5.00	3.84	417
- นักเรียนไม่ชอบไปโรงเรียนและขาดเรียนบ่อย	1.00	5.00	4.00	417
- นักเรียนชอบลอกการบ้านเพื่อนเสมอ	1.00	5.00	3.35	417
- นักเรียนไม่ชอบทำการบ้านส่งครู	1.00	5.00	3.70	417
- เวลาครูมอบหมายงานให้ทำ นักเรียนมักให้คนอื่นทำให้	1.00	5.00	3.97	417
- นักเรียนมีความคิดเห็นขัดแย้งกับเพื่อนเสมอ เมื่อมีการทำงานร่วมกัน	1.00	5.00	3.71	417
- นักเรียนสนใจในการเรียนขณะครูสอน	1.00	5.00	3.29	417
- นักเรียนเฉื่อยชาไม่กระตือรือร้นในการเรียน	1.00	5.00	3.68	417
- แสดงอาการเบื่อเรียน เบื่อครูและเพื่อน	1.00	5.00	3.82	417
- ชอบก่อความรำคาญในห้องเรียน	1.00	5.00	4.10	417
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการเรียนรวม	1.00	5.00	3.75	417

4.4.2 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

ในการศึกษาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน สอบถามเกี่ยวกับนักเรียนไม่ทำตามทีผู้ปกครองสั่งให้ทำนักเรียนชอบหยิบของเพื่อนไปใช้โดยไม่บอกเพื่อน นักเรียนจะขว้างปาหรือทำลายสิ่งของเมื่อหงุดหงิด ถ้าเพื่อนทำให้โกรธนักเรียนจะด่าว่าเพื่อนทันที นักเรียนจะแกล้งเพื่อนถ้ามีโอกาส นักเรียนชอบมั่วสุมกับเพื่อนๆ การใช้สารเสพติดช่วยทำให้นักเรียนคลายเครียด นักเรียนชอบดูคอนเสิร์ต และชอบจับกลุ่มทะเลาะวิวาทเสมอ และขีดเขียนตามกำแพงรั้ว ฝาผนัง อาคาร พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 มีค่าสูงสุดเท่ากับ 6.90 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 1.00 (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
- นักเรียนไม่ยอมทำตามทีผู้ปกครองสั่ง	1.00	5.00	3.93	417
- นักเรียนจะหยิบของเพื่อนไปใช้โดยไม่บอก	1.00	5.00	4.12	417
- นักเรียนจะขว้างปาหรือทำลายสิ่งของเมื่อหงุดหงิด	1.00	5.00	4.10	417
- ถ้าเพื่อนทำให้โกรธ นักเรียนจะด่าว่าเพื่อนทันที	1.00	5.00	3.90	415
- นักเรียนมักแกล้งเพื่อนทุกครั้ง ถ้ามีโอกาส	1.00	5.00	3.69	417
- นักเรียนขู่บังคับไม่ให้เพื่อนไปบอกครูเมื่อทำผิด	1.00	5.00	4.17	416
- นักเรียนชอบมั่วสุมกับเพื่อน ๆ	1.00	5.00	4.45	417
- การใช้สารเสพติดช่วยทำให้นักเรียนคลายเครียดได้	1.00	5.00	4.57	417
- นักเรียนชอบดูคอนเสิร์ตและชอบทะเลาะวิวาท	1.00	5.00	4.50	417
- การขีดเขียนตามกำแพงรั้ว ฝาผนังอาคารเป็นสิ่งที่ทำได้	1.00	5.00	4.36	413
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมรวม	1.00	5.00	4.18	410

4.4.3 พฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ

ในการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศของนักเรียนในครอบครัวเป็นการสอบถามพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกในเรื่องเพศ ได้แก่ การชอบเพศตรงข้าม การจับมือหรือถูกเนื้อต้องตัว เพศตรงข้าม การแอบดูสื่อลามก การไปเที่ยวกับเพศตรงข้าม นักเรียนเคยบอกรักหรือเคยออกหักหรือเสียใจในเรื่องของความรัก การเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเพื่อนที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง การพูดจา ทะลึ่งเรื่องเพศในกลุ่มเพื่อนและการมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับเพศของนักเรียน ในครอบครัวที่เลี้ยงดูโดยพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.60 – 4.45 และค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.50 (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศของนักเรียน

พฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
- นักเรียนแอบชอบหรือชอบเพศตรงข้ามอยู่ในใจ	1.00	5.00	2.60	415
- นักเรียนเคยจับมือหรือถูกเนื้อต้องตัว เพศตรงข้ามที่ชอบ	1.00	5.00	3.48	415
- นักเรียนเคยแอบดูสื่อลามกจากหนังสือ , VDO CD	1.00	5.00	3.96	415
- นักเรียนเคยแอบไปเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศ	1.00	5.00	3.68	415
- นักเรียนเคยบอกรัก หรือชอบเพศตรงข้าม	1.00	5.00	3.40	415
- นักเรียนเคยออกหักกับเพศตรงข้าม	1.00	5.00	3.18	415
- นักเรียนเคยเสียใจมากกับเรื่องความรัก	1.00	5.00	3.30	414
- นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเพื่อนที่มี ทั้งเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น	1.00	5.00	3.31	415
- เวล่านักเรียนอยู่ในกลุ่มเพื่อนจะชอบพูดจา ทะลึ่งเรื่องเพศ	1.00	5.00	3.70	414
- นักเรียนเคยมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม	1.00	5.00	4.45	415
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศรวม	1.00	5.00	3.50	413

4.4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูแต่เพียงฝ่ายเดียว

จากการทดลองค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้ง 5 แบบ และสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสมมาก พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อยกว่าควบคุมมาก และพฤติกรรมด้านเพศที่เหมาะสมน้อยผลการวิจัยมีดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสัมพันธ์กันเล็กน้อยกับพฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสม (.237) สัมพันธ์เล็กน้อยกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อย (.214) และสัมพันธ์เล็กน้อยกับพฤติกรรมด้านเพศที่เหมาะสม (.332)

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสัมพันธ์กันเล็กน้อยกับพฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสม (.216) สัมพันธ์กันเล็กน้อยกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมน้อย (.222) และสัมพันธ์กันเล็กน้อยกับพฤติกรรมด้านเพศที่เหมาะสม (.245)

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยกว่าควบคุมมาก มีความสัมพันธ์กันเล็กน้อยกับพฤติกรรมด้านเพศที่เหมาะสม (.115) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
ของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

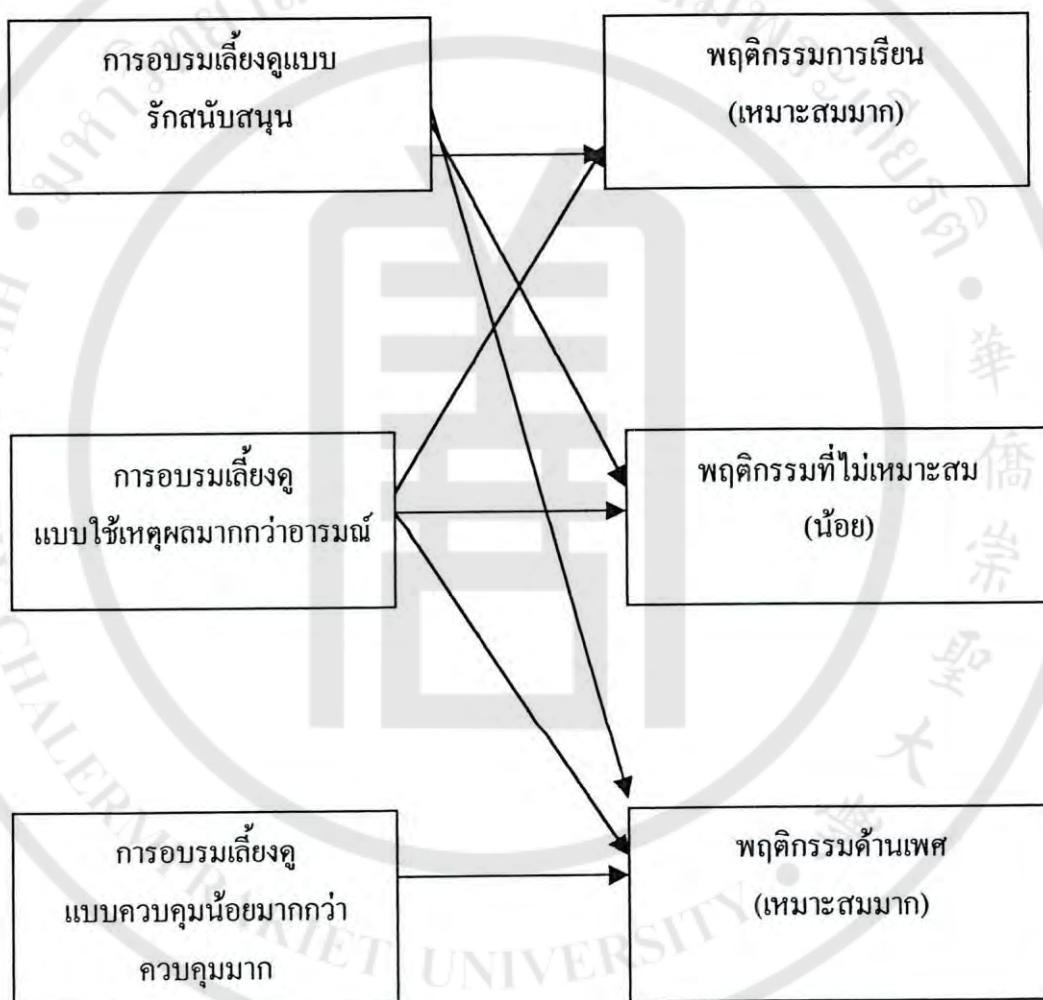
แบบการอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว	พฤติกรรมของเด็ก		
	ด้านการเรียน	ด้านไม่เหมาะสม	ด้านเพศ
- แบบรักสนับสนุน	.237**	.214**	.332**
- แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	.216**	.222**	.245**
- แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย	-.014	.015	-.064
- แบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก	-.034	.084	.115*
- แบบพึ่งตนเองเร็ว	.065	.045	.028
- สัมพันธภาพในครอบครัว	.087	.075	.069

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .01

สรุปความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมของเด็กทั้ง 3 ด้าน ดังแสดงในแผนภูมิ
ที่ 4.2

แผนภูมิที่ 4.2
ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมของเด็ก

4.5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน

ผู้วิจัยศึกษาถึงระดับความสำคัญของปัญหาในความคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว โดยแบ่งปัญหาออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความไม่พอใจ ปัญหาการเงิน ปัญหาความรู้สึกแตกต่างจากเพื่อน และปัญหาเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาด้านการเรียน รองลงมาคือปัญหาด้านความรู้สึกที่มีครอบครัวแตกต่างจากเพื่อน ถัดมาคือปัญหาด้านการเงินและปัญหาเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ปัญหาความไม่พอใจในสภาพที่ตนเองประสบอยู่ และลำดับสุดท้ายคือปัญหาด้านสุขภาพของตนเอง (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22
ลำดับความสำคัญของปัญหาของนักเรียน

ปัญหา	ลำดับความสำคัญ						รวม
	1	2	3	4	5	6	
- ปัญหาด้านการเรียน	41.9	27.0	18.9	6.5	2.4	3.2	100
- ปัญหาความรู้สึกแตกต่างจากเพื่อน	15.0	22.1	17.0	9.5	19.0	17.3	100
- ปัญหาสุขภาพ	15.0	13.3	13.9	19.4	16.7	21.8	100
- ปัญหาเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง	19.9	21.5	24.1	10.9	12.5	10.9	100
- ปัญหาความไม่พอใจ	11.1	15.1	19.5	16.4	19.8	18.1	100
- ปัญหาด้านการเงิน	17.6	24.0	25.1	17.9	8.9	6.4	100

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยเลือกศึกษาตัวแปร 3 ลักษณะ ดังนี้ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัวและพฤติกรรมของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 6 โรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง คือ โรงเรียนมัธยมคันลำโรง เขตอำเภอพระประแดง คือ โรงเรียนวัดทรงธรรม เขตอำเภอพระสมุทรเจดีย์ คือ โรงเรียนป้อมนาคราชสวนยานนท์ เขตอำเภอบางพลี คือ โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง เขตอำเภอบางบ่อ คือ โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม และเขตกิ่งอำเภอบางเสาธง คือ โรงเรียนสมุทรพิทยาคม จำนวน 417 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม จำนวน 79 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวน (Oneway Analysis of Variance) การหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

5.1.1 สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 15 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.3 มีผลการเรียนอยู่ระหว่าง 2.01 – 3.00 มีพี่น้อง 2 คน ส่วนใหญ่เป็นลูกคนที่ 1 มีแม่เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด

ในส่วนของการอยู่อาศัยกับผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด นักเรียนที่อยู่อาศัยกับพ่อส่วนใหญ่มีพ่อเป็นผู้ดูแลใกล้ชิดหรือพ่อและญาติคนอื่นๆ นักเรียนที่อยู่อาศัยกับแม่ส่วนใหญ่มีแม่เป็นผู้ดูแลใกล้ชิดรวมทั้งญาติคนอื่นๆ นอกจากนั้นนักเรียนที่อาศัยอยู่กับพ่อและเครือญาติของพ่อ ก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดจากพ่อและเครือญาติของพ่อ นักเรียนพักอาศัยอยู่กับแม่และเครือญาติของแม่ ก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดจากแม่และเครือญาติของแม่เช่นกัน

การดูแลเอาใจใส่เมื่อจำแนกตามระดับอายุ พบว่า กรณีที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียวนั้น เด็กที่อายุ 14 ปีขึ้นไป พ่อจะเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดมากกว่าแม่ ในขณะที่เด็กเล็กอายุ 13 ปีลงมา แม่จะเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดมากกว่าพ่อที่เป็นเช่นนี้มีแนวโน้มว่า การที่เด็กอายุ 14 ปีขึ้นไปอยู่กับพ่อกว่า เนื่องจากเป็นเด็กโตพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ การอบรมเลี้ยงดูทำได้ง่ายกว่าไม่เป็นภาระใน

การเลี้ยงดูสามารถใช้วิธีการพูดคุยใช้เหตุผลได้ง่ายกว่าเด็กเล็ก ส่วนเด็กที่อายุ 13 ปีลงมา นั้น เด็กต้องการการเลี้ยงดู ความเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิดมากกว่า

5.1.2 การอบรมเลี้ยงดู

แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวซึ่งมี 5 แบบ พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็วสูงที่สุด รองลงมาแบบรักสนับสนุน ถัดมาคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก และท้ายที่สุด คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย ซึ่งเด็กที่มีผู้ดูแลใกล้ชิดเป็นแม่และเครือญาติของแม่ กับพ่อและเครือญาติของพ่อนั้น พบว่า เด็กจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก ซึ่งการเลี้ยงดูทั้ง 3 ลักษณะนี้ โดยเฉลี่ยจะมีมากกว่าเด็กที่อยู่เฉพาะกับพ่อ หรือเฉพาะกับแม่

5.1.3 สัมพันธภาพในครอบครัว

ครอบครัวของกลุ่มเป้าหมาย มีสัมพันธภาพในครอบครัวเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเด็กที่ได้รับการอบรมดูแลใกล้ชิดจากพ่อและเครือญาติของพ่อ และแม่และเครือญาติของแม่มีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงที่สุด

5.1.4 พฤติกรรมของนักเรียน

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียนที่ไม่เหมาะสมในระดับน้อย (มีความเหมาะสมในระดับปานกลางค่อนข้างมาก) พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย (มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง) ส่วนพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศมีความไม่เหมาะสมน้อย (มีความเหมาะสมในระดับปานกลางค่อนข้างมาก)

5.1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเด็ก คือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อย (มีความเหมาะสมมาก)

5.1.6 ปัญหาของนักเรียน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่นักเรียนเผชิญ พบว่า ปัญหาด้านการเรียนเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของนักเรียน รองลงมาเกี่ยวกับปัญหาอนาคตของตนเอง ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาความรู้สึกแตกต่างจากเพื่อน ปัญหาสุขภาพ และปัญหาความไม่พอใจตามลำดับ

5.2 การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และสัมพันธภาพในครอบครัว กับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว พบตัวแปรที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายต่อไปนี้

การอบรมเลี้ยงดูจากผลการวิจัย พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมี 3 ลักษณะ คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และการควบคุม น้อยมากกว่าควบคุมมาก โดยครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีผลให้เด็กมีพฤติกรรมการศึกษาที่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อย และมีพฤติกรรมด้านเพศที่เหมาะสม ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยกว่าควบคุมมาก มีผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมด้านเพศเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดการเลี้ยงดูของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) อธิบายว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักใคร่เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขของลูก มีความใกล้ชิดลูกทำกิจกรรมร่วมกับลูกสนิทสนม ช่วยเหลือให้ความสำคัญกับลูก การเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้ลูกมีความสุขความพอใจ เกิดความรู้สึกไว้วางใจแม่ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูลักษณะนี้จะมีผลทำให้เขามีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เหมาะสม สรุปว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยเหมาะสมในระยะวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลางเป็นต้นไป และเหมาะสมกับเด็กชายมากที่สุด

ส่วนการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยเด็กจะถูกปล่อยให้ตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำ และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวเด็กมากนัก จึงเหมาะสมกับเด็กวัยรุ่นตอนกลางเป็นต้นไป สถิต วงศ์สุวรรณ (2529 : 144) กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการรักมาก แต่ควบคุมน้อยจะเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ ชอบการพบปะผู้คนและเข้าสังคมมีความเป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบสูง มีวุฒิภาวะ มีความเป็นผู้ใหญ่ได้เร็วสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัตร ลุณหงส์ (2544) ที่พบว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งด้านการเรียน กับครูอาจารย์ สุขภาพ ก้าวร้าวน้อย และพฤติกรรมที่เหมาะสมอื่นๆ ทั้งนี้ น่าจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยเฉพาะในครอบครัวพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว พ่อเดี่ยวแม่เดี่ยวจะต้องทุ่มเทความรักความเอาใจใส่ให้แก่ลูกมากกว่าครอบครัวปกติที่มีทั้ง พ่อและแม่ พ่อและแม่ในครอบครัวปกติสามารถให้ความรักความเอาใจใส่ หรือแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูการเอาใจใส่ลูกระหว่างกันได้ แต่สำหรับครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาระการเลี้ยงดูการเอาใจใส่ลูกได้

นอกจากนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528) อธิบายว่าหมายถึง การที่พ่อแม่ได้อธิบายเหตุผลให้แก่ลูกในขณะที่มีการส่งเสริม หรือจัดขบวนการกระทำของลูกหรือลงโทษลูก นอกจากนั้นยังมีการให้รางวัลและการลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของลูก การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ทำให้ลูกได้รับทราบถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรจะทำ ซึ่งในผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กที่ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มีพฤติกรรมทางเพศเหมาะสม ไม่ซิงสุกก่อนห่าม ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีการพิจารณาเลือกคบคนโดยใช้เหตุผลรู้จักคิด เมื่อมีปัญหาจะสอบถามผู้ที่เด็กไว้ใจ เช่น ผู้ปกครอง ครู พ่อแม่ ฯลฯ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมเหล่านี้ ย่อมต้องเกิดจากการที่เด็กถูกปลูกฝังให้คิดหาเหตุผลก่อนมีการกระทำเสมอ ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้เคยกล่าวไว้ว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลจะทำให้เด็กรู้จักการใช้เหตุผลในการเลือกจะกระทำ หรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงสามารถต้านทานสิ่งที่ยั่วยุได้ เมื่อทำผิดแล้วจะรู้สึกอาย และกล้ายอมรับผิด

ในการศึกษาครั้งนี้ ลักษณะที่เด็กถูกเลี้ยงดูใกล้ชิดโดยพ่อและเครือญาติของพ่อ และแม่กับเครือญาติของแม่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยพ่อและเครือญาติของพ่อและแม่กับเครือญาติของแม่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบรักสนับสนุนสูงที่สุด มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและมุ่งอนาคตสูง และการควบคุม น้อยมากกว่าควบคุมมาก นอกจากนั้นยังพบว่าในครอบครัวที่มีพ่อและเครือญาติของพ่อ แม่และเครือญาติของแม่เป็นครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของนิสา ชูโต และคณะ (2545) ที่ศึกษาสภาพของครอบครัวพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยว และพบว่าการมีหรืออยู่ในครอบครัวที่มีเครือญาติเกื้อหนุนจะช่วยลดความรุนแรงในปัญหาด้านจิตใจและการเลี้ยงดูลูกได้อย่างมาก ทั้งด้านตัวเด็กและด้านพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยว บทบาทที่เหมาะสมของเครือญาติจะช่วยสร้างความเข้าใจและความอบอุ่นใจให้แก่เด็กๆ สามารถทดแทนบทบาทของฝ่ายที่จากไปได้อย่างมาก ลดความวิตกกังวลในการต้องพึ่งตนเอง และภาวะความเครียดของจิตใจ จะเห็นว่าโครงสร้างครอบครัวลักษณะครอบครัวขยาย (Extended Family) ยังเป็นโครงสร้างของครอบครัวที่ทรงคุณค่าในสังคมไทย แต่อย่างไรก็ตามครอบครัวลักษณะเช่นนี้จะลดน้อยลงตามลำดับ ในขณะที่ลักษณะครอบครัวเดี่ยวกำลังมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งหากครอบครัวเดี่ยวถึงภาวะแตกแยก ครอบครัวดังกล่าวต้องเผชิญกับสภาพการเป็นครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวที่ต้องเลี้ยงดูอย่างโดดเดี่ยว และมีความเสี่ยงที่จะมีปัญหามากกว่าครอบครัวปกติ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว พอนำเสนอแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งมีปัญหาการเรียนและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ถึงผลกระทบของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวในการอบรมเลี้ยงดู เพื่อให้เกิดความตระหนัก มีความระมัดระวังและการปฏิบัติตัวของพ่อหรือแม่ให้มีผลต่อเด็กน้อยที่สุด
2. โรงเรียนควรจัดให้มีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนขึ้น เพื่อให้นักเรียนที่มีประสบการณ์จากการอยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว ได้มีสถานที่หรือกลุ่มในการพบปะปรึกษาหารือกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาคำทำให้ไม่รู้สึกละโดดเดี่ยว เพราะรู้อย่างมีเพื่อนที่อยู่รอบข้างและสถานภาพเดียวกัน มีการได้พูดคุยเพื่อสื่อความเข้าใจระหว่างกัน เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. มีการสร้างเครือข่ายกลุ่มครอบครัวของพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยว เพื่อพบปะพูดคุยหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกันและกัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับครอบครัว
4. ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือแก่ครอบครัวพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยวที่มีปัญหา รวมทั้งประชาสัมพันธ์ศูนย์ให้เป็นที่รู้จักทั่วไป โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
5. ควรส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ทั้งในแต่ละครอบครัวและระหว่างครอบครัวในมิติต่างๆ โดยใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ฯลฯ ให้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ ก่อให้เกิดกิจกรรมผูกพันซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างพลังเชื่อมโยงเครือข่ายต่อกัน
6. รัฐควรตระหนักที่จะให้ความสำคัญกับเด็กที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฯลฯ จัดทำโครงการหรือสอดแทรกสาระความรู้ให้เด็กที่ต้องดำเนินชีวิตของตนเองโดยที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียวให้เข้าใจว่า ตนเองมิได้มีความแตกต่างจากเด็กที่มีทั้งพ่อและแม่ โดยตั้งประเด็นด้านการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและให้เข้าใจสภาพครอบครัวของตนเองอย่างแท้จริง
7. รัฐควรจะต้องมีการปรับพื้นฐานสวัสดิการสังคมโดยมีการรวบรวมลักษณะครอบครัวต้องประสบปัญหาดังกล่าว เพื่อกำหนดเป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กที่จะต้องดำเนินชีวิตของตนเองจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2544). แนวทางการส่งเสริมครอบครัว. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : หจก.บางกอกบด็อก.
- . (2545). รูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร . คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว. (มปป.) การพัฒนาครอบครัว. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- . (2537). การพัฒนาสถาบันครอบครัว. เอกสารประกอบการสัมมนา. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- . (2538). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดสำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- งามตา วนินทานนท์. (2534). จิตวิทยาสังคม. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะและการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ. รายงานการวิจัยฉบับที่ 4 กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ณรงค์ศักดิ์ ตะทะกัญ. (2520). จริยธรรมจุดยืนแห่งการเสียสละไม่เห็นแก่ตัวด้วยความพอใจและตนเองไม่เดือดร้อนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวัพร.
- ณัฐวัตร ลุนหงส์. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัว สังคมและสภาพแวดล้อมกับการควบคุมตนเอง และการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วนินทานนท์และคณะ. (2537). ลักษณะทางจิต และพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร. : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2522). อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและความสามารถในการเข้าใจบุคคลอื่น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- คุณฤทัย เลา. (2535). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในประเทศไทย โดยใช้วิธีเมต้า. รายงานการวิจัยฉบับที่ 47. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศรีนุช ธงไชย. (2540). ปัญหาความเครียดภายในครอบครัวและวิธีจัดการกับปัญหาของวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงดูเพียงคนเดียว และครอบครัวปกติ : ศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถาวร สุขสำราญ. (2541). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาบ้า : ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการ โครงการสวัสดิการสังคม). สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อรุณยา. (2540). การศึกษาด้านความมั่นคงทางครอบครัวของกลุ่มแรงงานในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการในจังหวัดสมุทรปราการ. รายงานวิจัย. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- . (2545). สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฟาอภัย จำกัด.
- นิตา ชูโต และคณะ. (2545). การศึกษาเพื่อหามาตรการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา เนื่องจากการมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- นุชลดา โรจนประภาพรรณ. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- บุญประคอง ภาณุรัตน์. (2531). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา วิหคโต. (2524). การสำรวจปัญหา สาเหตุ และวิธีแก้ไขพฤติกรรม. การศึกษาส่วนบุคคล. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียา เกตุทัต. (2532). พัฒนาการทางอารมณ์ และสังคมของวัยรุ่น. เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมวัยรุ่น. นนทบุรี : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิมพ์ใจ ไมตรีเปรม. (2543). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- พรฤดี นิธิรัตน์. (2540). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการถูกระงับการทำธุรกรรมของเด็กในครอบครัว : ศึกษาในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มลลิสตา ตันศิริสมิ. (2541). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน : ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- รุ่งทิwa กันทาทิพย์. (2543). ผลของการอบรมเลี้ยงดูต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2544). จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วรชาติ แส่นคำ.ร.ศ.อ. (2543). ลักษณะทางจิตใจของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในจังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วาสนา วรภักดิ์. (2524). จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. (มปป.). ครอบครัวกับวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ไวรัส เขียมบรรจง. (2523). จิตวิทยาสังคม 2. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์พิสุทธิ์ อัครสิริธรรมา. (2544). ความคาดหวังของวัยรุ่นที่มีต่อการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภลักษณ์ พงษ์พิงศ์สิทธิ์. (2534). สุขภาพจิตและพฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2529). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รวมสาส์น.
- “สืบประการปัญหาเด็ก,” (26 ธันวาคม 2545). มติชนรายวัน. 32.
- สุธีรา น้อยจันทร์. (2530). การศึกษามหาชนของครอบครัวในการดูแลครอบครัวผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวผู้ใช้บริการศูนย์บริการผู้สูงอายุทางสังคมผู้สูงอายุ दिनแดงและครอบครัวสมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาล. วิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัช วิริยะมนตรี. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกถึงคุณค่าต่อตนเองของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรางค์ จันทร์อม. (2529). สุขภาพจิต. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพจน์ จักกุกิตย์.ร.ต.ค. (2521). ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤตินั้นไม่เหมาะสมแก่สภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุพัตรา สุภาพ. (2541). ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- โสภา ชปิลมันท์ และคณะ. (2534). การศึกษารูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมือง. รายงานการวิจัย . กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- สมพงษ์ รัตนัญญา. (มปป.). “ ประมวลประเด็นแนวคิดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว.” สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- เอื้ออารี แจ่มผล. (2533). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

สารนิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสัมพันธภาพในครอบครัว กับพฤติกรรมของเด็กในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงฝ่ายเดียว : ศึกษาเด็กนักเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุของนักเรียน ปี
3. ปัจจุบันกำลังศึกษาในระดับชั้น ผลการเรียนในภาคเรียนที่ผ่านมาได้เกรดเฉลี่ย
4. ตอนบิดามารดาหย่าร้าง นักเรียนมีอายุ ปี จำอายุตัวเองไม่ได้
5. จำนวนพี่น้องในครอบครัว (รวมทั้งตัวนักเรียน คน) นักเรียนเป็นบุตรคนที่
6. ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับ

☐ บิดาเท่านั้น	☐ มารดาเท่านั้น	☐ บิดาและเครือญาติ
☐ มารดาและเครือญาติ	☐ บิดาซึ่งสมรสใหม่	☐ มารดาซึ่งสมรสใหม่
☐ ญาติ ระบุ	☐ บุคคลอื่น ระบุ	
7. นักเรียนพักอาศัยใน

☐ บ้านของบิดา/มารดา	☐ บ้านเช่า	☐ หอพัก
☐ วัด	☐ อาศัยผู้อื่นอยู่	☐ อื่น ๆ ระบุ
8. ในครอบครัวปัจจุบัน ผู้ที่ให้ความเอาใจใส่ เห็นใจ ช่วยเหลือนักเรียน โดยตรงคือ
9. เรื่องที่เป็นปัญหาในความคิดของนักเรียนในเวลานี้ คือ (เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยโดยใส่ 1,2,3)

..... ปัญหาการเรียน ปัญหาความรู้สึกแตกต่างจากเพื่อน
..... ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง
..... ปัญหาความไม่พอใจ อื่น ๆ ระบุ
..... ปัญหาการเงิน	

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงช่องเดียว กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
1. ผู้ปกครองแสดงให้ฉันรู้ว่าท่านรักฉันมาก					
2. ผู้ปกครองต้องการให้ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมแทบทุกอย่าง.....					
3. ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของฉันอยู่เสมอ					
4. ผู้ปกครองขอให้ฉันปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากท่านเสมอ.....					
5. ผู้ปกครองสามารถช่วยให้ฉันหายอกข์ใจและคลายทุกข์เสมอ.....					
6. ผู้ปกครองจะลงโทษฉันรุนแรงแค่ไหนขึ้นกับอารมณ์ของท่าน.....					
7. ผู้ปกครองสนับสนุนให้ฉันทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่อธิบายเหตุผล.....					
8. เมื่อผู้ปกครองอารมณ์เสีย ท่านมักจะพาลคุณค่าหรือลงโทษฉันเสมอ					
10. ผู้ปกครองไม่เคยกล่าวขอโทษฉันเมื่อท่านคว่ำฉันโดยเข้าใจผิด.....					
11. ผู้ปกครองทำให้ฉันไม่กล้าเข้าหน้าเมื่อท่านอารมณ์เสีย					
12. ผู้ปกครองมักลงโทษฉันด้วยวิธีทำให้ฉันเจ็บปวดตามร่างกายเสมอ					
13. ฉันถูกลงโทษด้วยการถูกห้ามมิให้ทำในสิ่งที่ฉันชอบหรือถูกตัดเงิน ค่า ขนมมากกว่าถูกลงโทษทางกายเสมอ.....					
14. ผู้ปกครองขอให้การลงโทษทางกายมากกว่าที่จะใช้คำพูดว่ากล่าว ตักเตือนฉัน.....					
15. การทำหน้าบึ้ง และเมินเฉยเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองแสดงเมื่อฉันทำให้ท่านไม่ พอใจ					
16. ฉันมักจะเจ็บตัวเมื่อถูกผู้ปกครองลงโทษ					
17. ผู้ปกครองคอยสอดส่องดูแลความประพฤติของฉันอย่างใกล้ชิด					
18. ผู้ปกครองไม่ชอบให้ฉันออกนอกบ้านโดยไม่มีผู้ใหญ่ควบคุม					
19. ผู้ปกครองควบคุมดูแลให้ฉันใช้เงินตามที่เห็นสมควร					
20. ผู้ปกครองต้องการให้ฉันเล่ารายละเอียดถึงการไปเที่ยวข้างนอกทุกครั้ง ...					
21. ผู้ปกครองให้นักเรียนช่วยสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ซักผ้า ถูบ้าน.....					
22. ผู้ปกครองเริ่มให้นักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ประจำ เช่น ทำกับข้าว ดูแลของ ในบ้านให้เป็นระเบียบ					
23. ผู้ปกครองให้นักเรียนซื้อของใช้ส่วนตัวได้เอง.....					
24. ผู้ปกครองเชื่อว่านักเรียนดูแลรักษาตัวเองได้เมื่ออยู่ไกลสายตาท่าน					
25. ผู้ปกครองให้นักเรียนเดินทางไปโรงเรียนด้วยตนเอง					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความสัมพันธ์ในครอบครัว

นักเรียนและสมาชิกในครอบครัว	มาก	มาก พอสมควร	ปาน กลาง	น้อย
1. สมาชิกครอบครัวนักเรียนมักสังเกตเห็นเมื่อนักเรียนมีเรื่องไม่สบายใจหรือเจ็บป่วย				
2. นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งจากสมาชิกในครอบครัว เมื่อนักเรียนหงุดหงิด				
3. เมื่อประสบปัญหา นักเรียนจะเล่าให้สมาชิกครอบครัวร่วมรับรู้				
4. นักเรียนพยายามเข้าใจเมื่อสมาชิกในครอบครัวทำผิดพลาดในเรื่องต่าง ๆ				
5. เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกัน นักเรียนและสมาชิกจะต้องทำความเข้าใจกันให้ได้ทุกเรื่อง				
6. นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงการใช้วาจารุนแรง หรือทุบตีกันเมื่อมีความไม่เข้าใจกัน				
7. เมื่อนักเรียนอยู่ในอารมณ์โกรธ สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งหรือไม่ตอบโต้ได้				
8. เมื่อสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนขัดแย้ง นักเรียนสามารถเป็นกลาง ไม่เข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไปได้				
9. สมาชิกทุกคนมักเล่าเรื่องที่ตนประสบมาให้ทุกคนฟัง				
10. สมาชิกในครอบครัวนักเรียนพุดจาเล่นหัวกันเป็นประจำ				
11. นักเรียนมักระมัดระวังคำพูดของนักเรียนไม่ให้ไปกระทบกระเทือนจิตใจสมาชิกครอบครัวของนักเรียน				
12. สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนระมัดระวังคำพูดกับนักเรียนและคนอื่น				
13. เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกับคนอื่น ๆ ในครอบครัว นักเรียนสามารถยอมรับฟังผู้อื่นได้				
14. นักเรียนพยายามมองผู้ที่อยู่ร่วมกับนักเรียนในแง่ดีเสมอ				
15. สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนจะมองในแง่ดีเสมอ				

ตอนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมของนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความเป็นจริงเพียงช่องเดียว กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่ จริง	ไม่จริง ที่สุด
พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน					
1. ข้าพเจ้าไปโรงเรียนสายเป็นประจำ					
2. ข้าพเจ้าไม่ชอบไปโรงเรียนและจะขาดเรียนบ่อย ๆ					
3. ข้าพเจ้าชอบลอกการบ้านเพื่อนเสมอ					
4. ข้าพเจ้าไม่ชอบทำการบ้านส่งครู					
5. เวลาครูมอบหมายงานให้ทำข้าพเจ้ามักให้คนอื่นทำให้					
6. ข้าพเจ้ามีความคิดเห็นขัดแย้งกับเพื่อนเสมอเมื่อมีการทำงานร่วมกัน					
7. ข้าพเจ้าสนใจในการเรียนขณะที่ครูสอน					
8. ข้าพเจ้าเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้นในการเรียน					
9. แสดงอาการเบื่อเรียน เบื่อครูหรือเบื่อเพื่อน					
10. ชอบก่อความรำคาญในห้องเรียน					
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม					
1. ข้าพเจ้าไม่ยอมทำตามที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองสั่งให้ทำ					
2. ข้าพเจ้าจะหยิบของเพื่อนใช้เสมอโดยไม่บอกเพื่อน					
3. ข้าพเจ้าจะขว้างปาหรือทำลายสิ่งของเมื่อข้าพเจ้าหงุดหงิด					
4. ถ้าเพื่อนทำให้โกรธ ข้าพเจ้าจะด่าว่าเพื่อนทันที					
5. ข้าพเจ้ามักจะแกล้งเพื่อน ๆ ทุกครั้งถ้ามีโอกาส					
6. ข้าพเจ้าจะบู้บังคับไม่ให้เพื่อนไปบอกครูเมื่อข้าพเจ้าทำความผิด					
7. ข้าพเจ้าชอบมั่วสุมกับเพื่อน ๆ เช่น เล่นไพ่ สูบบุหรี่ กินเหล้า ฯ.....					
8. การใช้สารเสพติดช่วยให้ข้าพเจ้าคลายเครียดได้					
9. ข้าพเจ้าชอบดูคอนเสิร์ตและชอบจับกลุ่มทะเลาะวิวาทเสมอ					
10. การขีดเขียนตามกำแพงรั้ว ฝาผนัง อาคารต่าง ๆ เป็นสิ่งที่กระทำได้					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่ จริง	ไม่จริง ที่สุด
พฤติกรรมทางเพศ					
1. ข้าพเจ้าแอบชอบหรือชอบเพศตรงข้ามอยู่ในใจ					
2. ข้าพเจ้าเคยจับมือหรือถูกเนื้อต้องตัวเพศตรงข้าม (คนที่แอบชอบ)...					
3. ข้าพเจ้าเคยแอบดูสื่อลามกจากหนังสือ , VDO , CD ฯลฯ					
4. ข้าพเจ้าเคยแอบไปเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศ					
5. ข้าพเจ้าเคยบอกรัก หรือชอบเพศตรงข้าม					
6. ข้าพเจ้าเคยออกหักกับเพศตรงข้าม					
7. ข้าพเจ้าเคยเสียใจมากกับเรื่องความรัก					
8. ข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเพื่อนที่มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย เท่านั้น					
9. เวลาข้าพเจ้าอยู่ในกลุ่มเพื่อนจะชอบพูดจาทะเล่่ง , เรื่องเพศ ฯลฯ ...					
10. ข้าพเจ้าเคยมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม					

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล นางกัญญา จุฑามณี
วัน เดือน ปีเกิด 31 กรกฎาคม 2502
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน 10 ซอยพื้งมี 93 ถนนสุขุมวิท แขวงบางจาก เขตพระโขนง
กทม. 10250

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2516 ประถมศึกษา โรงเรียนแสงหิรัญ
พ.ศ. 2521 มัธยมศึกษา โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
พ.ศ. 2527 ปริญญาตรี กศ.บ. (เทคโนโลยีทางการศึกษา)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
พ.ศ. 2546 ปริญญาโท สส.ม. (การบริหารสังคม)
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2534 – 2539 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2540 – 2543 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2544 ปัจจุบัน กรมการพัฒนชุมชน กระทรวงมหาดไทย